

ALEXANDRU LAPUSNĂNU

DRAMA IN TREI ACTE

ȘI DUPE

BATAIA DE LA CALUGARENI

DRAMĂ IN TREI ACTE ȘI IN VERSURI.

DE

DIMITRIE BOLINTINEANU

BUCUREȘCI

TYPOGRAPHIA NAȚIONALE ANTPRENNOR C. N. RADULESCU

1 8 6 8

ALEXANDRU LAPUSNEANU
DRAMĂ IN TREI ACTE

PERSÓNELE

Alexandru Lăpușnénu Domn al Moldovii.

Joldea, Domn al Moldovii.

Moghilă

Stefan căpitanul.

Moțoc, partisanul lui Lăpușnénu.

Maluk, capul gardelor Donnesci, Venețic

Șandrea boerü.

Dómna Roxandra, femeia lui A. Lăpușnénu.

Dómna Elena femeia lui Petru Rareș, muma Dómaei
Roxandrii.

Elena, nepóta lor.

Femei din casă.

Hatmánésa și alte jupănese.

Ostași.

Popor.

ACTUL I.

SCENA I.

O Sală la palatul Domnesc.

Roxandra, singură.

Vița lui Ștefan cel bun se perde! fiii lui Petru Rareș vor fărăma aceia ce marele Domn a clădit. Iiaș Vodă, s'a dus în Turcia și a luat legea lui Mohamed, se se facă pașă și se móră sub disprețul Domnilor chrestini. Frateseș Ștefan, dupe ce s'a rătăcit cât va timp pe calea trasă de strămoșii nostri, s'a aruncat în șinul desfrânărilor, și a făcut se se topescă în lacrimi ochii femeii lui Rareș în bătrânețea ei. Ștefan Vodă va perde tronul părinților mei, prin faptele sale cele rele, și o noă dynastie va înlocui pe aceia ce se ucide. Eă fica lui Rareș, singura mostenitoare a acestui tron, cată ore se ved cu ochii reci cum trece domnia în mână streine? acest tron este dreptul meu, el cată se fie destrea mea. Acest tron îl voi da eă împreună cu mâna mea, acelu pe care îl voi alege eă, harnic se reînvie dynastia și drepturile boerilor țării.

Alexandru Lăpușnenu, îi voi da mâna și tronul, am jurat acésta la altarul Maicii Domnului în tăcerea sufletului meu, acésta va fi asfel, dar iată Dómna Elena, veduva lui Petru Rareș, ceia ce mi a dat viața.

SCENA II.

Roxandra; Dómna lui Rareș.

(Acéstă vine cu ochii în jos, tristă.)

Roxandra (mergînd înaintea ei și luînd'o de mână.

Mamă, buna mea mamă, ce ai tu? de căte va dîle ochii

tei sunt plini de lacrimi, fruntea ta plecată la pământ. De ce ascunzi păsurele tele Roxandrei?

Dómna lui Rareș.

Fata mea, eă nu ascund nimic de tine, păsurile mele tu le scii, purtarea fiului meu, Domnului țerii, scurtedă puținele-șile ce miă aă rămas. Cu dînsul va înceta dynastia lui Stefan. Oh! cât de fericită era muma aceluî heroă, care a întemeiat acéstă dynastie, și cât de nefericită cată să fiă eă sărmană mumă, al cării fiu ucide acéstă dynastie prin faptele sale!

Nu este și în care se nu auă câte o faptă de tyranie din partea fiului meu! altarul cel sănt al familiilor este călcat de tătarii lui, femeile măritate, feciórele, sunt răpite din casele lor, din paturile lor și tērite în locașul domnesc, o Dumneșeule! cum acesti doi fiu nu aă semănat maicii lor! dar urechia ta nu trebuie să auă tóte aceste uriciuni, ceia ce trebuie ași spune este că fratele teă și fiul meu Stefan, va cădea într'una din aceste șile sub cușitul ucigătorilor. În deșert l'am rugat să se întórcă din acéstă cale de mórte. m'am aruncat la piciórele sale pe care le-am scăldat cu lacrimi! rugăciuni; resfătări, amenințări aă fost în deșert! aveam ceva se-și dic, ceva ce te privesce. Joldea cere mânia ta.

Roxandra.

Joldea?

Dómna Rareș.

Joldea, este un om trecut în vărștă; dar este un reasăm tare pentru tine, când frățeteă ar perde tronul. El este iubit de mulți, averi marî; și credincios casii nóstre, v'om mai vorbi.

SCENA III.

Roxandra.

Joldea? nu pociă se-l sufer, născut și crescut a se tirî, cu lumea ce Dumneșeu a făcut ca se fie de strat sub piciórele

tyranilor, el nu va sci nici a se urca pe un tron, nici a sta pe dinsul, Călugăria iar șade mai bine de cât Domnia.

SCENĂ IV.

Roxandra, Lăpușnénu

Lăpușnénu.

Iartă, frumósă domniță, pe Lăpușnénu, sē vie aici în chipul cu care a venit. Viū se-mī iaū đioa bună; mē duc.

Roxandra.

Unde te duci ?

Lăpupnénu (la oparte.)

Ū voiū spune tot.

tare.

Mē duc sē cer ajutorul Leșilor în potriua fratelui luminărit tele, lui Stefan Vodă.

Roxandra.

Și acēsta vii de mī-o spuī mie, sora lui ? și nu te-ai gīndit cā pociū sē te opresc ? sē te prădaū.

Lăpușnénu.

Nu vei face acēsta, cāci Moldova geme sub loviturile tyranului ! nu vei face acēsta, cāci inima ta este cu acest tron strălucit al marelui Stefan, și fratele teū ucide acest tron.

Roxandra.

Veđ cā mē cunosci ; dar este o trădare a merge la Leși.

Lăpușnénu.

A ședea cu mănile în sīn cānd țera geme sub loviturile ce-ī dā tyranul, este și trădare și mișelie.

Roxandra.

Bine.

Lăpușnénu.

Inainte de a plecā, am vrut sē te veđ, sē te întreb, vei se-mī dai māna ?

Roxandra.

Ah ! tu imī ceri, māna, Alexandre Lăpușnene ? tu imī ceri

măna în ziua când pleci la Leși, ca să vii cu ei în Moldova, să restorni pe fratele meu dupe tron ! vei să fi Domn ? Vei să fi bărbatul meu ? — dar ai gândit ore ce ai să faci când vei fi domn și când vei fi bărbatul meu ? Dar ai gândit ore că nu vei fi nici odată bărbatul meu dacă nu vei fi un Domn mare ? ce vei face când vei fi Domn ? Când străinii ca să te susție, vor cere de la tine lucruri umilitoare pentru tron, stricătoare pentru țără. vei primi tu a umili tronul și a lovi țera ?

Lăpușnénu.

Voiu muri ; dar acésta nu voiu face.

Roxandra.

Bine. Vei fi tu Domn al tuturilor Moldovenilor sau vei domni cu curtenii tei, făcând din țără biruiți și biruitori ? Căci s'aun veđut într'acéstă țără Domni urcați la tron de o mână de ómeni fără scirea țerii și acei Domni au lăsat acéstă mână de ómeni să facă ce voia, și acéstă mână de ómeni au lovit și au prădat țera, căci între ei și între țără nu era dragoste, și țera au suferit, și când s'aun plăns la Domn, n'a aflat intrare, căci Domnul era unit cu acei tyrani ; el era Domnul lor ; iar nu Domnul țerii, și acéstă mână de ómeni îi spusese că țera voiesce se-l pérđă, și el a cređut și s'a perdut. Vei Domni dar cu boerii și vei întări acéstă clasa ?

Lăpușnénu.

Voiu fi Domn al tuturilor, nu al unor ómeni numai, voiu asculta pe toți de o potrivă, și voiu avea mai multă bună voință pentru cei slabi și neputincioși, voiu Domni cu toți Moldovenii care vor fi harnici și cinstiți.

Roxandra.

Cu boerii ? bine. Vei asculta tu pėrile ? un Domn ce este supus la acésta, pere. pisma este unul din păcatele omenesci. Cei ce sunt lângă un Domn, teminduse de ómenii cei mai harnici și cinstiți, caută se-ı înegréscă la Domn ca se nu-ı lase a se apropia de tron ; cei care vor să vie lângă un tron, caută

să inegrască pe cei care sunt lângă el. a asculta pèrile ade-vărate și a respinge pe cele neadevărate este fòrte greu.

Lăpușnénu.

Domniî cei răi nu dau nici o gândire la acésta. Omenii cu care ei se șerbă, pentru dinșii este îndestul a nu-i trăda; apoi prade țera cât vor voi, nu face nimica. Este de ai lor, este tot ce trebuie. Atunci îi lasă de fac nedreptăți, tyranii, prădi. Totd'auna Domniî sciû că se șerbă cu nisce ómenî ne cinstiți și închid ochii, acésta este rătăcirea Domnilor celor stricați. Ei o înțeleg, însă tot d'auna târziu, atunci când neamul sdrobit de nedreptăți și de hrăpiri, se scólă și gonesce pe Domn.

Lăpușnénu.

Nu mă voiû șerbi de cât cu ómenî harnici și cinstiți. Voiû lovi cu mórte prădările în prădători, fie ei în potriva mea, fie ei pentru mine, și voiû respłati pe cei cinstiți fie ei pentru mine, fie ei în potriva mea.

Roxandra.

Acésta este bine; dar cei cinstiți și harnici cată a fi luați dintre boeri;

Lăpușnénu.

Nu voiû face deosebire între boeri și popor, voiû fi Domn al tutulor, nu al unei părți, nici al boerilor în potriva poporului, nici al poporului în potriva boerilor.

Roxandra.

Atunci nu vei fi Domnul nimelui, nimeni nu va fi cu tine. Vei schimba aceste cugetări.

Lăpușnénu.

Cei buni mă vor sprijini.

Roxandra.

Cei buni?

Acésta cu Moldova. Ce vei face cu femeia care îți va da mâna și inima?

Lăpușnénu.

O voiû iubi și o voiû cinsti,

Roxandra.

Nu o vei uita nici odată pentru femeii streine ?

Lăpuşenu.

Nu !

Roxandra.

Nu vei înlătura nici odată poveţele sale ?

Lăduşenu.

Nu voi face nimic fără a le asculta.

Roxandra.

Jurî ?

Lăpuşenu.

Jur !

Roxandra.

Călcarea jurămintului va fi urmată de mörte ?

Lăpuşenu.

Aşa se fie !

Roxandra.

Ţie îţi voi da mâna şi inima. Joldea m'a cerut, şi femeia lui Petru Rareş voiesce să fiu femeia lui Joldea ; eu nu voi, el este om născut şi crescut a fi mic. Va fi un Domn trist, rob al Curtenilor sei. Când va avea pe cap cuca, în mână buzduganul, va crede că a făcut tot, a merge la paradă, a fi privit de lume, primit cu cununii de flori, iată ce este domnia pentru aceşti ómeni mici, domni păpuşi.

L'am respins. Alexandre Lăpuşene ! tu ai iubit o fată, aceea fiinţă nefericită care a cădüt prada dorinţelor desfrânate a le fratelui meu. Acesta, nu mă lasă se-ţi deschid tótă inima mea. Spune mie că tu ai iubit aceea fiinţă ?

Lăpuşenu.

Nu voi minţi, am iubit'o.

Roxandra.

O iubesc încă ?

Lăpuşenu.

Ea numai este între cei vii şi mă gîndesc la ea ca la mörţi.

Pe tine, te iubesc, frumoasă și dulce domniță. Sufletul tău este mare, mintea ta este luminată, caracterul tău este nestrămutat; frumusețile tale nu află altă frumusețe care se le îngine! rațele cerului pălesc la fața ta, cântecele paserilor, sunt mai puțin dulci de cât sunetele viersului tău; suflul înbălsămit al sinului tău de feciără, este mai curat de cât mirosul crinilor și rujilor din câmpie. Ochiul ce te vede, nu pot se se mai deslipescă de tine; pe sinul tău visele dulci a le lumii întregi au făcut cuibul lor. Cine te vede, odată, se împacă cu viața. Îmi place frumusețea!

Roxandra.

Ce este frumusețea? Ea trece.

Lăpușnénu.

Oh! frumusețea este ținbirea lui Dumnezeu, și tu ești frumoasă!

Roxandra.

Așa dar mă iubesci?

Lăpușnénu.

Daca tu înțelegi prin vorbe iubire aceia ce au înțeles cei care au iubit, eu nu te iubesc: iubirea mea este mai presus de aceia ce lumca o cunósce, căci ceia ce iubesc este mai presus de oră care bunătate pe pămînt! Țioa te chem, în somnu-mi îmbrățișeș chipul tău ce fuge ca o rață, ca un vis, ca o fericire; adesea simț suflarea ta înbălsămita, înteritînd molatec simțirile mele îmbătate, atunci tăcerea nopții pare că se curmă în dulcele șopte de sărutări, atunci plecând fruntea mea pe buțele tale umede și arđinde, tu tremuri ca o flóre, la suflarea vîntului și ca un fluture desfătător udînd gurița florilor cu roa aripelor sale, tu uđi buțele mele cu nectarul buțelor tale și fugi...

Roxandra.

Tu vorbești atât de dulce, în cât daca te-ași crede, mi-aș perde mințile, înțeleg acum acele tinere și curate ființe care uđtă datoria lor, și nu le mai osîndesc; dar pentru ce vorbesc

tu astfel? Vei să mă desfrînezi? să mă perzi? Ce sunt aceste vorbe bune? Ele nu sunt cinstite; nu sunt firești... eu nu le-am mai auzit.

Lăpușnénu.

Aceste vorbe sunt focul sufletului meu, sufletul meu ce va se bea sufletul tău și apoi se stingă! lasă-mă, crudă copilă, cel puțin prin gândul meu, să te ved, să te resfăț, să mă îmbăt de dragostea ta, acesta nu face nici un rău. Da, da, te-am vedut, într'un vis curat ca cerul, cădînd rumenă în brațele mele, am auzit o teneră și dulce șoptă, trecînd pe buțile tale, o tăcere și mai dulce urmînd, am auzit plăcerile noastre sburînd cu aripă de aur și împletinduse cu minutele, fericite.

Roxandra.

Nu voi să te mai ascult! tu mă desfrînezi, îți dai. Urechia unei feciore nu trebuie să audă asemenea cuvinte, care fac să roșescă o femeie măritată chiar. Oh! lăsați, lăsați juna feciără încă în curățenia ei, în frăgețimea ei! curată și fragedă, este atât de frumoasă! Ea nasce să vestejască, în femeie, vârsta ei cea mai frumoasă este acum, nimic să nu atingă încă sufletul ei! este așa de frumoasă fiind fecióra! Cu toate acestea, tu ai cuvîntul meu, Alexandre Lăpușnene. Voi să fi femeia ta, am jurămîntul tău, este o legătură puterică! acum, pléca, tot ce pociu ați da la plecare ca semn de dragoste, este ați întinde mîna se-o săruți.

Lăpușnénu (luîndu și sărutîndu-i mîna.)

Ne v'om vedea îndată. Voi să da chiar viața pentru împlinirea viselor de fericire a le vieții tale.

Roxandra.

A le țerii

SCENA V.

Roxandra singură.

El mă iubesc, o știu, și eu îl iubesc,... o dómne cum vorbele lui mă îmbătau de fericire! cum m'ași fi aruncat în bra-

țele lui ! Capul meu amețea, ochii se perdeau în ceață, un fior alerga pe tot trupul meu. Vorba se tăia ; nu-mi venea nici o idee, îmi venea să plâng și să râd... asta este amorul ? Și acum îmi vine reu, îmi vine să plâng, gândul meu sboră dupe el, mi e urit singură; casa pare că cade pe mine... Iată-l departe... pare că a luat cu dinsul ceva din sufletul meu. Sărmane fete ! Sărmane fete !

Acest om, făcându-se Domn, Moldova se va rădica încă odată la înălțimea la care a lăsat-o marele Stefan. Ea este insetată de mărire și de dreptate. De mult timp ea este veduvă de Domni. cum veduva plânge despletită pe mormîntul sociului mort, astfel Moldova plânge până astăzi ingenuchiată pe mormîntul heroului Moldovean. Domniile ei au fost nisece robi încoronate. ca se-și păstreze Domnia, au umilit-o la streini. În untru au aruncat-o în mijlocul certelor; legile țării le-au călcat; sângele țării l-au dat să sugă tîlharii care sprijineau acești domni fără putere și fără cugetul datoriei lor; omenii mici, al căror singur merit a se urca pe tron era chiar nimicia lor ! trebuia o păpușă încoronată, ca să lase pe curteni să prade țera. Le trebuia palate, ostași, muzici, parade, ospățuri ca se să jöce ca copii, și șerbii lor cărmuiau țera în numele acestor păpuși ! Moldova, sânta Moldova, țera ce în sângele ei înecă atâtea veacuri valurile ostirilor streine, trebuia a geme sub tyrania unor domni mișei, unor șerbi care se înavuțiră din despoliile ei ! Și tu popor moldovean, pe al cărui braț s'a fărâmat fulgerile ostirilor streine, ai plecat capul gemînd sub loviturile unei cete de tîlhari care te-a înherat în numele neatărnării și fericirii tale. Murit'a inimă ta ? Slăbit'a brațul teü ? muieritu-s'a sufletul teü, de suferi o ném cădat a fi rob la robii ? de unde îți vine ție această mörte ? moli-ciunea a intrat în locașul voinicilor adusă de înmulțirea trebaintelor vieții ? Sau Dümneđeü a voit ca acolo unde era patria moldovenului, să locuiască streinii ? o Moldova. Când dióá peririi tale se va hotări, tu vei începe a ții fi rușine de tine și

de al t ei,  i atunci nu va mai fi nici un Moldovean demn de a fi domn, ci numai robi,  i un neam care cunósce că nu mai este bun de c t a darobi, nu mai are dreptul a fi st p n!

SCENA VI.

Roxandra; o fată din casă.

Fata din casă.

Domni a, ai au it ce se vorbeşte în ora . Măria Sa, Vodă numai este...

Roxandra.

Ce vei s   ici?

Fata din casă.

Ast  no te la  u ora, în tabără, sub cort, pe c nd petrecea cu nisce jupănese frumoșe, boerii au tăiat funiile cortului; cortul a c du  peste mesen , atunci osta ii  au omorit pe to i.

Roxandra.

Ce  ici tu, copil ?... pe cine a ales Domn?

Fata din casă.

Pe Joldea.

Roxandra.

Pe Joldea!... este cu putin a! atunci cată ori să primesc m na lui Joldea  i tronul,  i s  calc cuvintul dat lui L pu -n nu ori se le resping! fata lui Petru Rare  nu- i calc  cuvintul dat.

(afară se aude sgomote prelungite, urări.)

Afar .

Să trăiască Joldea Vodă!

Alte Voci.

Se trăiască Domni a Roxandra, viitórea D mn !

Roxandra (puind, ca ul în m ni.)

Vai! ce au  afară, poporul trig  numele meu! mă numesce viitórea D mn ! Sunt perdu .

SCENA VII.

Roxandra; Dómna Rareş; Joldea Vodă. Sfatul boerilor,

Dómna Rareş.

Asfel, diceţi, este voinţa ţării, asfel este interesul ei? nu am nimic a dice în potrivă, dar să întrebăm pe fîia mea Roxandra, voiesce saü nu să dea mânia sa lui Joldea Vodă.

Moghilă.

Când ţera voiesce un lucru, acel lucru cată se se facă.

Toţi.

Aşa! aşa!

Joldea Vodă.

Când ţera voiesce să se facă un lucru, acel lucru cată se se facă! Voiü să se facă! Eü voiü să domnesc cu ţera şi cu boerii. S'aü dus acele timpuri de tyranie, tyrania dela boeri, nu este tyranie, tyrania de la un Domn, iată ce este tyrania, am suferit mult sub domnia trecută, nu este aşa, boeri?

Boerii.

Aşa! aşa! Să trăiesci Măria ta!

Roxandra.

Ce vită cu chip omemesc!

Dómna (puind faţa în mîni şi plîngînd.)

Măria ta, nu ar fi fost nici timpul, nici locul de a sdrobi asfel inima unei mume nefericite.

Joldea Vodă.

Da, da, sunt mai mulţi ani cât aü domnit fi lui Petru Rareş, boerii perduseră tóte veniturile, tótă puterea.

Boerii.

Să trăiesci Măria ta.

Joldea Vodă.

Nisce ostaşi şi poporul, mulţimea, aceste turme, lăsate de Dumneşeü a se supune, rădieaseră capul, acésta numai putea să fie.

Boerii.

Aşa. Măria ta! era tyran, era despoitor, era biciu de mörte!

Roxandra.

Ce mişei! Ce ne ruşinaţi, măne căđind acest nou Domn, vor dice tot astfel reu de dinsul.

Dómna Rareş.

Măria ta, lăsă historia să judece în lume faptele acelor nefericiţi Domni! lasă ca sufletele lor să dea socotélă de faptele lor înaintea celui a tot puteric, nu este locul aici pentru a cerceta morţi, aici ne-am adunat pentru nuntă.

Joldea Vodă.

Aici ne-am adunat pentru nuntă; aşa este; am venit să mă logodesc cu Domniţa Roxandra... unde este?

Dómna Rareş.

Fiica mea, apropiete. Iată Domnul ţer'i care iţi cere mânia, ţera voiesce acésta, este în interesul ei. Boerii voiesc acésta.

Domniţa Roxandra (cu măreţe.)

Şi de când ficele Domnilor Moldoveni, sunt date de ţeră şi de boeri, fără voinţa lor, la bărbaţi? Fiica lui Petru Rareş, nu se mărită ca o róbă. Care este sociul ce mi a dat ţera? acesta? în adevăr. Când o ţeră işi alege un asemenea Domn, póte se dea şi Roxandrii un asemenea bărbat. Eă nu voiş se-î dau mânia.

(mişcare generală şi şopte în sală.)

Voci în popor afara

Să trăiască Joldea Vodă! Să trăiască Dómna Roxandra!

Dómna Elena.

Auđi tu, fiica mea, poporul cere acésta de la tine.

Moghilă.

Măria ta! şi voi boeri să nu ne oprim asupra împedicării ce pune Măria Sa Domniţa, înteresele tronului şi a le Moldovii cată să fie puse mai n'ainte de cât ori ce alt lucru. Nunta cată se se facă cât mai curind. Este interes de viaţă pentru neamul Moldovenilor acéstă unire.

Roxandra.

Nefericit este acel neam care caută fericirea lui, în legătura unei familii! fericirea sa, un neam demn de viață, o caută pe câmpul de resboi cu armele în mână; o caută în puterea neamului, în virtuțile lui. Când un popor nu va mai avea alt mijloc de scăpare de cât în legăturile familiilor ce domnesc, acel popor este pierdut, este rob. Ei nu vor să fi femeia lui Joldea.

Dómnă (luînd mîna ficei sale)

Fiica mea, fă o jertfă pentru bătrîna ta mamă, pentru țera ta. Dacă tu vei respinge mîna lui, mîne resboiul va fi în țeră. Omenii casii noastre se vor uni cu pribegii duși la Leși, vor veni cu Leși în țeră, va curge sîngele Romănesc. Căți ochi aș se se umple de lacrimi, o fiica mea, căci astfel ai fi voit tu? pentru ce faci atîta împotrivire, tu care îmi erai atît de supusă? pentru ce ai atîta iubire de sine, tu care erai atît de mărinimosă? tu care mi ai dat aceste frumoase cuvinte: „este ceva mai scump de cât frații mei, de cât tine chiar, o mamă; este țera mea!“

Pentru ce acum ai uitat aceste frumoase vorbe? ce se trece în inima ta? ți am dat viață din sîngele meu, ți-am dat hrană din sîngele meu; pe sînul meu ai crescut ca o flóre; sub privirile mele ai învățat a țimbi. Lacrimele mele aș picat pe fruntea ta când ai suferit, și țimbirile tele aș descrețit fruntea mea întristată; nici odată eu nu te-am părăsit, nici odată tu nu te-ai nesupus la voințele mele, nici odată, nu ai făcut se se umbrască fruntea mea, acum nu mă mai ascult? Spune, fiica mea, varsă în sînul maicii tele tot ce ascunzi?

Roxandra.

Am dat cuvîntul meu lui Alexandru Lăpușnénu, se-fiú femeia lui. Acest om singur pôte rădica țera de unde a cădut! acest om, îl iubesc!

Dómna Rareș.

Ai dat cuvîntul teü lui Lăpușnénu, să fi femeia lui și măicăta nu a știut nimic?

Roxandra.

Timpul a lipsit ca se-ți spuî; acésta s'a făcut astădi.
(tare către adunare.)

Eü voiü fi femeia lui Alexandru Lăpușnénu, căci am dat cuvîntul meü,

Joldea Vodă.

Boeri credincioși ai Domniî mele, de la voiü astept tronul și măna Domniîii!

SCENA VIII.

Cei dinainte, un tătar.

Tătarul.

Unde este vornicul Moghilă. O carte de la părcălabul plaiului(dă cartea lui Moghilă. acesta citește tare.)

Alexandru Lăpușnénu este mort; Moțoc, Spancioc, sunt închiși de leși.

Părcălabul plaiului.

Roxandra.

Ucis!

Toți.

Ucis.

Joldea Vodă.

Dumnezeü a scăpat Moldova de noă lupte între frați. Acum Domnita numai este ținută cu jurămîntul ei către un mort.

Roxandra.

Este adevărată acésta scire?

Moghilă.

Părcălabul plaiului scrie.

Dómna.

Fiica mea iubită, hotărasce-te! nimic nu te mai ține. dă

năna ta Domnului. Tu scapi Moldova de lupte, tu întăresci
domnia țării în casa părinților tăi.

Joldea Vodă.

Frumoasă Domniță, ori care ar fi crdnințele ce-ai despre
mine, află că știu să pui prețul cel adevărat pe meritele ce
ai, aceste merite nimeni nu le prețuiesce mai mult de cât
mine.

Roxandra.

Daca Lăpușnénu este mort, faceți ce voiți cu mine!

SCENA IX.

Sub un cort la Șipote.

Moghilă, singur.

Lucrul a mers bine până aici, tătarul și cartea vestind u-
ciderea lui Lăpușnénu au fost nise basme, aceste basme au
induplecat pe trufașa domniță să dea mâna ei noului Domn
al țării. Ea se asteaptă să vie pe aici ca să meargă la Su-
ceava să se cunune. Domnul trebuia să ajungă înaintea ei.
Daca am putea face nunta înainte de a se descoperi că
trăiesce Lăpușnénu, tot va merge de minune, noa domnie va
fi aședată și eu mă voi bucura de totă încrederea! Dar iată
vine Joldea Vodă.

(Se aude șgomot de trăsuri de cai, și tobe.)

SCENA X.

Joldea Vodă, Moghilă, boeri, ostași.

Joldea Vodă.

N'a sosit încă Măriile lor cele două dómne?

Moghilă.

Nu, pré înalte Dómne.

Joldea Vodă.

Timpul nu ne va erta a prelungi minutul cununiilor. Până
la Suceava nu scim ce pôte să se mai întimple, astfel că am

adus cu mine preoții și tot ce trebuie pentru cununii, în ce va sosi aici Domnița, v'om face aici cununile.

(Se aude șgomot din noă.)

Moghilă.

Dómna Elena și Domnița Roxandra vin.

SCENA XI.

Cei de mai 'nainte. Dómna, Domnul, Roxandra, bărbați și femei din suita dómnelor.

Dómna.

Să ne odihnim puțin aici, fiica mea iubită.

(Către Joldea Vodă.)

Noi am întârziat pe cale, până la Suceava nu mai este departe.

Joldea Vodă.

Am luat o noă scire că Voevodul Rusii și hatmanul Karonii au intrat cu ostiri și pradă marginile Moldovii. Astă sérá chiar eú catá sé plec înaintea lor cu cetele de călári,

Roxandra.

Atunci nunta rămáne pentru zile mai bune.

Joldea Vodă.

Nu, frumósă Domnița. Să ne cununám sub acest cort, tot ce trebuie pentru acésta se aflá aici.

Dómna.

O nuntá domnescá sub un cort este neobicinuit; dar daca înprejurári mari cer astfel, s'ar putea face cununile, rămáind a face nunta dupe întórcerea Márii tale.

(Se fac preparátiunile pentru cununii. Se aduná boerii și Jupánesele. Vin preoții și șerbií bisericesci.)

Moghilă.

Asfel este dorința boerilor țerii. Mária Sa Domnița catá sé se supuie. Catá ca lucru se aibá un capăt.

Domnița Roxandra (cu ochii plini de lacrimi)

Pentru mine, nu fac nici o împotrivire. Sunt hotáritá la tóte, cáci sunt hotáritá a muri.

Afará se aude tropote de cai. Dómnul și Domnița își dáú mána și se așadá în picioare unul langá altul.)

Joldea Vodă.

Ce sgomot se aude în depărtare?

Un ostaş.

Sunt călării noştri ce se joc cu giretul.

SCENA XI.

(Pe când aŭ să înceapă serviciul cununiilor, apare la uşa cortului Alexandru Lăpuşnénu şi Vornicul Moţoc. Roxandra îl vede strigă şi cade leşinată. Lăpuşnénu înainteađă urmat de ostaşi Poloni.)

Alexandru Lăpuşnénu.

Nimeni să nu iasă de aici! prindeţi pe Joldea!

(către Roxandra care se destéptă.)

Iar tu, Domniţa! îmi vei spune, astfel ai ţinut jurământul? Cum? abia am lipsit câte va đile, şi tu ai uitat pe acela căruia iai dat vorba şi inima ta? Eri încă eram fericit; eri încă viaţa îmi părea dulce, căci până eri îmi diceam: „Roxandra mă astéptă; Roxandra nu póte să mă înşale.“ Dar Roxandra m'a înşelat, şi fericirile mele s'aŭ risipit. (El îşi smulge Cuca şi o aruncă la picioarele ei) jos semnele Domnií, dacă aceia pentru care le doream, nu mai este pentru mine! (aruncă spada.) Jos armele dacă aceia pentru a căria apăraré şi mărire le purtam nu mai este pentru mine! Roxandra! ai véstijit tinerétea sufletului meu. Acéstă inimă care bătea pentru tine acum este mórtă. Ce rău, ţi am făcut éu ţie, crudă domniţa, să uíţi astfel cuvintele tele?

Roxandra.

Alexandre Lăpuşnene! fiica lui Petru Rareş nu şi a călcat jurământul seŭ. Alexandre Lăpuşnene, am respins mâna acestui om cu tărie şi hotărîre, pe cât am sciut că tu esci în viaţă; am făcut ceva mai mult, am vedut curgând lacrimele maicii mele, şi am remas rece, am respins voinţele ei; dar când boerii Moldovií mă făcură să cred printr'un tătar, şi

printr'o carte de la părcălabul plaiului că tu erai mort, nu mai putui a mă înpotrivi: acești ómēni m'aũ amăgit.

Toți.

Să trăiască Alexandru Vodă Lăpușnénu ?

A. Vodă Lăpușnénu.

Vornice Moțoc! Pe Joldea se-l însemne de la nas, și se-l ducă într'o mănăstire unde se-l călugărescă. toți ceialți boeri și osteni să vie cu mine! în loc de a merge la bătaie cu Leșil, v'om merge la Suceava și acolo v'om face nunta lui Alexandru Vodă Lăpușnénu cu Domnița Roxandra.

ACTUL II.

SCENA I.

O Cameră la palatul Domnului.

Roxandra. Singură.

Noă ani am fost fericiți pe tronul Moldovii. Atunci părũ acest Eraclie s'aũ Iacov Basilic, grec nascut la Samos, cu nume mincinos de Despot; acest pribeag era om învățat în limbi streine și în cunoscinți înalte; trecuse în țera leșască, se făcuse catholic cu Evangelistiil cu care el lucra neîncetat a pune în lucrare gindul seũ de a se urca pe tronul Moldovii, lăsând să creadă Papa dela Roma că el arc să facă pe Moldoveni catholici. Se dete îndată de Coboritor din împărăți și îndemnă pe Casaci se trecă cu dînsul în Moldova; nu putu face nimic cu craiul leșilor, căci acesta era în bună ospie cu Lăpușnénu. Despot alérgă la Albert Laski care îi dete nisce cete de nemți, de Sveđi, de Spanioli și de Casaci. Lăpușnénu, nu avea ostirile sub arme. Cu puținii ostași ce găsi, el hotari mai bine să móră de cât să fugă, Despot învinge, prin trădarea lui Moțoc, și se urcă pe tronul lui Ștefan cel mare. Lăpușnénu trece în Constantinopol și pe mine mă trimite cu fiul meũ Bogdan la curtea lui Mircea Vodă al munte-

nilor. Despot Vodă și a luat Doamna din țera Leșască, de altă lege, și acesta a resculat poporul Moldovii! la nunta lui a indatorat pe tot locuitorul să dea câte ceva. Domnia o lăsase unui venetic ca dînsul, Visterul care despoia țera... într'o zi aū venit la urechile Domnulu scire că aū intrat turcii în țera. Despot Vodă a trimis ostirea cu Ilie Toroman și cu Stefan Tomșa; dar acești doi erau înțeleși cu boerii în po-triva lui Despot Vodă. Intr'o nópte pe Niestru, Tomșa a că-đut cu Moldovenii asupra sărbilor, nemților și ungurilor, ce erau în lefă la Despot Vodă, cât n'a mai ramas nici unul cu viață; adoa și s'a dus Tómsa la cetatea Neamțului, unde era păđitor cetății Iakim Prudentie. acoco a ucis pe toți nemții din cetate. D'aici s'a dus la Suceava unde era Despot Vodă, o înconjură; ia cetatea, ucide pe toți streinii și pe Despot Vodă, și Stefan Tomșa se urcă pe tronul părin-ților mei.

Atunci puseiū tótă arta unei femei ca să înduplec pe Mir- cea Vodă a intra în Moldova cu ostire. Stefan căpitanul, tî- ner muntean din neam de Domn își perduse capul pentru mine. Amorul lui era curat. Se póte spune în fața ómenilor și a lui Dumneđeū. eram la o vînatóre una dată, cu Mircea Vodă și cu Stefan. ne apucă o plóe repede cu vijelie. Ne scăparăm într'o scorboră în munți. Când plóia încetă și Só- rele apăru între nori, eū șeđui pe o piatră, despletii Cosi- țele ude de ploie ca se le usuc la rađele Sórelui, ele căđură pe tot trupul meū pánă la Călcăie sub căpătăiul curcubeului care încinse muntele și cerul. Sărmanul copil! de atunci el imi vorbi plecând ochil și rumenînd. De atunci el mă iubi cu patimă. Ii điceam odată fără a mă gîndi: acela care se va lupta pentru întórcerea mea pe tronul Moldovii, va avea inima mea.“

Cum el s'ar fi luptat și ar fi murit pentru mine!

Mircea Vodă stránse ostire și intră în Moldova. este ade- vărat că el voi să se foloséscă de aceste turburări că să puie

pe capul seü coróna țerilor amândoă Dar căpitanul seü ce ducea ostirile se lupta pentru mine. ursita a voit ca ostirile lui Mircea Vodă să fie învinse de Tomșa. Stefan căpitanul seü fie rănit. El n'a putut se më mai vađă. Căci înainte de a se întorce în Tărgoviste, Alexandru Lăpușnénu vine cu turcii și se aședă în scaunul Domniî. In urma acestor întâmplări më întorc la locul meü. Cu tóte acestea nu sunt fericită. Alexandru Lăpușnénu a luat tronul dupe ce s'a legat cu turcii să deráme tótă cetățile din Moldova. Acésta va slăbi puterile țerii. Acésta a rădicat nemulțumiri între Moldoveni, și aceste nemulțumiri se vor schimba peste curind în rescólă, aducând multe rele peste țeră și peste tronul părinților meî. Lăpușnénu a eșit din calea lui cea veche și va peri. Eü nu voiü mai împărtași patul cu un Domn care și-a vindut, pe un tron, puterile patrii lui; nu mai pociü fi femeia trădătorului. Roxandra saü Lăpușnénu trebuie să móră! Voiü da mâna cu boerii în potriua sociului meü.

SCENA II.

Roxandra; Lăpușnénu.

Lăpușnénu.

Dómnă! abia am ajuns în țeră și boerii se rescólă în potriua mea! și ceia ce este mai reü, este că mi'a venit la urechie că tu însuți îndemni la rescólă pe acesti turburători!

Roxandra.

Eü nu-i îndemn la rescólă; dar dau dreptate plângerilor lor. Alexandre Lăpușnene! tu ai făcut aceia ce nici un Domn înainte ta nu a făcut, te-ai legat cu turcii, luind Domnia, să dărâmi tóte cetățile Moldoviî! Și le-ai darâmat! aceste cetăți erau puterea, erau viața țerii. Deci tu ai fărâmat puterea și viața țerii tele, pentru un tron! nimeni nu a făcut Moldoviî mai mult reü de cât tine. Și ce vei face tu cu un tron înjosit? Cu o putere umilită la Turci? vei fi mai mult de cât un rob încuronat în rîdere? Daca tu vei să fi

un Domn umilit, eu nu voi să fiu o Dămnă umilită. De o mie de ori mai bine ar fi fost să mor în țera Muntenescă înainte de a vedea pe sociul meu ucigătorul patrii lui, vindut turcilor pentru un tron!

A. Lăpușănu.

Ce vorbe sunt acestea? uii tu că sunt Domnul și bărbatul tău? în adevăr, mă mir de răbdarea mea! Acele cetăți le voi rădica eu din nou, când voi fi tare în față cu Turcii.

Roxandra.

Veii fi tare, când nu vei mai fi Domn. Turcii au pus Domnia pentru acela care va fărăma cetățile, nimeni nu a primit acesta, nici Moldovenii, nici streinii, căci știu neputința de a domni în Moldova dupe asemenea faptă. Numai Lăpușănu s'a găsit să primescă Domnia cu această învoială! ai dreptate să te îngrijesci. Strigătele sunt întinse, sunt adânci, și nu veii nici un mijloc de a înlătura vijelia ce te amenință.

A. Lăpușănu.

O voi înlătura. Voi trece sub sabie pe toți boerii țării! aici este răul. această țară nu mai pôte trăi, pe cât vor trăi boerii! nimic nu-i mulțumesc, nici o lege, nici un Domn. Abia un Domn șade trei zile, și ei strigă în potriva lui, căci toți vor să fie Domni. când au Domni pămănteni, cer Domni streinii; când au Domni streinii, cer Domni pămănteni. astfel veii făcându-se; sub mine cereau Domn strein; sub veneticul Despot Vodă, cereau Domn Moldovean; astăzi vor iar Domn strein. Relele pe care ei le pun înainte ca să lovească pe Domni, sunt acele rele care ei le-au făcut sau le fac când vin la putere. De noă ani am învățat multe. Ce sunt toate aceste certe? tot acei ómeni, strigând în potriva tot acelor fapte ce fie care le face când este la putere și le blestamă când nu este la putere, și țera murind neîncetat! Răul este dar în aceia care sunt chemați de legi și de datine să cărmuiască această țară: în aceia ce nasc

și cresc să mănânce munca poporului! Ei bine! dacă în această lume cel mai tare trebuie se mănânce pe cel mai slab, și dacă acești ómenii mănâncă poporul căci ei sunt mai tari; eu sunt mai tare și de cât ei, deci eu îi voi mănca pe dinșii astă dată.

Roxandra.

Eú dic, Dómne, că Moldova se póte cármui fără ucidéri. Când un Domn va voi să dea dreptatea pentru toți, va fi iubit de toți, Caută bine pricina nemulțumirilor care aduc certe și resbóie într'o țérá. Ea este în cálcarea legilor de Domni și de ómenii lor. orí ce Domn se face, cármuiesce țéra cu o seamă de ómenii ai lor, acești ómenii lovesc pe cei alți. Domnul este nevoit să facă parte cu ei și íată-l în luptă cu cei mai mulți. De aici vine că legile tac; de aici vin dar lovirile celui tare, gemetele celui asuprit; De aici vine că atunci Domnul este privit ca un vrájmaș al țerii. Luați pildă dela albine. Ómenii au trebuit să fie mai puțin înțelepți și chiar de cât nisce musce? prin dragoste, nu prin spaímă se cármuiesc popórele. Matea dómna a albinelor nici odată nu le ucide, dar tóte albinele o ascultă și se supun; nu este némul reú. Cei ce íau cármuit sunt réi.

Lăpușénu.

Tóte acestea sunt bune în cărțile bisericesci. lumea nu se cármuiesce cu cărțile. Supușii trebuie să se teamă. ura este aședată de Dumneđeu în față cu orí ce tron. a fi Domn harnic este a ívinge ura prin putere: un Domn ce cantă să placă, se slăbesce. acela care se teme de a fi urit de lume, nu va să domnescă. Este o trădare a dărâma cetățile Moldovii, căci acesta slăbesce puterile țerii, díceți voi; Dar acesta mi a dat tronul țerii. De nu o făceam eú, o făcea altul, și cetățile tot se dărâmau, și eú nu eram să mai fiú Domn. unde este înțelepciunea? a vorbi dar cum vorbiți voiú este a nu ține socotială de adevăr, ci de vise. Pricina réului nu este în purtatea Domnilor pámintului. Este în firea tuturilor lucrurilor și în firea

omului, ființă a lui Dumnezeu. Domnii pământului nu pot face altă lume; iar voi care certați tot ce este, și nu aduceți nimic în loc, voi care vorbiți de dreptate, de adevăr, voi vă șerbiți cu aceste visării ca să înșelați poporul, se-l resculați și în locul unor tyrani să aduceți alți tyrani.

Roxandra.

Crede că este binele și răul, lumina și întunerecul, viața și mărtea, libertatea și tyrania; adevărul și minciuna. Dumnezeu și Satana. Voiu fi totdeauna în partea unde se vor afla binele, lumina, viața, libertatea, adevărul, Dumnezeu. Aceste lucruri nu sunt visării. Sunt în ființă și atât de cunoscute de toți, în cât chiar fii păcatului când lovesc, se armează cu numele acestor mari lucruri. Alexandre Lăpușnene! tu nu vei muiă mânele tele în sângele Moldovenilor! Dacă tu vei face acesta, femeia ta care ți a deschis brațele, le va închide în Viitor; Copii tei care se jucuă pe genuchii tei, vor fugi de tine cu spaima ce însuflă ucigătorii a căror mână este plina de sânge. Trebuie să erți pe cei care ți au făcut rău.

Lăpușnénu.

Vinovatul pe care l'ai ertat te urasce totdeauna căci l'ai ertat. Sciū că tu te vei folosi de acesta, ca să nu mă mai vești, și pôte să însuflă și copiilor mei ura asupra mea. Căci tu nu mă mai iubesci, pe mine. Iubirea de siue a ucis orī ce iubire în inima ta, ai vrea să mor, ca să domnesci tu cu fiul meu Bogdan, tu ca priveghetóre. Dar : acesta nu va fi astfel, Dómnă Roxandra! Lăpușnénu nu va muri atât de curind. tremură, femeie, tremură pentru tine și pentru fiul teū. Mórtea a și început în ai tei. Tomșa a cădút sub cuțitul craiului Lehi; Moțoc, acel trădător care atât te-a preurmat cu dragostea lui și în fața căruia tu nu ai fost totdeauna rece, o cădút sub acelașu cuțit. Veveriță postelnicul, Spancioc Spatarul, Stroici, au perit toți la Liov, tremură și plânge pe mormintele celor ce te-au iubit!

Roxandra.

Alexandre Lăpușnene! mă mustri tu pe mine pentru abateri de la datoria mea de femeie? Eă pociă rădica fruntea cu mîndrie, și ăice că daca în viața mea, alături cu tine, pe tronul părinților mei, nu m'am buccat de nici o fericire, cel puțin am avut fericirea de care se bătură femeile virtuose. Voiă intra în mormînt curată de trup și de suflet, și voiă merge înaintea înfricoșatului județ cu fruntea curată ca fața cerului.

Lăpușnénu.

Nu te bănuiesc; dar acesti ómeni te-aă iubit.

Roxandra.

Mă temi tu încă, Dómne? Ce ciudat lucru ar fi acesta dupe atâtea ani de căsătorie, și mai ciudat încă ar fi să nască, un amor ténér și înflăcărát într'un suflet care se hrănesce cu ideia de a vărsa valuri de sänge omenesc?

SCENA III.

Cei din ainte; Hatmanul

Hatmanul.

Măria ta, lumea este întăritată pentru risipirea cetăților din Moldova. Este nevoie să viă Măria ta să vorbescă în Divan.

A. Lăpușnénu.

Nu ai nici o témă! cu tóte astea voiă veni.

(cătref Dómná.)

Dómna Roxandra, ne v'om vedea încurînd.

Roxandra.

Daca te vei întórce cu mânia curată de sänge Moldovenesc.

SCENA VI.**Dómna, singură.**

Tomșa, Moțoc Vornicul, Veveriță postelnicul, Spancioc Spătarul; iaă ucis prin craiul Lehi! toți acestia erau odată pärtinașii sei; toți aă trecut la Tomșa! Moțoc mă iubea cu pa-

timă. El n'a putut căpăta o privire, o strângere de mână. Acéstă a fost pôte pricina de a lăsat pe Alexandru Lăpuş-nénu? este o nefericire frumuseţea pentru o femeie! Dar se uităm acestea. Lăpuşnénu va se ucigă pe toţi boerii care l'aŭ părăsit la căderea lui în cea din tăiŭ Domnie. acésta va aduce noŭi nenorociri. Viaţa mea este un şir de suferinţe, cată se mă asept la resbunările sociului meu întăritat. nici cuvintele mele, nici fermecele mele nu mai aŭ putere asupra lui. El a călcat jurămintul făcut, şi călcarea lui era hotărîtă prin mórte. tremură Lăpuşnene, căci fiica lui Petru Ra-reş nu uită jurămintele sale! gemete, lacrimi, sânge şi mórte aŭ se se verse sub ochii mei ca într'un vis de friguri şi de grozăvie! oh! inima mea numai are nimic a iubi. Este un nume care de câte ori vine pe busele mele, fără voia mea, inima mi bate cu putere. Stefan căpitanul... pentru ce? El mă iubea. din đioa când a plecat se móră pentru mine cu armele în mână, nu l'am mai veđut. Este mort? nu sciŭ nimic. De a murit, eŭ am fost pricina morţii sale. mai bine se fi murit! mai bine ochii mei se nu-'l mai vadă! de ar trăi încă, de l'aş vedea, l'aşŭ iubi pôte, aş cădea. Mórtea lui încă mă apasă. se pociŭ se-l veđ eŭ încă? acolo, lângă mine, frumos şi tăcut?... nu! nu trebuie se-l mai veđ!...

SCENA V.

Roxandra; o femeie.

Femeia.

Un ostaş ténér voesce se vorbescă cu Măria ta.

Roxandra.

Să vie.

(femeia ese.)

SCENA VI.

Roxandra; Stefan căpitanul.

Roxandra.

Dumneđul meu! el este! sunt perđuă!

Stefan (puind un genuchiu în pământ și sărutind mâna Dómni.)
Măria ta, ți aduci aminte de mine?

Roxandra.

Pentru ce ai venit aici, nefericite copile? nu sciai tu că te iubesc, și că nu trebuie să te iubesc? nu sciai tu că dacă mă iubesci, trebuia să mă aperi tu chiar de mine? sunt femeie slabă. Scii tu ce este o femeie? este o flóre, flórea în viețuiesce la rațele sórelui, femeia înviețuiesce la resfățarea amorului. Amorul este viața ei și viața ei este de o di, flórea nu póte a se întórce de la rațele sórelui, nici femeia de la alintările amorului... fugi, tinere căpitane! lasă-mi pacea inimii mele, nu vei căstiga nimic, și eú mă voiú vesteji. Voiú să nu mă mai veđi, și acésta pentru că te iubesc atât de mult, în cât imi este frică de mine. Dacă nu aș fi fost socia unui om, nu te-aș fi respins, chiar dacă te-ași fi iubit, dar sunt femeie, și te iubesc, și mi este frică de tine, imi este și mai frică de mine.

Stefan căpitanul.

Acel ce va lupta pentru mine, va avea inima mea! ai đis.

Roxandra.

Am đis acésta, este adevăr, astfel tu ai inima mea, căci ți-am spus că te iubesc. Dar nu trebuie să te iubesc, căci am datorii, căci fica lui Petru Rareș trebuie să între în mormint cu fruntea curată. plécă din acésta țéră!

Stefan căpitanul.

Dómná! voiú pleca, dacă plecarea mea póte să fie pentru ceva în pacea și fericirea Mării tale; dar voiú pleca spre a muri. Eú nu pociú a măi trăi fără a te vedea, a te auđi, a te simți.

Roxandra.

Eú te iubesc, căpitane, ți-am spus, te iubesc cu patimă și-mi este frică de mine. de te voiú vedea, te voiú iubi și măi mult. și voiú cădea. Dar acésta nu se póte. Roxandra

móre, dar nu cade; vei pleca, saú te voiú ucide, ca se-mí scap viața mea curată.

Stefan.

Pociú se te auđ vorbind astfel, și se nu te iubesc cu patimă! acestea nu sunt vorbele unei femei; sunt vorbele unei deitățî, Dómnă, lasămă se te veđ, se te auđ, se te simț, și când vei simți că puterile te lașă și poți se cađi, spune, și eú mē voiú ucide.

Roxandra.

Acésta nu este nimic a ți dice și a te ucide, te voiú ucide eú însumí; dar nu voiú se perđ o viața ce póte trebui în lume, tu nu ai făcut un păcat că m'ai iubit, nu meriți se mori. Acest reú se putea sdrobi prin plecarea ta de aici. tinere căpitane, te iubesc atât cât o femeie a putut iubi mai mult în lume, și acésta mē înspăimintă. Cu tóte acestea eú iți voiú da o fecióră jună, dulce și frumoșă, alésă dintre tóte feciórele Moldovii. Ea te va iubi, și o vei iubi, înce-teađa de a mē iubi pe mine, și fă ca se nu te mai veđ. Eú nu pociú se am o taină de bărbatul meú, de fii mei. acésta m'ar ucide, nu pociú se amăgesc pe nimeni; fruntea mea s'a dedat se privescă sus. Daca în sufletul teú este o rađa de mărinimie, fă o jertfă pentru ceia ce o iubesci! rădicăte mai pre sus de patimă și te gîndesce că. aceia pe care o iubesci nu trebuie se fie o femeie care înșală pe bărbatul seú; ci o femeie curată, deosebită de alte femei.

Mē iubesci cum dici. bine. Vino atunci cu ostiri, restórnă pe sociul meú dupe tron, ucide-l și cere mânia văduvii sale. Vei lua pe femeia celui care ai învins; dar vei lua o femeie care n'a înșelat pe bărbatul ei.

Stefan căpitanul.

O mărire de simțire și de cugetare! o virtute! tu ai deschis ochii mei, fără se te îndoiesci. Dară, eú plec, și voiú veni cu ostiri, și voiú lupta pentru acest tron, și când tu

vei fi veduvă, voiü primi de la tine mâna unei femei care n'a iuşelat pe sociul seü. Mă duc.

(dice şi ese, lasănd asupra Dómnii o căntătură în flăcărătă.)

SCENA VII.

Dómnă, singură.

Un vis fuse acésta? [El este în stare să facă ce a dis! o va face, va isbuti? nu cred; dar o va face, nimic nu înpedică acest suflet de foc. el mă iubescce, şi îl iubesc. Vie şi facă ce a dis şi eü voiü fi femeia lui.]

Acum o vijelie are să se rădice. Lăpuşnénu va ucide boerii. derămarea cetăţilor şi uciderea boerilor îl vor face să pérđă tronul. o nefericită Moldovă, nu vei avea tu nici odată un Domn care să ți dea dreptatea şi mărirea! ăera imi este mai scumpă de cât viaţa mea şi a lor mei. Să fac, dar tot pentru ăeră. Voiü domni de acum înainte. Eü mă cred tare spre a scăpa Moldova de asuprire şi de perire. Voiü domni ca Epitrópă a fiului meu Bogdan.

SCENA VIII.

O cameră în apartamentul lui Lăpuşnénu.

Lăpuşnénu; — **Maluk**.

Maluk căpitane! Vino tu aici, sufletul meu este plin de amărăciune, imi trebuie un alt suflet în care să revars durerile mele, şi acel alt suflet nu îl gădesc. Dómnă numai are încrederea mea. O de sapte orî blestemată să fie puterea! pe treptele unui tron nu este nimic sănt. aici o privire simpatică este mincinosă, vorba bună este mincinosă đimbierea buđelor este mincinosă, aici tot este înşelăciune, şi trădare, toţi pórtă pe frunte vëlul ipocrisii: ospele care îți jură credință, te minte; curténul care te servă, te minte; poporul care îți urédă de departe viața şi fericire, te minte. Copilul care jócă pe genuchile tele simțind că tótă lumea aici trebuie să mință, te minte. Femeia care îți deschide brațul,

te minte. Orî care vorbă, orî care privire, orî care ȃimbire, orî care jurămînt, ȃi sã face, sunt o minciună, tãte se ȃic, tãte se fac pentru un interes. Persãna Domnului nu este pentru nimic: totul este puterea ce dã locul seũ. sã nu creȃi nimic ce auȃi, nimic ce veȃi, nimic ce pipãi înaprejurul unui tron: tot este pãrere, tot este fluturî ce se adunã înaprejurul luminii, insecta ce se adunã înaprejurul florii! lumina flacãrii, stinsã, frãgesimea florii perdutã, tot sbãrã, tot se face nevãduț, tot înașalã. un singur om este înașelat, acẽsta este Domnul. tu nu scii ce iad este înaprejurul unui tron! tu nu scii, sãrmane ostaș care nu cunoscî crima, nici trãdarea, nici pãra, nici minciuna tu care lovesci înașã, pe acela ce te lovesce, tu care luȃi, suferi și mori pentru puțina falã, pentru puțina mãrire, pentru ca ómeniî se-ȃi ȃicã: este vi-teaȃ! pentru ce o fatã curatã, o femeie frumãsã se ȃicã numele teũ cu dragoste și cu mirare; tu nu scii cãte rãutãi se adunã pe lãngã tron! toȃi acesti ómeni ce veȃi, vor cãte ceva; tãte aceste femei vor cãte ceva. Ei se terisc la piciórele mele, n'aũ nimic care se-nu-mi dea. Aici sã auȃ tu cum vin toȃi și se pãrãsc și cãte rele ȃic unii de alȃii, unii spun cã cutare sau cutare este un hrãpitor, cel alt un vîndãtor, cel alt urȃdesce înașã mijlãce ca sã mã restãrne, cel alt a ȃis rãu de mine. Ceî pãriȃi, la rîndul lor pãrãsc pe pãrãtori, nimeni nu scapã, toȃi sunt rãi, dupe dînașii; amar Domnului care va crede cu ușurințã pe acesti ómeni! Eu numai am credințã înaș ei. Dar înaș inima ta de ostaș voiũ vãrsa amãrãciunile mele. ostașul care este ca tine, ostașul care se bate și mãre pentru a și face datoria, nu înașalã, nu vînde pe Domnul seũ, nu-și calcã jurãmîntul seũ. El șerbã pe Domn daca astfel crede cã este bine; cãnd crede altfel, aruncã spada departe de dînsul, dar nici odatã nu înașalã, astfel cred eu de tine, Maluk. am se-ȃi spuiũ o tainã mare, acẽstã țãrã s'a stricat. De la Domn pãnã la cel din urmã locuitor este stricat, omul a perdut sciințã datorii și a drep-

tului seŭ, a perdut simțirea de patrie, de vitejie, de jertfe toți par că nasc, cresc, ca să mănânce munca celor mai slabi. Lumea cere mie să fac dreptate, și eu nu pociu se o fac, căci lumea este nedreptă. Omenii care strigă că nu fac dreptate, vin și cer mie a le face treburile lor cu călcarea legilor, făcând nedreptate celor care o au, și când nu îi ascult strigă că eu sunt ne drept. Ei cer mie, să le dau pe popor ca se l despóie, și ei să mă sprijine pe mine, și eu nu voiú. Iată ce dic ei dreptate, sármanii! toți vin ca să și vindă credințele lor, cugetările lor, voințele lor, pentru dregătorii, pentru bani, orí care cuget poți se-l cumperi, și acela pe care îl respingi, strigă în potriua mea că am stricat lumea, vrînd a o cumpăra! veđi dar că acest lucru nu póte să mai mérgă. Omenii care trăiaú altă dată cu puțin, avînd puține trebuințe, acum le trebuie mult, și ca se aibă multul, se vinde bărbatul, la Domn, se vinde la strein, se face iscódă, se face vindător, se vinde femeia, de sine, saú o vinde bărbatul la avuți; căci trebuie să trăiască bine, necinstea, umilnța, coborîrea nu mai fac pe nimeni să tremure; când ai să dai, nu mai dai, când ai să ieí, nu mai ieí, când încredințeđi cuiva ceia ce ai se-ți păstrede, íți ascunde lucrul, îl tăgăduiesce. Munca este veđută ca un lucru rușinos, hrăpirea este veđută ca un lucru măreț, cerșetoria nu mai face a roși. Moldovenii nu se mai bat cu inimă pentru apărarea patrii. Patria este o nebunie pentru ei. Certaiți între diňșii, nu se mai unesc când streinul calcă în piciórele cailor mormintele strébunilor lor. Veđi dar că nu mai mergem la viață. Eu voiú să mor saú să îndrepteđ acest rėú. Copaciul putređit în ramurile lui, ca să se întórcă la viață, i se taie părțile putrede; málul crăpat, ca se nu cađă cu tine, trebuie se se dărăme îndată. Eu voiú să taiú ce este putred în țera, ca să scap țera; voiú să taiú boerii, pe toți aceia care m'au vindut lui Despot Vodă, care au șerbit sub acel Domn venetic, pentru dregătorii și bani, uitînd că sunt Moldoveni. Te însărcineđ

pe tine cu uciderea lor. Veî lua patru sute de lefegii streinî, și îl vei ascunde armați prin beciuri. Când vor veni boerîi și vor fi prin palat, pe scări, prin curte, un clopot va sîna, atunci toți acești lefegii vor eși de unde au fost ascunși, vor cădea asupra boerilor ca o haită de lupi într'o turmă de oi, nu veți cruța pe nimeni, nu veți lăsa pe nimeni cu o rămășiță de viață. Să fulgere săbiile, să cure sîngele, să se rastogole leșurile, să aibă cîinii într'o di ce se mănance pe poduri, fără a fi înbrănciți. Când toți vor fi uciși, le veți tăia capetele și veți face din ele grămeci pe o masă în sala domnescă. Dar nici o vorbă la nimeni! căci de v'om perde privilegiul, ne vom perde viața noastră.

Maluk.

Jur că voi face cu credință tot ce mi ai poruncit și voi păstra taina pentru toți.

Lăpușnénu.

Sunt mulțumit de tine, Maluk, te las aici să îngrijesci și mă duc.

Maluk.

Dar mă iartă, Dómine, să fac o băgare de sémă, atâta lume ucisă, cine îți va mai da ajutor la lucrurile țerii? când nu vor fi boerîi, cade și țera? Capul își taie picióarele ca să pótă să trăiască!

Domnul.

Au și mulți asfel, Maluk. Dar țera Moldovii nu este făcută de acești boerî. Ei sunt prăsilă noă din poporul Moldovean și din pribegii streinî, rădicați de Domni. ce vor ei este să li se uite isvorul de unde au eșit, să facă o parte de ómeni născuți cu dreptul de a cărmui numai ei, să facă din țera o moșie numai a lor, drepturi, să aibă numai ei, și nici o datorie și toți căți nu vor fi din ei să aibă numai datorie, și nici un drept. Meritul, hărnicia, cinstea, să nu fie nimic, tot să fie nascerea. Esci născut din ei, ai tóte aceste lucruri și când nu esci născut din ei, nu ai nici unul din aceste lucruri,

nici când le ai. Dómna Roxandra viță de Domni ai Moldovii despre tată, viță de Domni ai Serbiei despre mamă, se resfață în aceste idei unde nascerea dă dreptul de om, și ar vré să întemeieze aristocrația, acéstă datină care nu este lumina viitorului lumii acestia. Omenii nasc toți de opotrivă, și nu pôte fi deosebire de cât între omul cinstit și cel necinstit; învățat și neinvățat. ferestete de Domna; nu-î spune nimic de acestea. Ea va să cađ eă și să domnescă ea cu fiul seă Bogdan și cu boerii, căci dice ea că o țéră nu se pôte cărmui de cât de boeri. Dar eă 'dică că boerii aă slăbit puterile acestii țéri, și voiă să curăț némul de boeri.

Maluk.

Fie voia ta, stăpâne!

SCENA IX.

Maluk, singur.

Domnul nu se mai înțelege cu Dómna. El vrea să ucigă boerii... se vor ucide. Dar nici mie nu-mi pare lucru bun acesta: se vor nasce alți ciocoi mai flămînđi încă! din ciocoi cei micí. tulpina boerului este ca scaetele, îl taiú din rădăcină, și cresce altul alături. Dómna se gîndesce mai bine, nu este lege cât de rea ar fi, nu este așeđimint cât de rău ar fi care se nu aibă și bunurile lor lăsați plănte ce vestejesc se se usuce pe tulpinele lor, căci de le veți tăia, se vor putređi și vor îneca aerul cu miros rău!

Oh! Ce femeie! minte, inimă, frumusețe! multe capete s'aú nebunit pentru dînsa. Chiar capul meú se perduse odată! nu pôte să o vađă nimeni fără se nu-și turbure mințile; dar pentru ómení ca noi nu este de vorbit, născuți și crescuți a ne tiri în pulbere, tot ce putem este a privi frumusețea pe tron ca vermele ce privesce din pulbere steoa pe virful cerului! ori cum o fi lucrul, eă trebuie să ascult. Sabia este făcută să lovescă, ostașul este o sabie! dar pre Dumneđeu! iată Dómna.

SCENA X.

Maluk; Dómna Roxandra.**D. Roxandra.**

Tu ești, Maluk căpitane? Cu cine vorbeai aici?

Maluk.

Cu Măria sa Domnul.

D. Roxandra.

Și ce îți spunea el ție? ceva de spăimântător.

Maluk.

Nu!

D. Roxandra.

Nu spui adevărul; îți vorbea de a ucide pe boeri?

Maluk.

Nu! Măria ta!

D. Roxandra.

Ia spune mie, căpitane, de ce era vorba? ți taină pentru mine? Dómna Roxandra numai are credința lui Maluk? se vedem pentru ce acesta? ți am făcut eu vre un reu, Maluk? pentru ce ascunzi de mine taina ce ți a spus Măria sa? Era un timp când nu mi ascundeai nimic, acum toate lucrurile s'au schimbat, nimeni nu mă mai ascultă la curte. Eu sunt streină în casa mea. Maluk, Domnul ți a dat poruncă să faci vre o ucidere, și tu te ascunzi de mine?

Maluk.

Nimic din toate acestea.

Dómna Roxandra (devenind gingașă cu dînsul.)

Nici Dómna, nici femeia nu mai pot nimic, Maluk! dragă Maluk, tu ai fost totdeauna credinciosul meu cel mai de aproape, pentru ce acum te sfiești de mine? (îi pune o mână pe umeri.) Să vedem, spune mie această taină, dacă nu o spui Dómnei, spune-o, femeii. Ce tu nu ești simțitor la rugăciunile mele, la resfătățile mele?

Maluk.

Am jurat să nu spui.

D. Roxandra.

Nu este vorba se mi taie mie capul?

Maluk.

Dumnezeu se mă ferescă!

Dómnă Roxandra.

Atunci va să omóre pe boeri: este rău, forte rău. Cel ce învinge cată să lase armele îndată jos. De mai lovesce, el se lovesce pe sine, lucrédă pentru vrăjmaşii lui.

(ese.)

SCENA XI.

Dómnă Roxandra singură.

O Dumnezeule! dar Stefan căpitanul are să vie astăzi se se înfăşiseđe la Domn. Lăpuşnénu a cerut se-l vađa. El va veni printre cei alţi boeri, il vor ucide... cum se-l scap? pe cine să trimet dupe dînsul? unde se-l găsescă? Pe cine se trimet care să nu spuie Domnului? De va afla Lăpuşnénu, va crede că acest ténér este iubitul meu. S'a făcut temător. Ce voiú face?

SCENA XII.

Dómnă Roxandra, Elena nepóta Domnului.

(sărută mânia Dómnii.)

Dómnă.

Şeđi, dragă mea, spune-mi ce nouă în Iaşi, cine a mai venit? ce s'a mai făcut?

Elena.

A venit un muntean, un neam de Domn, căpitan Stefan, frumos ca un sóre, viteađ ca părinţii nostri.

Dómnă Roxandra.

L'ai veđut?

Elena.

A cinat eri séră la noi, va prândi şi astăzi. Maica il cunos-

cea mai de mult, ne-a spus multe lucruri dupe timpul când Măria ta erai în țera muntenescă.

Dómna Roxandra.

Ce ȕicca de mine?

Elena.

Mulțime de lucruri frumoșe, n'a vorbit de cât de Măria ta

Dómna Roxandra.

Il iubesci?

Elena (roșind și înturnând capul.)

Eü?

Dómna (la oparte.)

Il iubesc! l'am scăpat.

Elena (la oparte.)

Daca il iubesc? n'am veđut nici un om mai demn!

Dómna Roxandra.

Il iubesci, Elena; te-ai trădat singură, numai ascunde, sunt femeie și te înțeleg, acest tēner căpitan mă interesă mult! Veți se-ı scapi viața?

Elena.

Este amenințată?

Dómna.

Ascultă, draga mea. El va veni aici; il vor ucide împreună cu alți boeri, astfel este voința Domnului. tu poți se-l scapi tu poți se eși de aici, se te duci se-l găsești și se-ı spuı se nu vie la curte astăzi; spune-ı că ți am ȕis eü, spune-ı încă că voința mea este se plece îndată și se și aducă aminte de cele ce mi a ȕis la cea din urmă vedere a noastră, spune se nu vie nimeni astăzi la curte.

Elena

Ce ȕici, Măria ta? are se ucigă aici boeri! dar ce vijelie se rădică pe țera! mă duc Măria ta, mă duc... Voiü se scap viața la toți-

Elena va se ıasă.

*

SCENA XIII.

(Dómna; mai multe jupănese intră. dupe ce socii lor au trecut la Domnul, merg și sărută mâna Dómnei Roxandra. Elena ese.

Dómna.

Ce faci, hătămneasă? nu te am veđut de mult? te veđ tot frumósă. fie care ți arată o parte noă la ochii mei de frumusețea care ai! fie care ți mai frumósă!

către alta.

Nu este așa, dragă Chiasnă? tu care n'ai nici un drept a fi pismașă?

Hătămnea.

Frumósă este Dómna nóstră!

Dómna.

Am fost, póte. acum lacrimile au uscat florile frumuseții. Ah! dragele mele, am se mă plâng de voi căci m'ați părăsit de la un timp încóce. aveți dreptate. Curtea este acum tristă: Dómna și mai tristă.

(Se aude un sunet de clopot. Dómna se uită pe feréstă.)

Dómna.

Mulți boeri vin astăzi la curte. Este sfat mare.

SCENA XIV.

Cei din ainte. Eleua.

Elena.

Nu mă lasă strejile se es.

Dómna.

Este cu puțință.

Elena.

Am rugat, am amenințat, nimic. poruncă Domnescă.

(Se aude strigăte, sgomote de pusei și de sabii, țipete.)

Dómna (la feréstă.)

Dumneđeule; ce veđ! lefegii omor boerii, îi omórá în curte, pe scări, îi urmeadă în palat...

Femeile tóte.

Dar bărbatul-meu!

Dómna (privind prin feréstă.)

Unii se apară. Cad sub săbiile ostaşilor, bătătura e plină de trupuri şi da sânge. Cât e patru pe unul. o cruşime!

(femeile cele mai multe leşină, altele plâng.)

Dómna, (privind pe feréstă.)

Stefan căpitanul! în curte! vor se-l ucigă. smulge sabia de la un lefegiú; se apară, culcă la pămînt, doi, trei, patru, trece înainte, alérgă la scară. Dumneđeule, doădecî de si-neşe se descarc în el. Cad alţi boeri... cad lefegiú. nu-l mai veđ. ómenî şi cai se restórnă, tremur, se abat pe pămînt. Ce vedere spăimăntătoare! cc mánie! lefegiú omórá mereú pe orî şi cine vede! poporul afară se bucură, strigă: ura!

(uşa se deschide repede, mai mulţi boeri urmaţi de ostaşi vor sè scape aici ostaşii îi urmeadă şi îi ucig în aintea femeilor, femeile ţipă. Ei ridíc cadaverele.)

SCENA XV.

Cei din ainte. Stefan căpitanul.

Stefan (intrănd cu sabia în mână urmat de ostaşi.)

Mă ertaţi, Dómna, şi voi jupănese, daca viú cu arma în mână. Ucigătorii mă urmeadă.

Dómna (către ostaşi.)

Sè nu atingeţi pe acest om! Eú sunt Dómna, astfel este voinţa mea. Cine îl va atinge pe el, mă va atinge pe minc. (ia îl acoperă cu corpul şi cu braţele ei, apoi îi deschide o uşă la un cabinet unde este patul Dómniî de culcare.)

Intră aici. aici este altarul sánt al familii Domnescî. Voiú vedea daca cineva cuteadă a veni aici.

(ostaşii se retrag; şi pădesc la uşa d'afară.)

SCENA XVI.

Cei din ainte, o fată din casă.

Fata din casă.

Măria ta! Ce grozăvie, aú tăiat tóte capetele şi aú făcut cu ele grămeđi pe masa cea mare.

Eram sus, ascunsă. mai mulți boeri săriră pe fereste și se sdrobiră. pe alții 'aū tăiat, și trupurile lor le-aū aruncat pe pod jos, unde poporul le calcă în picioare și câinii le întind între ei. Curtea este plină de leșuiri de morți, și de sânge. ostașii streini aū turbat ca nisce lupi. ochii lor scânteie de sânge, și cată prin tôte unghiurile câte o pradă. Mulți ómenii nevinovați aū perit. Măria Sa Domnul șade în câmara sa cu câți va căpitanii și rîde!

SCENA XVII.

Cei din ainte. Lăpușnénu.

Lăpușnénu.

Dómnă! Ce om a scăpat aici și căruia i s'a dat drept adăpost altarul familiei? patul lui Alexandru Lăpușnénu și al, ficii lui Petru Rareș? Voiū să veđ pe acest om. Ce a putut să te facă pe tine, ai da patul teū unde alt om de cât mine nu a întrat încă.

(deschide ușa. Stefan căpitanul vine.)

Elena.

Măria ta, unchiul meū, acest om este logodnicul meū. Eū l'am ascuns acolo. daca ai dreptul a lovi pe cineva este numai pe mine.

Domnul (către jupănese.)

Așa este?

Jupănesele.

Așa, Măria ta!

Domnul.

Dupe vijelie timp bun, dupe mórte, viață. Am a face patruđeci și șapte de nunți. Cele patruđeci și șapte de jupănese vėduve. Ele vor spune bărbații ce vor se le daū lor. îi vor avea, orî care ar fi, iar tu, nepótă fără minte, iați logodnicul de aici. Și altă dată ia séma se-nu-l mai ascunđi în paturile femeilor streine, ca se nu o pați.

Dómna (către Stefan încet.)

Este timpul să faci ce mi ai jurat. Cine va scăpa Moldova, va avea tronul.

ACTUL III.

SCENA I.

Dómna; Elena.

Dómna

Draga mea Elena, tot ce a fost tinerețe, frăgisime, bucurie s'a stins în umbra acestui palat. Întristarea ca tăcerea peste nisce dărămături, vine acum și plânge acolo unde altă dată era bucuria. nici un ospăt, nu se mai face, muzica nu se mai aude. hora nu se mai înturnă; țimbirea numai trece peste nici o frunte. nimeni nu mai cutează să vie în această casă unde mórtea șade ascunsă, și pare că o se se arunce în fie care minut asupra ómenilor. Lăpușnénu și a pierdut dragostea țerii și încrederea óspilor lui. Acum el însuși suferă urmările faptelor sale săngeróse. Suferă mai mult de cât țera. Gînduri negre îl turbură, fruntea lui nu s'a mai descrețit, pěrul ia căruntat. În mine vede numai o streină. și mă vede fără mulțumire. tyrania lui se mărește, în loc se scadă. El singur își face rău. Rěutatea lui bea ea mai mult venin de cât dă altora. s'a dat cu acea parte care este înpotriva boerilor, pentru ca se-i ia locul. este un mare rău, căci partea care mulțimea înbrățișadă, este cea mai rea! Preved mari rele pentru Moldova. Dar tu, Elena, spune mie, ce ai făcut dupe ce ai plecat de aici cu căpitan Stefan?

Elena.

Abia am eșit de aici, și fără se șică nimic, s'a făcut nevedut.

Dómna.

Nu ți a șis nici odată nimic despre dragostea sa ?

Elena.

Nici odată.

Dómnă.

Noi îl v'om vedea încă, el va veni într'o zi aici cu ostirî. Este un ténér plin de dorința d'a fi mare. și mi se pare, căi esci dragă.

Elena.

Nu sciū ; dar el mî e drag.

Dómnă.

Avem un noū mitropolit în țéră, sciî tu ? pre Teophan crescutul lui Macarie. el a fost Episcop încă din tinerețe. Se dice că este om cu minte și cu inimă. Doresc se-l veđ, se vorbesc cu dînsul, el póte face mult asupra lui Lăpușnénu, Lăpușnénu este perdut, Elena. De când a tăiat boerîi, este altul. Și nu este muștrarea de cuget care îl preurmă ; este ceva crud, cum se-ți spuî, o resbunare ce nu este făcută încă, o ucidere ce nu este întréga. Gîndesce la o noă ucidere, féra s'a dedat la sângele omenesc și cere încă sânge, și turburarea este atât de mare că mă tem ca mânia lui să nu verse chiar sângele fiilor lui, femeii lui... nu vede pe nimenî ; trăiesce ca un sihastru, părăsit de toți și părăsind pe toți. Cel ce trăiesce singur este un mort fără mormînt.

Elena.

Toți tac.

Dómnă.

Toți tac, aici e réul. Un Domn trebuie se se témă mai mult de cei ce tac de cât de cei ce vorbesc!

Dar iată vine Domnul. se nu te găsescă aici. tu sciî că Stefan a întrat cu ostirî în țéră ; vré să surpe pe Lăpușnénu. Domnul plécă astăđi cu ostirî înpotriva lui. Este supărat De te va vedea aici, își va aduce aminte. Se va înfuria. dute.

Elena.

Mă duc. când îl veđ, tremur.

(ea ese.)

Dómna (singură.)

Daca Stefan ar învinge, îi voiî da pe acéstă fată. Dorul lui pentru mine era o nebunie.

SCENA II.

Dómna ; Domnul.

Domnul.

Esci singură, pe gânduri! femeia ce cugetă singură, cugetă rău.

Dómna, inchipuiesce-ți că acel căpitan Stefan pe care l'ai scăpat de mórte, ascunđindu-l în patul teú, a eșit în munții Moldovii cu ostiri de munteni și de unguri. nu vré nici mai mult, nici mai puțin de cât se se bată cu mine, se-mi ia tronul și póte și viața, se se facă el Domn, și se dea mânia póte nepótiî mele care a đis în fața lumii că este logodnicul seú.

Dómna (cu prefacere.)

Dumneđeule! acest om este nebun? póte se între într'o minte sănátosă astfel de rătăcirî. și ce faci, tu Dómne?

Domnul.

Am trimis ostiri în aintea lui către cetatea Neamțului. Voiî merge eú insumi, am credința se înving toți vrăjmașii mei.

Dómna.

Maî frumos este a învinge patimile sale de cât pe vrăjmașii seî.

Domnul.

Patimele mele se înving cu dînșii.

SCENA III.

Cei din ainte. un tatar.

Tătarul.

Stefan Căpitanul a venit cu ostiri până la cetatea Neamțului. pe călăuđele nóstre le-a bătut. óste puțină are; dar se bat cu mare vitejie.

Domnul.

Mergi de spune lui Maluk să fie gata cu toți lefegii streini. hatmanul cu Casacii și cu călării de țără se mergă înainte. Voiți fi acolo eu însumi. până de seară. puterea să se unescă cu mânia și să nască fulgerul resbunător!

(cătrec Dómna.)

Tu Dómna Roxandra, imi vei ține locul, până la întórcere. Cată de-l ține bine, ca să vadă lumea că esci în stare se-l țil și mai mult timp și mai bine de cât Lăpușnénu.

Dómna.

Dómne! esci rău și ne drept daca cređi acele lucruri.

(Domnul ese đimbind.)

SCENA IV.

O cameră la Moghilă.

Joldea, Moghilă; Sandrea; și alți boeri conspiratori.

Moghilă.

Domnul a plecat în ainea lui Stefan căpitanul la cetatea Neamțului. Să vedem ce o să facă.

Joldea.

O să bată pe Stefan căpitanul.

Moghilă.

Dar acel venetic ce vré el aici?

Joldea.

Să restórne pe Lăpușnénu și se-l ia tronul.

Moghilă.

Săraca Moldova! a ajuns de risul lumii. Cine se scólă, acela se face Domn. Vine o mână de ómeni pune mânia pe putere, chiamă boerii și le spune, și boerii înclină capul, și poporul plécă capul. Când vine Veneticul Despot cu unguri, cu Spanioli și cu nemții lui, toți i se închină, pare că țera acésta era averea lui Despot și a lui Laski. Moldovenii iar fi strivit numai cu suflarea lor daca ar fi voit; dar ei primă mai bine să se plece la un strein de cât se mai suferé

pe Lăpușnénu ! Ei uciseră unul din drepturile țării. Ce nu face puterea ? acest drept le mai rămăsese, sărmanii Dar ei temători unul pe altul pentru Domnie , făcură ca aceia care iubind amândoi pe o femeie, ca să nu fie nici a unuia, nici a altuia, o uciseră. Când neamul se strică. Ori cine îl cărmuiesce. astfel se batjocori Moldova în aceste timpuri de boerii țării cu Domnul lor Despot grecul, și când acest Venetic, nu-l băgă în seamă și luă pe alții în dregătoriile cele mari, ei se rescuiară înpotriva lui Despot Vodă ! de ! boerii ! nu mi pare rău de cei care au perit sub cuțitul lui Lăpușnénu ! au făcut mult rău acestii țării !

Joldea.

Nu judeca astfel. tyrania lui Lăpușnénu îl scutesce de orice tărănire. Dar să lăsăm toate acele lucruri vechi. Ce facem noi. Lăpușnénu a căzut la mai mare tyranie de cât altă dată. Cine nu este cu el și cu ai lui, nu are dreptate, nu are cinste, nu are siguranță de viață, fie drept, fie cinstit, Cine este cu el, este bun, fie cât de rău. Era un timp când Domnul nu era rob al sfetnicilor lui ; El îi mai scotea, îi mai lovea, mai opré răul și țera se plângea la el de dregătorii lui, și el era apărătorul celor asupriți ; dar acum Domnul este capul asupritorilor. el îi sprijină ; el le dă putere... el s'a pus ca vrăjmaș în față cu țera, și dupe el se adăpostesc boerii care ne fărămă.

Moghilă.

Cine nu părtinesce pe ai seî, face, fie cât de răi, treaba inpotrivitorilor seî. Lăpușnénu, în interesul seî face bine ce face noi însă ce am făcut când eram la putere ? ne përam și ne mâncam între noi !... și am căzut. Să rugăm cerul să moră Lăpușnénu, ca să rămăie Roxandra cu fiul ei.

Joldea.

Bogdan este copil.

Moghilă.

Atât mai bine, va domni măică-sa. Roxandra este femeie cu știință, înțeleaptă, mărinimósă și cuviiósă.

Sandrea.

Ne statornicia lucrurilor, său schimbarea Domnilor ne-aŭ Perdut, cel care vine, strică ce a făcut cel care cade. Orî ce schimbare de Domn, nu numai ține pe țera atâta aur, dar îi fură din drepturile ei. Iliăș Vodă, Stefan Vodă, Lăpușnénu, Despot Vodă, Tomșa Vodă, apoi iar Lăpușnénu, veniră într'un timp numai [de treispredece ani. Ei nu lăsară nimic dupe dînșii, derămară cele făcute de Stefan cel bun și de Petre Rareș, și secară viața țerii. Stefan cel desfrănat, desfrână țera; Despot Veneticul cercă se-î strice legea, și se aducă credința papistașilor; Leșii făcură cu el un pas mai mult în țera. Lăpușnénu primi Domnia de la Turci ca se derăme cetățile Moldovii. Acésta aduse uciderea a patruzeci și septe de boeri. De ar fi rămas un Domn și tot acela de atunci, nimic din acestea nu s'ar fi făcut. Apoi nu vedeți că este un blestem! orî ce Domn vine face mai rău de cât cel care se duce. Nu ar fi mai bine se înconjurăm tronul lui Lăpușnénu, și se-l sprijinim pentru binele țerii?

Joldea.

Ar fi mai bine; dar mai poți face trebă cu Lăpușnénu? El numai este Domnul țerii; este capul unei părți de ómeni care asupresc țera. Măna stetnicilor lui este plină de sângele țerii, între el și între Moldoveni sunt mormintele boerilor care opresc orî ce înțelegere. Cel mai bun lucru pentru țera ar fi se-l ucidem?

Moghilă.

Ucide crima, nu criminalul! mai bine se-l călugărim!

Sandrea.

Bună gândire.

Joldea.

Acésta s'ar putea face când Maluk, ar intra în gîndul nostru. N'ar fi rău a încerca cineva din noi pe lângă el.

Moghilă.

Credî se-l înduplecam a trăda pe stăpănul seû?

Joldea.

Un om ce iubescce puterea este totd'auna o trădare, acela iubescce pute.ea.

Sandrea.

Nu ar fi rău se ne înțelegem chiar cu Dómna Roxandra. Ea nu este o femeie ca cele alte, jertfescce părinți, frați și copii pentru binele țerii ei, și dacă nu s'ar uni cu noi, nici taina noastră nu o va vinde lui Lăpușnénu.

Moghilă.

Bună gândire. Se mergem se-î vorbim! acum este timpul.

SCENA V.

O cameră la Dómna Roxandra.

Dómna Roxandra.

Nici o veste încă de la bătălie. Aici stă ursita Moldovii. Boerii moldoveni m'ar vré pe mine și pe fiul meû mai mult de cât pe Lăpușnénu. Dar dacă acest june căpitan ar învinge pe Lăpușnénu? El ar lua tronul și ar cere mâna mea. Nu este tronul care îl pune în luptă cu Lăpușnénu pe cât este dragostea ce are pentru mine. Dar el va fi învins, sărmanul Stefan! Căci Lăpușnénu are ostași mulți și dedați cu armele. Măne póte voiú vedea capul seû ținuit pe pórtă palatului! De va muri, eú voiú fi pricina; mórtea lui va fi pe cugetul meû. O femeie robită de dorința de a cărmui! pentru ce ai ucis pe acest nenorocit?

SCENA VI.

Dómna. Moghilă, Sandrea, Joldea, etc.

Moghilă.

Pace și fericire celii mai frumoșe și mai înțelepte Dómne.

Dómna.

Pacea a perit. Fericirea numai póte fi pentru femeia lui Lăpușnénu.

Moghilă.

Femeia lui Lăpușnénu nu a luat parte nici la surparea cetăților țării, nici la uciderea boerilor. Inima ei s'a fărâmat în lacrimi. Cel nevinovați nu trebuie să sufere pentru cel vinovați. Viitorul poate să ascundă în sinul său multe zile fericite încă pentru fiica lui Petru Rareș.

Dómna.

Fericirea mea va fi când țera mea va fi fericită.

Moghilă.

Stă în mână voastră să o faceți.

Dómna.

Domnul nu mă mai ascultă.

Moghilă.

Domnul îmi pare obosit de a duce lucrurile țării.

Dómna.

Am vedut că mustrarea cugetului îl sdrobesce. Noptile lui sunt turburate; visele lui sunt visele frigurilor. De multe ori, sau în ospățuri unde se dă la petreceri, sau în tăcerea noptilor, el crede să vadă umbrele boerilor uciși, Atunci se sperie, geme, vorbește singur.

Moghilă.

De ce nu se trage la viața monahică? postul, rugăciunea, iar face mult bine. Dómna Roxandra ar cărmui Moldova dupe dorința Moldovii; ar fi Dómna tuturilor. Tóte certele ar înceta; pribegii s'ar întórce în țera lor.

Dómna Roxandra.

Lăpușnénu nu va face acésta nici odată.

Joldea.

Țera cere pe Bogdan sub Epitropia maicii sale.

Dómna.

Sciū.

Moghilă.

Acésta va fi asfel.

Dómna.

Țéra are totd'auna Domniil pe care ea îi vrea.

Moghilă.

Vii în ajutorul țerii spre a face acest pas ?

Dómna.

Eü nu voiü face ecésta. Voiü primi însă tronul când mi l'ar da țéra.

SCENA VII.

Cei din ainte. Al. Lăpușnénu.

Al. Lăpușnénu.

Am învins pe vrăjmașü într'o lovire mai sus de monăstirea Neamțului. Capul lor a căđut. Mulți aü picat morți, alții răniți, pe uniil iam adus robi. S'aü bätut cu vitejie.

(cätre cei trei boeri.)

Acum së mergem mai bine, boeri. Dar avem încă de plivit câmpul : tot pirul răü nu s'a plivit. Trebuie se-ï scótem și rădăcinele. Daca pe lângă pir am scóte și ceva ierburil bune, nu este nici un păcat. Trebuie së ajungem la bine chiar cu mijlóce rele. ca Domnia se facă un bine, trebuie timp. Trebuie së aveți răbdare. Oril ce rod dulce a trebuit së fie mai äntäiü acru. Timpil sunt rei. Rspunderea mea e mare, nu este lesne a cărmui astăđi. pe o mare lină fie cine póte fi cărmaciü. Dar marea nóstră este turbure astăđi, am surpat cetățile pentru care më blestemă înpotrivitoril mei, dar voiü ce nu sunteți la cărmă, nu sciți că prin acésta am scăpat vasul de stănci pe care ne împingea vintul. Domnul răü este acela care este bun numai pentru el. M'am jertfit pe mine, ca së scap țéra, nu sciü dar ce am făcut răü cu cetățile. Turcil sunt tari și cată șse ne plecăm, ca se nu ne sfărâme. Copacul tare se rupe în vijelie și richita, se plécă și scapă. O se trecă furia turcilor, până atuuci cată së fim înțelepți, și së đicem ca Stefan cel mare : „un cărmaciü cu minte nu întinde în vijelie tóte pânđele vasului seü.“

Dómna Roxandra.

O putere care se plécă, cade. Măria ta ai făcut o greșală, greșala trebuie îndreptată. Cetățile trebuie făcute din nou. până atunci nu poți să mai aperi țera. Țera te urasce, este nemulțumită.

Lăpușnénu.

Te înșeli femeie!

Roxandra.

Nu mă înșel; tu nu ști, tu dormi, ești mort, căci mort este acela care nu simte că dórme rău.

Lăpușnénu.

Nu te mai face resunetul lumii, nu mai fi jucăria vrăjmașilor tei! cât timp am urmat dupe sfaturile tele, nu mia mers bine, ba încă perdusem și Domnia! Departe de mine visele și visători! am prins adevărul, adică lumea astfel cum este, îl țin de pěr, și îi dau bautura ce i se cuvine, bautura amară de care vorbiți voi, îi dau se bea amărăciuni. căci prin amărăciuni se combate ferea. Vreți să dau țera în mâna boerilor? Să sdrobescă tot ce nasce de jos? Dar boerii nu fac nimic mare: tot ce are să fie mare crește de jos.

Roxandra.

Nu trebuie să lovesci această clasă. Ea își precurmă dragostea ei pentru tine.

Lăpușnénu.

Nu crede! dragostea ce se preurmă, n'a început nici odată. la boeri nu află Domni dragoste. Dacă vei pere dute la pěr iar nu la tufan. Este o sémă de ómeni de bună credință póte, care visează o lume astfel cum nu este și nu póte să fie. Ei ne vorbesc de drepturi, ce copilării! dreptul este tăria. Astfel se face în lume; lumea va fi nefericită pe cât timp lumea nu se va cunoște ce este. Ea și a făcut o lege a ei aședată pe minciună, pe fabulă, în căsătorie, în scólă, în biserică, în cărmuirea țerii, în totul este minciuna. Lumea este o curténă bătrână, obosită de crime, spoită pe obraz

care vorbește de virtute! Voibele de dreptate, adevăr, neătărnare sunt născute în slăbiciune. Aceiași ómeni când se fac tari, le prigonesc. Ele aũ ajuns nisce mijlóce spre a înșela lumea și a și face trebile. Și cel slab și cel tare le pune înainte, unul ca să răpescă, cel alt ca să păstrede. Cel ce se ascunde sub masca libertății, dreptății, patrii este de doă orí tyran, nedrept, și înșelător! Sciți voi, copii ai Viselor, că dreptul începe când începe tária. Viețuitórea mánăncă pe viețuitóre. Natura se hrănesce prin mánăcarea ființelor de către ființe. Și omul slabă jucărie a firii sale, se mánăgie cu vise de copii! adevăr, dreptate, nu sunt legi nestrămutate; sunt dupe cum le înțelege fie care. Menirea nóstră aici nu este cunoscută, decí nu este menire. Intimplarea a putut face totul. Omul, nu are un viitor mai înalt de cât al furniciei. Dar slăbiciunea lui l'a făcut să creďă că are.

Dupe mórte, nimeni numai este nimic. Si toți sunt deopotrivă înaintea ursitei de a se schimba în nimic. Aici cel asuprit, este resbunat, cel trufaș, este umilit. Căci nu mai este nimic. Ca fumul ce se ridică dintr'un arbore aprins, ca norii ce se înalță și se risipă la suflarea vintului furios, astfel se topesce sufletul nostru, nu este nimic dupe mórte de cât resbunarea lui Dumnezeu care te schimbă în nimic. Tu te vei perde, femeie, în nóptea timpului, în smárcurile hao-sului, fără simțire, fără cugetare. Nu astepta nimic de la altă viață. Vei fi ceia ce ai fost înainte de ă nasce: nimic.

Roxandra.

Dómne! patima turbură sufletul tãu de cât va timp, în cât sórele adevărului nu-l mai póte pătrunde. pentru ce acésta turburare? rătăcire? perdere de credință în Dumnezeu, în menirea omului? Nu scii tu, o Lăpușnene că cel care încetează de a crede în Dumnezeu, nu mai póte crede în nimic? Că cel ce nu mai crede în nimic, nu merită a mai fi creďut? ce fel? a vestejit și a perit tot ce era viață, putere, mărire, energie în acest suflet altă dată atât

de mărinimos ? Ce ? Lăpușnénu numai crede de cât în mörte, în rătăcire, în neființă, și Lăpușnénu numai duce poporul la viață, la calea bună, la ființă ? Ceî care gindesc astfel nu mai au loc de cât în mormint.

Nu gindeau astfel străbunii nostri, atunci când și acest neam moldovesc era mare și fericit în lume. Atunci Dumneșeu era cu dînsul căci el era cu Dumneșeu. Domniî lui erau mari, erau puternici, mureau cu armele în mână pentru lege și pentru neatărnarea pămîntului lor. Sabia streinului nu a plecat capete de robî în această țeră. Și scii pentru ce ? pentru că Domniî bătrani credeau în adevăr, în dreptate, în Dumneșeu ; pentru că omul era pentru dînsii o uneltă de bine a lui Dumneșeu, pentru că lumea avea menire sântă. Când însă această credință lipsi de la Domni, lipsi de la popor ; sabia streinului se întinse peste o țeră unde neamul nu mai avea altă menire de cât a mânca și a fi mâncat. Fie cine, lacom de putere, de aur, și ne mai roșind de fapta cea rea, și de umilință, alerga la strein să cêră tronul, și să dea în schimb jertfă mărirea și fericirea țerii. Căci Moldovenii nu mai erau cu Dumneșeu, și Dumneșeu îi părăsise. Iată unde duse pe țeră aceste cugetări care nu va să cunoscă că lumea are menire, că adevărul și dreptatea sunt nestremutate, ca Dumneșeu. Iată unde tu vei să te duci, o Dómnel dar înainte de a pleca pe această cale, te rog, ai îndurare de mine, ucidemă. Ca cel pașin să nu am durere a te vedea în această stare !

Lăpușnénu (rișind.)

Ha ! ha ! imi pare bine că sufletul femeii mele a trecut curat încă printre ani ! dute, dragă Roxandra, și te fă stariță la un schit de maici. Dar pentru ce v'om mai vorbi noi de astfel de lucruri ! totă cêrta este pentru Domnie. O vor lua. Iată tot. Ceia ce place la mulți este anevoie de păstrat pentru tine. Domnie place la mulți. Femeie ! mie mi-e fôme. Boeri, rămâneți să mâncați cu noi astăzi. v'om

maî vorbi câte ceva de a le țeriî, Se aducă o masă aici
Mi este frig. Tótă nóptea am fost la aer.

(Șerbiî pun masa. Și se aduc bucatele pe masă.)

Cum v'a părut numirea mitropolitului Teophan? gîndiți
se fie de credință? sê nu facă și acesta o uneltă a boerilor
resturnători de Domni de meserie? n'am spundurat până astă
țâi nici un popă.

(Ei se pun la masă. doi copii lângă Dómna, lângă Domn cei trei boeri.)

Lăpușnénu (cătrecopilul cel maî june.)

Vino tu lângă mine, sârmană mlăstară dintr'un arbor ce
toți vor sê abată. tu vei avea aceiași. sórtă ca părintele teă.
d'aceia tu mi esci drag mie!

Dómna.

Ce ȃici, Dómne! și pentru ce lui Bogdan tu nu îi vor-
besci!

Domnul.

Bogdan? numi vorbiți! Bogdan, el nu maî este copil. nu
are nevoie de rêsfătări; el viseađa la tron. Maică-sa l'a
crescut asfel. Dar v'om rindui noi tóte acesteă, în curînd.
boeri, este grea stbrea țeriî de astăđi. Când Moldovenii și
aũ perdut credința în țera lor și aũ alergat la streinî,
când țera Moldoviî s'a împărțit în mănători și în măn-
cați, în tyranî și în robî, a perit dragostea, unirea, și
tăria dintre noi. Atunci s'a născut în țeră o pălămidă rea
ce se chiamă turburătoriî. Ei vor sê restórne pe ori ce
Domn o fi, ca se-și puie Domnul lor cu care vor ss despoie
pe bietul popor, și ascund aceste dorinți mărșave sub vorbe
mari de patrie, de neatárnare, de dreptate, și când înșcială
pe bieții moldoveni de se urcă ei la cărmă, atunci fac și ei
tot ce aũ făcut acei ce aũ căđut de la cărmă, daca nu și
maî rêu. Ce mi aũ tãnjit mie boeriî când aũ adus pe Ve-
neticul Despot? că am pus biruri pe țeră? Ei, dupe ce am
căđut eũ, aũ pus și maî multe. mi aũ tãnjit că am legat
țera de Turci; ei aũ legat'o de nemți, de Leși. Mi aũ tãn-

*

jit că nu dau dreptate. unde este dreptatea lor? Că sunt tyran. Dar care din Domniî din trecut fuseră mai bînîi? Stefan cel mare nu era vârsător de sânge? acum féra încă ridică capul și ȓice că am dăramat cetățele Moldoviî. Dar aceste vorbe sunt numai o spoială frumósă. Cei ce îmi tînjesc acésta, vor se mē restórne ca se-mî ia tronul, iată tot. Eū sciū ce se ȓice în țéră. Lar sciū și ce am sē fac. altă dată am lovit pe turburători boeri ce voiaū sē puie mânia pe cîrmă în numele poporului ca sē despoie poporul. acum voiū lovi turmele de robî ce se lasă se se insciale de tyranîi lor; acest popor fără minte, vită dedată atît cu jugul în cât vine singură de și pune capul în el. ¶ Daca urăsc pe tyran, pe rob îl desprețuiesc! cu tóte acestea, sârmanul popor, daca se lasă de-se inscială, nu este vina lui. el nu scie ce face. boeriî iaū răpît ochiî sufletului, l'au lăsat fără învățatură, fără lumină, ca sē pótă se-l facă uneltă patimelor lor inoptriva Domnilor; boeriî îl țin prin lanțul hraniî trupului și preoțiî prin lanțul hraniî sufletului. Boeriî și preoțiî sunt uniți ca sē domnescă pe țéră, și sē împartă împreună vestmintele ei. O sē spunður pe toți călugăriî; cu mațele boerilor de giturele Veneticilor. ¶

Dómna (inchinînduse.)

Iarta-mă, prea sante ce escî în ceruri! nu asculta aceste vorbe!

Domnul.

Femeia mea face semnul cruciî. Dracul trebuie sē fie pe aici!... nu mî mai vorbiți de călugări. Ei nu mai înteleg doctrina Evangeliî. frația, sârăcia, umilința. Ei pun focul, între frați; Ei se légănă în avuțiî, ridică fruntea astăđi. O se neteđesc eū tóte aceste brasle sē nu fie una mai sus de cât alta, așa a ȓis Isus.

Dómna.

Măria, ta, liniscesce-te, aduți aminte că vorbești înaintea copiilor. Măria ta, nu huli biserica, pe credințele ce ea re-

varsă, tronurile se înterece și popóarele se luptă cu bucurie pentru neatárnarea țérilor. Acéstă biserică ne-aú scăpat de turci. O Dumneđeul meu! Ce vorbe am auđit! de când su fletul teú plin de credință, se indoiesce și se rătăcesce pe calea morții? ce este acéstă schimbare? tu nu mai cređi? Séra și diminéța nu te mai rogí, la biserică nu mai mergi. Iată de unde vine că nu mai esci fericit, că tóte lucrurile, îți merg réu. O Dómnice! temete și te umilește înaintea celui a tot înalt! căci póte se verse asupra ta și a casii tele mânia lui! nu, Măria ta, nu merită nici boerii, nici preoții nici poporul vorbele ce i le-ai aruncat. Vor fi ómení care vor resturnări ca se ia locul celor de la putere ca se lovésca, și se despoie la ríndul lor. Dar sunt și ómení pe care tyrania Domnilor și serbilor lor îi întărită și îi face se strige și se ia armele în mână. Cu cât sunt într'o țéră mai mulți ómení demní, al căror suflet nu s'a tăvălit în stricăciune, nu și-a perdut simțirile de dreptate, de adevăr, de neatárnane, de demnitate, care nu și aú vindut cugetul și voința nici pe baní, nici pe dregătorií, cu atáta mai mulți se ridică în fața tyraníi care lovesce tot ce este drept, tot ce este neatárnat, tot ce este adevăr. Pentru ce Domnií ved totdeauna réul venind de la supușií lor, iar nu de la dínșií însuși? pentru ce lovesc ei totdeauna pe cei ce se împotrivesc tyraníi, și nu schimbă mai bine purtarea crudă în purtare bună? a lovi pe cei demní, este a lovi pe tótá lumea.

Domnul.

Te înșeli, femeie, te înșeli. nu sunt eú care am degradat sufletele ómenilor din acéstă țéră. Care am lovit pe cei demní. Nu sunt eú care am lovit cel din tăiú, nu sunt eú care nu voiú se me puiú pe calca cea bună. Țéră era stricată; robii și tyranii erau născuți înaintea mea, și vrăjmașií mei sunt aceia care nu vor se mergem pe altă cale. Ce mí cer ei mie ca se tacă? scii tu femeie? se și spuí eú! imi

cer, boeri și popor să le dau țera ca s'o prade; îmi cer, boeri și popor se le cumpăr cu bani voința lor; îmi cer se se vîndă mie și se-mi dea dreptul ai desprețui, ai vestiji? acolo unde legile nu se pun în lucrare, poporul este degradat. Eū nu voiū se-ī cumpăr, căci nu voiū se-ī umilesc; și de cât a face din ei nisce unelte dă tėvălire și de dispreț, mai bine voiū se-ī ucig, este mai cinstit, m'ai înțeles acum?

Dómna.

Dómne, nu este vorba de acele lucruri, ci că ministrii tei despoie țera, și lasă să o despoie pe toți căți șerbă sub dînșii. Ei lovesc cu ură și cu mórte pe ómenii cinstiți ca nisce pedici ce nu-ī lasă se se înbogătescă din despoierea țerii. Decī Domnul care uită saū gonesce pe cei ce merită, uită și gonesce pe tótă lumea, printrînșii, căci orī care om este lovit prin lovirea dată meritului și cinstei. Unde este un dregător cinstit, sfetnicii tei, uniți cu tilharii, șerbiī lor nerușinați, ne putînd al face se fure cu dînșii, caută de-ī înegresc, de-ī bānuiesc pe cel cinstit că este fur, ca se-ī depărtețe. Scii chiar în đilefe trecute, acesti sfetnici cu socii lor de pradă nu lovira pe un dregător cinstit și sărac, sub cuvînt de pradă, Dragomir stolnicul, el care, perđînd dregătoria, nu avea pāne să dea copiilor, pe cānd părătorii lei, cumpăraū case, moșii, vii țigani din dregătorie. Dómne, nu este o domnie cinstită domnia sub care se face aceste lucruri! nu numai atāt, dar negāsînd în țerā destule unelte de tērire, chiamă pe Venetici și le dă dregătorii și pradă împreună acest nenorocit popor nāscut a fi prada streinului!

Domnul.

Roxandra! ce ai tu? ai sānge în ochi?

Dómna.

Ți se pare, n'am sānge în ochi; ci am lacrimi.

Domnul.

Nu te uita la mine! ce vedere, femeie, ai sānge în ochi!

Roxandra.

Dumnezeule! ce are? mintea i s'a turburat.

Lăpușnénu.

Boerî! Vă uitați în ochii femeii mele, are sânge în ochi; are sânge pe frunte, are sânge pe cosițe, are sânge pe mână... Dar să mâncam!

Roxandra (la oparte.)

Vede sângele celor patruzeci și șapte de ómenî care ia omorît nevinovați.

Lăpușnénu.

Cine a făcut aceste bucate? Cine le-a adus pe masă? vă uitați, boerî; este sânge în bucate!

Roxandra.

O Dumnezeule! își perde mintea. Mustrarea cugetului îl preurmă.

Lăpușnénu.

Să aducă alte bucate! nu mănânc eu sânge... bucătarul este un inveninător, îmi dă să mănânc sânge. femeie! tu nu ai grijă de casa ta. nu scii ce se petrece aici.

(Șerbiî aduc alte bucate.)

Să vedem! sânge și aici! dar este o grozăvie cu acești ómenî! să opréscă pe bucătarî, se-î judece, se-î omóre! Aici, căpitanî mei! alergați! scăpați-mî viață... vor să mă omóre!

Moghilă.

Dómnel! nu este sânge în bucate, nu este sânge nici în ochii Dómnel, nici pe cosițele ei. Sângele se spală, Măria ta sângele s'a spălat.

Lăpușnénu.

Oh! sângele se spală pe locul unde pică. Nu se spală însă din cugetul omului!... Sânge în apă, nu vedeți? dațimî vin să bea! în vin pata sângelui nu se cunoște!

Moghilă

Pata sângelui este frumósă când vine din sângele vrăjmașilor.

Domnul.

Bună vorbă!

Roxandra.

Oh! nefericire! o lovitură a ursitei mele. Luați copii de aici și-i duceți la locașul lor.

Lăpușnénu.

Copii mei! băceții mei! Ei încă au sânge pe frunte. Spălați sângele pretutindenii! chemați pe mitropolitul, să roge cerul să oprască acest sânge, alergați la biserică, să citească molitve în potriua săngelui. Nu sunt nebun, nu sunt aiurat de friguri, dar veț sânge; îl veț cu ochii deschiși îl veț cu ochii închiși. Iată-l și pe mâinile mele. Sunt riuri de sânge ce se varsă

Dómna Roxandra (cătze Moghilă.)

Chiemați pe mitropolitul și pe sfetnici. Să fie de față aici, și vă rog se se păstreze tăcerea; nu va fi nimic. Sufletul e turburat. Să chieme pe vindecători nemți, să cheme pe vraci, pe babe, se mă lăsați singură cu dînsul câte va minute. Voiă afla pricina turburării lui.

SCENA VIII.

Domnul; Roxandra.

Domnul (se scólă de la masă)

Nu pociu să mănănc sânge. unde sunt boerii? s'au dus, n'au mai putut mănca, au dreptate... Cine mănăncă sânge. Roxandra, stergeți, fruntea de sânge, draga mea, să nu te vadă boerii. Stergemă și pe mine de sânge. Dar sângele nu se sterge. Cum v'om mai eși noi în lume? trebuie să trăim ascunși. Vai! Vai! ce urgie!

Roxandra.

Dómne! unde și când ai vețut pentru ăntăia óre aces sânge?

Domnul.

Unde și când? dar aici, astăzi.

Roxandra.

Nu ești bine. te-a prins frigurile, pe urmă te gîndesci la uciderea din zilele trecute. Iată tot. Va trece, ai trebuință de cautare, de linisce, de repaos, de leacuri. Iată colo un pat. Culcăte ! ești aici, lângă tine. Cată de dormi.

(Domnul se aruncă pe pat.)

Domnul.

Da, am nevoie de linisce (îchide ochii.) Nu ! Vezi sînge încă, sînge mult, riuri de sînge ! Nu am friguri, inima bate ca totdeauna, nu mi este nici frig, nici cald. Capul este ușor și fruntea nu arde. Dar vezi sînge !

(aromînd și tresărind.)

Oh ! fugiți ! fugiți umbre dinaintea ochilor mei ! Colo sabia lovesce în pepturi, peste capete, colo cad prățile, cad capetele și mișcă încă, saltă în loc, mișcă buzele și cată să vorbescă. le clipesc pleopele și țintuiesc ochii asupra mea

SCENA IX.

Cei din ainte. boerii.

Domna Roxandra.

Măria sa nu este bine. Ședeți, boeri, ascultați ! și vă încredințați de starea Domnului.

Domnul.

Ah ! Iată boerii și osteniile mele ! V'am chemat să vărs sufletul meu în sufletul vostru, boeri, v'am chemat să fiți lângă mine. Ochiul meu ved sînge ! sînge peste tot ! Voi aveți fața muiată în sîngel nu pociu mîncă nimic, bea nimic, căci tot este sînge !

Moghilă.

Sufletul este rănit, și mîngăierile bisericii se cuvin ție, Dóme !

Domnul.

Ce este mórta ? un pas către nefință...

Moghilă.

Un pas către viață, poți.

Domnul.

Un pas către viață? Vise? Cine scie?... Cine a murit și a venit aici?

Nu-mi pasă. Viața are amărăciuni, viața are sânge, nu voi sânge. Boerii mei, dacă voi fi se părăsesc această viață, se știu că voința mea este se mă călugăriți înainte de a mă stinge! asta a fost gândul meu din totă viața. Spuneți mitropolitului acesta! nu-mi plac popii căci sunt ipocriți; dar îmi place religia. Roxandra, către tine mă îndrept și ȕic înainte de a muri, se faci ca se mă călugăresc. Dorințele tele de a vedea pe Bogdan pe tronul Moldovii, sub Epitropia ta, se fie împlinite! Dar tu vei veghea ca fiul tei se nu omore pe nimeni. Pe cât voi trăi însă, nimeni se nu atingă tronul lui Lăpușénu. Se cresc pe copii în dragostea țerii. Acestă țera are viitor mare, dar și mari siferinți. Suferințele unui popor purced din rățacirile lui. Nu vè despărțiți de turci ca se vè închinați vecinilor chrestini. Chrestinii vor căuta totd'auna se vè sórbă... prin vecinii chrestin vor peri aceste țeri Romănesci!

[(Domnul (aroméqă.)

Un boer.

Se-l lăsam se se odihnescă; iar noi se mergem se rugăm pentru sufletul se.

Dómna.

Nu vè duceți încă. Iata-l căđut în amortire. Dodița lui este se mórá călugărit.

Moghilă.

Atunci se-l călugărim!

SCENA X.

O cameră la Dómna.

Doă femeí din casă.

Ăntăia femeie.

Ce lucrurí ciudate, Despină! astăđi au călugărit pe Măria sa, cređind că o sě móră, căci așa a đis el; ia pus numele Pahomie, pe urmă s'a desteptat din amorțire și s'a întremat!

A doa femeie din casă.

Dar a remas călugăr. Un călugăr nu mai póte sě fie Domn al țerii. Ce au sě facă acum?

Ăntăia femeie.

Nu sciú ce vor face; dar Vodă se đice că nu scie încă nimic.

A doa femeie.

Dómna a silit se-l călugărescă.

Ăntăia femeie.

Ce mai are și Dómna! mai multe nopți ea nu a dormit, de câte orí am íntrat în casă, am găsít'o cu lacrimile în ochi. Ea nu mai îngrijesce de dînsa; nu mě mai chiamă ai pep-tăna frumósele-í cosițe. Peste oglindă a pus un vél negru, și nu este bóla Domnului care o turbură. Dómna are uu dor ascuns ce o sdrobescce. Scií tu ce póte sě fie?

A doa femeie.

Iubescce pe cineva?

Ăntăia femeie.

Pe cine? nu ese de aici. Aici nu primesce pe nimeni. Ea n'a iubit nici odată, de cât pe I.ăpușnénu, și biserica. Mulți și au perdut mințile dupe dînsa, dar ea nu.

A doa femeie.

De mirare în timpul de astăđi!

SCENA XI.

Dómnă — doă femeî.

Dómnă.

Chiemați pe Maluk !

(femeile es.)

Dómnă, singură.

Fără acest om nu v'om putea face nimic. Lăpușnénu nu știe că este călugăr, el se face bine. Astăzi însă i se va spune că este călugăr, că nu poate să mai fie domn. Ce voiți dice acestui Venetic? să vie cu noi; să ia pe Domn și se-l ducă la mănăstire. Va primi el? ah! inima mea tremură.

SCENA XII.

Dómnă; Maluk.**Dómnă.**

Știi pentru ce te-am chemat? Domnul, simținduse rău, a ținut mitropolitului și boerilor, se-l călugărescă înainte de a muri. El cădu într'un leșin adânc. Atunci creșind că o să moră, l'a călugărit. Domnul acum este bine. Nimeni nu cudea ai spune că este călugăr. Ce v'om face noi?

Maluk.

Greu lucru de descurcat!

Dómnă.

El nu va voi să mērgă la mănăstire, și va lovi cu mōrte pe cei care l'a călugărit. Dacă tu ai fi de aceeași părere cu noi, am curma lucrul prin alegerea lui Bogdan Domn și trimiterea Lăpușnénuului la mănăstire. Tu ai ostirile în mână?

Maluk.

Este mie ertat a înșela pe stăpănul meu?

Dómnă.

Trebuie să hotăresci într'un chip. Ori primesci a se trimete Lăpușnénu la mănăstire, ori ne trimeti pe noi.

Maluk.

Nu voiü face eü acésta.

Dómna Roxandra.

Tu mergi pré departe cu credința ta. Lăpușnénu nu mai póte sê domnescă. Sănătatea lui este perdută. Când cărmaciul își perde mintea, brațele numai îndreptă vasul.

Maluk.

Sê asteptăm sê móră.

Dómna.

Dar până atunci el are sê omóre pe mulți daca va mai fi pe tron. sê scapi viața la o sută de ómeni, este o faptă bună Maluk.

Maluk.

Dupe ce Lăpușnénu ar íntra în mănăstire saü ar muri, pe cine vei lua de bărbat?

Dómna.

Pe nimeni. Sunt femeie de treideci și patru de an, nu mai pociü lua de bărbat de cât uu: Domn și Domnul țerii are sê fie Bogdan, fiul meü.

Maluk.

Esci încă tinără și frumósă. Vei trece viața în vèduvie? atâtea frumuseți vor trece și vor vesteji ca florile care nasc sub darăməturü?

D. Roxandra.

Am trăit ca femeie, acum cată sê trăiesc ca mómă. Dar tu nu-mi respunđi nimic la întrebare...

Maluk.

Dómuă, më îndemni la o faptă de care tremur. ți ai dis, póte, " acest om este din acei Venetici care neputînd fi nimic în țera lor, fugind de muncă, alérgă din țéră în țéră și face meserie cu sabia lor pe care o ínclină la cel care îi plătesc mai mult. Eü încă pociü se-l cumpăr cu banü. Dómna, toți acei Venetici nu sunt ómeni de banü. Maluk se póte vinde, póte trăda, póte ucide; dar nu pentru banü,

nu pentru dregătorii. Maluk ar face toate aceste rele când inima lui ar arde de amor.

Roxandra.

Nu te înțeleg...

Maluk.

Știi... este mult timp de când eu nu mai am pace, viața mea este o beție nebună în care sufletul luptă cu durerea și cu fericirea, nu mai am zile bune; nopțile mele sunt fără somn. Unde mă aflu, mi se urasce; nimic nu-mi mai place, în mijlocul plăcerilor eu sunt trist, îmi fac rău datoria mea, mă usuc din zi în zi, ca spicul de grâu. Căci inima mea s'a rănit cu putere de cea mai frumoasă femeie din lume, de stăpâna mea. Când Dumnezeu a făcut inima omenescă nu erau șerbi și Dămine.

D. Roxandra.

Ce? și tu mă iubești, Maluk!

(la oparte.)

Oh! să mă folosesc de această simțire!

(tare.)

Nici odată nu așu fi crezut una ca acesta! Nu am știut nimic, și acum când tu îmi spui, sunt tare întristată. Și pentru ce mă iubești pe mine, Maluk? nu mai sunt alte femei? ești june, cată se te însori cu o fecioră a cărui inimă să fie curată, al cărui sân să fi fost nevedut de ochii unui alt om; care să te facă fericit, care să te iubească, care, dânduți copii, se te lege dulce de focarul casei tale, se te împace cu relele ce sunt în lume. La mine ce poți afla? sunt femeia altuia; tinerețea mea, fragesimea mea, curățenia mea au încetat. Sufletul meu și a scuturat toate florile sale. Ai avea în mine o femeie ce nu poate să îți aducă nici o fericire. Veți o dragoste vinovată? femeia lui Lăpușnénu nu a căzut nici odată. Pentru ce ar cădea acum? Veți că dragostea de care vorbesci, este o copilărie. Veți avea o dragoste de soră. Aceasta este tot ce pociu să dau; căci este tot ce poate să pri-

mescă un om cinstit, nu lăsa inima să se desfrăne. Esci înțelept, înțeleptul este stăpân totdeauna pe patimele sale și cel nebun este robul lor-

Maluk.

Sunt nefericit,

Roxandra.

Nu voi să fi nefericit! fericirea nu o vei găsi acolo unde nu se află virtutea.

Maluk.

Inima mea este ca focul, care dacă îl întărești mai mare vulvóre dă, Maluk iubesc cu patimă, și ori ce cuvântare va fi mai slabă de cât iubirea lui. Când ochii mei a vedut acei ochi unde înotă plăcerile cerului, acele cosițe pe care se ocă dorințele; acele buțe de trandafiri ce nu se desparte de cât se lase prefumul crinilor strelucitori, ei nu mai vor să privescă nimic: sórele stelele, Cerul, pământul cu tóte fermecele sale, s'aú făcut nevedute înaintea frumusețelor tele; esci viața mea esci dorința mea fericirea mea de mă vei respinge, viața rămâne tristă; va rămănea un mormînt.

Dómna Roxandra.

Ce vorbe dicí mie, Maluk? Să ne gândim la ceia ce am vorbit. Bogdan trebuie să fie Domn; Lăpușnénu să mérégă într'o monăstire. De nu se va face acésta, mulți aú să piară încă sub cuțitul lui Lăpușnénu.

Maluk.

Dorința ta Dómna nu se póte împlini dacă nu să va împlini dorința mea. Gîndescete încă, eú aștept responsul... te iubesc!...

Dómna.

Fii înțelept, Maluk, gîndesc că sunt femeie și nefericită

Maluk.

A iubi și a fi înțelept, este a nu iubi.

Dómna.

M'ai înfruntat, Maluk, și eú am fost aspră în vorbele mele dar și spinii sunt veduți cu plăcere lângă ruje, nu este așa?

SCENA XIII.

Roxandra, singură.

El nu vrea! Ce v'om face? îi voiû da eû mâna? acêsta nu se pôte. Fica lui Petru Rareş nu pôte sê urce în patul ei un venetic, mă voiû arunca în braţele lui, ca o ne-bună în taină de lume? ar fi grozav, m'aşû dispreţui eû în-sumi, şi cu tôte acestea Lăpuşnénu este călugăr, când el va sci acêsta, mă va ucide pe mine, pe mitropolitul, pe toţi boerii, şi va schimba acêstă nelericită ţeră într'un loc de măcelărie!

SCENA XIV.

Dómna; o femeie din casă.**Femeia din casă.**

Măria sa Vodă te invită îndată.

Roxandra.

A aflat el pôte că este călugărit.

SCENA XV.

O cameră la Domnul.

Domnul, singur.

Aşa dar eû sunt călugăr acum! am şis daca vor vedea că mor, se-mă călugărescă. Dar ei m'aû călugărit fără timp, mitropolitul, boerii, Dómna şaû luat parte la acêsta! sunt toţi împotriva mea! toţi ei vor sê mă restórne, se mă ucigă.

SCENA XVI.

Domnul, Dómna.**Dómna.**

Aşa dar eû sunt călugăr acum, aţi gîndit că am sê mor, şi v'aţi grăbit a mă călugări!

SCENA XVII.

Cel din ainte ; Moghilă, Șandrea; boerî.

Domnul.

Ședeți toți, am să vorbesc, m'ați călugărit. nu cum am dis eü ; ci înainte de timp. voi sunteți uniți toți ca să mă resturnați. Dar acesta nu va fi astfel. La rindul meu acum voi face ce știu. Rugați Cerul să nu mă fac sănătos cum eram, căci pe mulți din voi am să călugăresc și eu ! lipsesc mulți încă la numărul de patruzeci și șapte, lipsesc popi, lipsesc femei. Voi face ca să nu mă lipsescă. Ah ! Voi m'ați călugărit și mi ați dat și nume de călugăr ! până nu eram Domn mă numeam Petru Stolnicul ; când mă urcară pe tronul Moldovii, îmi puseră nume de Alexandru Lăpușnénu ; când mă călugări, m'ați numit Pahomie ! și eu o să vă numesc pe voi capete tăiate. Dar tu, Dómnă Roxandra, tu femeia mea, muma copiilor mei, cum ai intrat în acest lucru ? Veți și tu să scapi de mine mai curînd, să te urci cu Bogdan pe tronul meu ? Dumneșeule ! nu mai este nimic sânt aici în lume ! Voi îmi vreți căci am ucis pe boerî, nu este așa ? aceia nu erau boerî, erau vîndători de țera, nu sciaü de cât un lucru : a fi tiritori către Domul și apăsători cu cei slabi ; a suge viața și sängele țerii ; a prăda munca țeranului ; a vinde pe acest nenorocit cu moșiile ; a da dreptate pentru bani ; a nu munci, ci a mânca munca altuia, a-veea altuia ; ași călca jurămîntul dat ; a ține țera în turburare ; a nu suferi nici un Domn care ar vré să fie drept pentru toți... care nu ar vrea se-î înbuibede din averile țerii și a le săracilor.. acesti ómeni, erau mai răi pentru țera de cât streinii. Iam ucis, precum ași fi ucis lăcustele, omișile, șerpîi care înecă holdele, hérele sălbatece care pörtă spaima prada și mórtea, mi am făcut datoria. Dar aceia și au luat pedeapsa lor. acum ne v'om gîndi la alții. Cine m'a călugărit ?

Şandrea.

Măria ta ai cerut acésta, la întimplare de a pleca în cel altă viaţă; ai fost aproape de mórte şi atunci noi am urmat voinţa Mării tale.

Domnul.

Când arborul cade jos fie cine taie lemne din el, dăce vorba. Dar sângele iar vine! Iată, uitaţi... nu este o părere. Ve-deţi sângele cum se varsă în acéstă cămară. Cură ca un riü, faşa vóstră este plină de sânge, lasaţimă singur, lăsa-ţimă singur! chemaţi pe Maluk. Cine pôte muri când voiesce este fericit!...

(es toţi.)

Lăpuşnénu, singur.

Ce este acest sânge!... nu mai precep nimic.

SCENA XVIII.**Domnul; Maluk.****Domnul.**

Maluk, tu-mi eşei încă credincios, nu este aşa?

Maluk.

Told'auna, Măria ta.

Domnul.

Nu veđi tu sânge înaintea ochilor tei?

Maluk.

Nu veđ, Dómne.

Domnul.

Minţi. Eü veđ sânge. Maluk. Dómna şi boerit m'aü că-lugărit, fără voia mea. Dómna şi boerit vor să mă restórne. Maluk, vino în ajutorul meü. Tu n'ai să te plăngi de nimic, nu este aşa?

Maluk.

Nu, Măria ta, bine mi ai făcut told'auna, cât voiü trăi' te voiü asculta.

Domnul.

Maluk, închide ușile și veđi să nu asculte nimeni; căci am se-ți vorbesc ție numai.

(Maluk închide ușele.)

Domnul.

Acum apropiește! astă nópte voiú se-mi resbun. Femeia mea mă înșală; mitropolitul mă înșală, boerii mă înșală. Vor se mă restórne, vor se mă călugărésca, vor se mă omóre. Ei bine! Maluk, trebuie se-i omor eú pe ei. Sunt îndreptul meú de apărare. Calcă astă nópte cămara Dómnei și o ucide, fă tot asfel cu mitropolitul și cu boerii, și mâne, v'om doinni noi singuri.

Maluk.

Voiú urma poruncile Mării tale.

Domnul.

Tu mi esci credincios. Să te veđ dar la lucru.

SCENA XIX.

O cameră la Dómna.

Dómna.

Suntem perduți! mâne v'om fi noi cele din urmă jertfe dacă nu v'om lua măsurii. Domnul póte se ne omóre pe toți, ostirile îi sunt credinciose și capul lor Maluk va face tot ce îi va đice stăpánul seú. Am cercat pe lângă acest venetic dacă ar primi ca să ducem pe Domnu la mánastire, și să alegem pe Bogdan. El a primit; dar cu învoială care nu se póte. Până mâne póte că nu v'om mai fi. S'aú spulberat tóte planurile mele. nefericită Moldovă! Cine scie dacă și Bogdan nn va fi una din jertfele ce aú să piară? Ce pociú a face, Dumneđeul meú? Doă căi mi se arată, doă păcate negre, a mă da lui Maluk saú a învenina pe bărbatul meú, pe care să aleg? am trecut tinerețea mea curată; cugetul meú n'are nimic ași mustra, pociú a mă vesteji acum? a învenina pe sociul

*

meu este mai puțin amar? Ce voi face dar? oh! nu am pe nimeni se-mi dea un gând bun despre ceia ce pociu iace!

SCENA XX.

Dómna; o femeie din casă.

Femeia din casă.

Măria sa cere o băutură caldă.

Dómna.

Ce face?

Femeia din casă.

Vede sânge. Maluk a fost în casă. El a închis ușele, am intrat la bănuială și m'am ascuns dupe o cortină...

Dómna.

Și apoi? spunemi!

Femeia din casă.

Îa dat poruncă în această noapte se între în cămara Mării tale, se te omóre, se trimiță pe lefegii se ucigă pe mitropolitul și pe boeri, și Maluk a jurat că așa va face.

Dómna.

Se-mi aduci băutura caldă!

Femeia.

Iată-o!

Dómna (la oparte.)

Trebuie să móră el ca să scape sârmana țără. Iată veninul care o se-puic capăt durerilor țării. (Varsă venin în pahar,) (tare) eu mă duc la Domn. Vino cu mine...

SCENA XXI.

Maluk.

Dómna nu este aici. S'a dus la Vodă se-l îngrijască Săraca femeie! Ea nu scie că această noapte va părăsi viața această! se-o astept aici. De va vré ce voi eu, Maluk o va scăpa căci Maluk o iubesc, nu voi uide pe nimeni; dar diminéța Alexandru Lăpușnénu va fi dus în mănăstire.

SCENA XXII.

Domnul, Dómnă.

(intrînd cu păharul în m n .)

Măria ta, ai cerut o băutură caldă. Iată că  i-o aduc, bea, Măria ta.  i va aduce repaosul cuvenit.

Domnul.

Adu-m  aici, Roxandra. E  bea  încă din m nele tale cu încredere, de  i tu te-ai unit cu boeri  i cu popă ca să mă c lug ri i.

(ia păharul  i bea jumătate, în acest timp Roxandra  nturn  capul  i ascunde fa a în m n .)

Roxandra.

Dómne! Dómne! primesce ac st  fapt  în scopul ei!

L pupn nu.

Ce mă-ai dat tu să bea  femeie? aici este s nge! am băut, s nge!

Roxandra.

Nu, dómne, acolo nu este s nge! tu nu ai băut s nge, ai băut venin, ai băut m rtea! ai c lcat jurămintul ce mi ai făcut c nd  i am dat m na  i tronul, ai v ndut pe a doa Domnie drepturile țerii la Turci, ai ucis flórea boerilor acestii țeri, care apărau încă drepturile ei în fa a streinului, ai vrut să om ri socia  i copilul te , acum, mori t.  nsu i! Dómne ai meritat m rtea.

Domnul.

Tu m'ai inveninat!... simț m na mor ii trec nd peste via a mea, să fi blestemată!

D mnă.

Durerea vindec  durerea, m rtea ta, scap  familia ta de suferin e. Mori, L pu nene, cu b rb tie! te-am ucis pentru cinstea casii n stre, ca să nu mă fac  tinuta  erbilor tei, te am ucis ca se scap numele te  de noi pete de s nge, de noi trădări către turci.

Domnul.

Sănge! sănge în ochii tei! simț că mor!... a te întorce de unde ai venit, nu trebuie să te întristețe...

SCENA XXIII.**Dómna, boerii.**

Dómna (către boeri, arătînd pe Domn mort.)

Alexandru Lăpușnénu a murit; dar țera a scăpat, tot pentru țera; nimic pentru noi!

Moghilă.

Să trăiască țera!

Joldea.

Să trăiască Bogdan Vodă!

Șandrea.

Să trăiască Roxandra Dómna!

Poporul (afară.)

Să trăiască Bogdan Vodă, să trăiască Moldova.

F I N E

DUPE BATAIA DE LA CALUGARENI

DRAMĂ IN TREI ACTE

PERSOANELE.

- Mihai Viteazul.
Sinan paşa Visirul.
Hasan paşa.
Mihnea-Vodă. trădător.
Kirale } comandanţi ai cetelor Transilvane.
Horvat }
Dan Visterul, trădător.
Tudor căpitan moldovean.
Preda Buşescu.
Miroslea logofătul
Hrizea Vornicul
Dumitru logofetu
Fănuţă fiul seü.
Mihalcea Banu.
Baba Novac.
Vornicu Dnmitru.
Spătarul Sandulescu.
Serd. Drag.
Un căprar de dorobanţi de Mechedinţi;
Un căprar ungur.
Un căprar moldovean.
Un Roşior.
Doi turei.
Un cărciumar.
Kianina.
Dómna lui Mihai.
Domniţa Florica.
Liniţa cărciumărésa.
Popor. ostaşi.
-

DUPE BATAIA DE LA CALUGARENI

DRAMĂ IN TREI ACTE

PROLOG

SCENA I.

Sub cortul lui Sinan pacha la călugăreni.

Sinan pacha; Hasan pacha.

Hasan pacha.

Noi am pierdut bătăia! Inalte Satrazan!
Ursita părăsesce pe fiul lui Osman.
Ce este omul-acesta Michai, cine va spune?
O taină între dînsul și nalta-nțelepciune
A celui de sus, este? pecînd noi mai luptam
Invinși pe jumătate și pe viteji cătam
Să chem la luptă încă; Mihaî la mine vine,
Și strigă de esci tare, vin, să te lupti cu mine!
Ah! pare că-l vezi încă pe calul înspumat.
In mână cu un paloș în sânge înecat.
Prin rînduri ce se plîcă, venind să mă lovescă!
Și trebuie a ți spune? eu fala vitejască,
Eu ce-n aintea morții nu știu să fi slăbit,
Am tremurat acuma și încă... am fugit!
Fiorul rece al morții d'odată mă găsesce.
Piciorule-mi se moaie și mîna-mi amorfesce,
Pe sabie și trupu-mi înpovărat de el.
Părea acum că poartă un suflet de mișel.
In urma mea dau dosul, toți spăimîntați ca mine.
Și lasă loc să vie ostirile crestine,

Sinan pacha.

Eu însumi, d'a lui spaîmă am învețat se-n not!
Cum s'a făcut acesta să înțeleg nu pot.
Lovit în fuga noastră eu am căzut in apă.
Acî luptînd cu mórtea, un biet spahiî mă scapă,

Mă duce de cea parte, pe jumătate mort.
 El mă așază-n patu-mi aici sub acest cort.
 Optzeci de ani de viață sub armă mă găsiră
 Invingător în luptă : dar ați se vestejiră
 Asti dafni de isbindă! de țile încărcat,
 Cu părul alb ca neoa eă ce am răsturnat
 Atâtea neamuri mîndre ce s'aă luptat cu mine.
 Ați de o mică ôste învins suat cu rușine!
 Nu mai putem prin armă învinge pe Mihaî.
 Invinse-n doă lupte Tătarii lui Gherai,
 Pe Mustafă învinse, cetățile bătrîne
 Pe Dunăre căqară sub armele române.
 Să cumpărăm cu aur pe cei de lângă el.
 Ca se ni-l dea în mână... nu scii vre un mișel
 Să ia cu dinșii vorba?...

Hasan pacha.

Ideia-i minunată!

Trădarea e născută cu cel slab deodată.
 E arma, lui și astăzi când lumea-n bătrînit,
 Ea este încă jună și bună de lovit,
 Ca 'n cele dintâi țile!... eunose un om și care.
 E demn să se-nțelgă spre astfel de trădare
 E Mihnea, chiar acela ce e pe lângă noi
 Menit să i dăm Domnia.
 Intră Mihnea Vodă.

Sinan pacha (căt-re Mihnea.)

Mihaî se îngîmfică de luptă căstîgată?

Mihnea.

Ostirea lui cu totul să aște fărămată.
 Boeril cu Kirali nu aă eșit la foc.
 Petrași după pădure, ei aă rămas pe loc.
 Cu ôstea lor supusă...

Sinan pacha.

Acêsta este bine!

Ne-am hotărît noi, Mihnea, prin aur și prin tine.
 Șe cumpărăm boeril. Să prinđă pe Mihaî.
 Acêstă mijlocire poți tu se faci încai?

Mihnea.

Cu drept cuvînt acesta gîndirea vă resfață.

Sunt slabi acei din țără cu aurul în față :
Voi dațimî aur mie și pe Mihai aveți

Sinan pacha.

Vrem pe Mihai în viață?...

Mihnea.

Il ve-ți avea cum vreți.

Mulți căți sunt lângă dînsul sunt înțeleși cu mine.

Sinan pacha.

Dar pe Albert Kirali cu cetele streine,

Poți tu ca să il cumperi ?

Mihnea.

Cu aur negreșit.

Tot cumperi.

Sinan pacha.

Tot afară de omul cel cinstit.

Mihnea.

Ursita p'a lui frunte, născând, a seris : trădare !

Un om ce ați cinstesee ce erî ura mai tare,

Și măne iar hulesce ce astădî el stima.

Pe sine nu se sfimă... Kirali este așa.

Mă duc eu în personă, în tabăra crestină,

Schimbât, în astă nopte. isbinda va fi plină !

Sinan pacha.

Tu însuți ? te vor prindo ?...

Mihnea.

Murivoi fericit ..

Strigând ea să trăiască sultanul meu mărit.

ACTUL I.

SCENA I.

Sub umbrare înaintea unei cărciumi la Călugăreni.
Horvat la o masă cu carafa și păharul cu vin lângă el.

Horvat bătînd din picioare

Hei ! cărciumariță !

Linița (venînd.)

Ce este ?

Horvat.

Să mai aducă vin !

Linița (mai dîndu-i o carafă.)

Acésta e a șaptea carafă de pelin !
Dar vîd că lupți cu vinul cu-atîta bărbăție
Cît ai luptat cu turcul...

Horvat (aruncîndu-i un ban de argint.)

Cum veî, așa să fie !

Ascultă. Ții tu mînto-erî séră : a venit
Aici doi înșî; cu dinșii tot timpul am vorbit?...

Linița.

Da, îmi aduc aminte, doi înșî urîți ca focul !
Ba încă din ei unul mî a apucat mijlocul,
Era să-i dau o palmă... ce ómeni óre sunt ?
Căci semănau în nópte, să iasă din mormînt,

Horvat.

Nu întreba d'acésta ! doi ómeni ce îți pasă !
Ei aú să vie încă acum aici în casă...

Linița (face semnul crucii.)

Să vie ! Dómne sánte ! ferescemă de ei !

Horvat.

Sunt ómeni cum se cade și bunî fărtați aî mei !
Șeđi dar colo veghiađă, și întrebînd de mine,
Să spuî că sunt aice... dar tu nu scii cu cine
Vorbesei acum ? sunt Horvat cu nume, căpitan
In óstea ungréseă...

Linița (la oparte.)

O fi și chiar Satan !..

Ii sémănă!...

(tare.)

La Domnul Mihaî tu aî plecare,
Supunere ?...

Horvat.

El este la țările magiare,
Vasa!; e omul nostru, și ne plătesee bir ..

Linița.

Jupăne, mî se pare că-n șirî la flori de stir ?
Cum e supusul vostru când turcul cel mai tare,

A tremurat de dînsul?... minclună esto mare.
 Și vei să-ți spuiū eū una? nici sō mai țicoi așa
 Pe la țeranii noștri, că te v'or fărăma,
 (ese.)

Horvat, singur.

Ce fanatism la dînșii! țăranii îl iubesc,
 Cu furie! boerii din contră îl urăsc,
 Poporul să închină la dalba vitejie
 Va sci el să păstrețe, acéstă simpatie?
 Cu tōte ce făcurăm răsboiū a fi respins,
 Nu fuse cu puțință!... și astăđi am învin
 C'o mână de ostire o armie cu care
 Putea, învinge lumea... Mihaī e dară mare!
 Dar Batori ce țice? El care a trimis
 Porunci să stăm în urmă?... ori ce va fi dar scris,
 In plină-se! ce-mi pasă! atēta pociū a spune
 Că-acest Mihaī Viteađul la voie-i te supune,
 Nu poți a face altfel! De și nu-l iubesc eū,
 Dar e viteađ, e mare, pe Dumneđcul meū!
 Iscōdele-aū să vie... ce v'or ei amī mai țice!
 C'o séră înainte mi aū mai vorbit alce
 Dicând, să staū în urma...

Horvat.

Ah! iatāi, aū sosit!

Cel dintăiū spon.

A regelui voință, Horvat nu s'a-nplinit.
 Ce ați făcut voi ore? Mihaī, bătînd păgînii,
 Ia meritul asupra-i și se rădic românii!
 In scopul țerii nōstre nu e mărirea lor,
 Aceste țări române de vor lua un sbor,
 Un nume, o putere, Ardealul se unesce
 Cu ele; tot românul acolo locniesce
 Și e mai mare-n număr!... romăuū-a se-ntări,
 Acēs'a va să țicā maghiarul a s'ăbi.
 De interesul nostru e să batem păgînii,
 Și tot d'odată însă, să ucilim românii,
 N'atī înțeles acēsta. rămāne cel puțin
 Ca se porniți cu ôstea în vre un sat vecin
 Așa oprind bătaia ce o să fie măne,

Căci după cum se vede ostirile păgine,
Slăbitaŭ, aŭ să fugă, și-atunci, tot va curma
Și Batori în țără nu va mai n'ainta.

Al doilea spion.

În locul lui Kirali pe tine te va pune,
Avem încredințare și ordinul a ți spune.

Horvat.

Ședeți aici la masă! sé bem și să vorbim,
Am multe a vă țice.

(ei șed.)

Întăiu să lămurim.

Să plec d'aici, îmi țiceți? eŭ cel puțin voi face.
Din partemi tot ce voă și regelui i. piace.
(cârciumăreșa aduce vin, ei beaŭ.)

Horvat.

Voiŭ face ce îmi țice, dar numai pentru țără...
Eŭ nu mai staŭ la luptă! Eŭ nu am fost afară
Din luptă, și Kirali eu pricea s'aŭ luptat
Dar o mai mare faptă deŭ! nu s'a întâmplat
Ca cea de astăđi! óstea Turcescă este mare,
Putea să ne fărume cu caii lor.. mir are.
Că s'aŭ învins păgini!.. Mihaŭ cu peptal seŭ
A sprijinit lovirea, pre viul Dumneđeŭ!
Să fi avut Maghiarii un om atât de mare.
Cu estă vitejie, și astă culeđare
Și astă stăruință ce are acest om,
Am fi surpat cu fală sultanul dupe tron!

Intăiul spion.

Dar măne o să fugă!

Horvat.

Acésta o să fie.

Căci Batori voiesc, și Batori nu scie
Ce reŭ își face sieși... căci dacă ast Mihaŭ
S'ar împăca cu Turcii? gânditus'a în cai.
Ce are să răspundă la astă întâmplare?
Dar el nu o va face, căci sufletul seŭ are
Tărie și credință!... eŭ unul nu-l iubesc,

Mărirea lui m'apasă! dar tot vă mărturesc,
Că îl admir eu tare.

Cel dinainte. Dan Visteru; Tudor căpitan de Moldoveni.

Dan Visterul (intrind.)

La cine vorba dai?

Horvat.

La cine? ce îți pasă? la Domnul tei Mihai,

(Dan și Tudor să aședă la masă.)

Dan Visterul.

Îți place ție Domnul de ție că ai mirare
De dînsul, căpitan? Dar el de tine are?

Horvat.

Să aiă ori să n'aiă eu sunt nepăsător,
Mihai e adevărul, eu nu-i port nici un dor;
Dar tu ce ești din țără, vistere, mi se pare,
Că pentru el, tu însuți nu ai credință tare?
Și asta nu e bună: căci dacă ești ceva,
El te a făcut, imi pare... Toți voi santeți așa.
Când Domnul face voă o facere de bine,
A ei recunoscință atât cât fapta ține,
Trăiesceți astfel sunteți voi toți acești români,
D'aceia noi în țără vă și numirăm căni,
Un căne dă din codă cât mestecă în gură
Ce i dai: dar cum înghite acea înbucătură,
Iar mările pe tine! de căni nu te desfac,
A ta rescunoscință e numai în stomac.

Visterul Dan (rișind.)

Ha! Ha! ciudată vorbă! dar știți că ție bine!
Dar, baciule Horvate, ce ore veți în mine
Mai mult de cât în alții? toți suntem de pământ,
Făcuți, români și ungeri... și tu nu ești un sânt...

Horvat.

Să pôte, dar pământul din care te formară,
E rău pământ și astfel sunt toți aici în țără;
Și ce pôte să fie ostire de romiul?
Sunt buni să se măsoare cu nisce prosti păgini;
Dar nu cu osti magiare... ostași d'adunătură
Ce dau îndată dosul! ei cred că se bătură
Și-nvinseră păgini?... dar fie vă știut,

De se plecără Turcii, Magiarii i ai bătut,
Romăni Moldovenii, de fugă sunt aice!
Veniți! și au să fugă!

Dan Visterul (ridînd.)

Ha! Ha! ce bine țice!

E de minune baciul!

Tutor căpitanul (aruncînd oala cu vin în capul lui Horvat.)

La vorba ce ai țis,

Răspunsul este astfel!

Horvat (trăgănd sabia.)

Să fie ce e scris!

Tot sîngele tîu astăzi n'ajunge să împace
Acastă infruntare!

Tudor (trăgănd sabia.)

Indată-daca-ți place.

(Ei se bat repede. Sabia cade din mîna lui Horvat.)

Acesta e dovață ce spune c'ai mințit.

Acuma îți rămăne o nopțe și-un cuțit

Ca să lovesci în spate... că alt mijloc nu ai.

Horvat.

Să mori în chinuri rele tu și al tîu Mihai!

Imi voi plăti acesta!

(Horvat ese urmat de cei doi spioni.)

Tudor căpitanul. Dan Visterul.

Dan Visterul.

Simțiri arținde, june,

Ce vă luptați ferbinte cu recea-nțelepciune,

Sciți voi ce faceți ore? scii tu ce ai urzit?

O june căpitan? pe șarpe ai lovit

Și n'ai putut să-l sfarămî, și măne o să vie

Să 'n figă acu-n peptuți.

Tudor căpitanul.

Eă fac ce-mi place mie.

(privindul cu dispret.)

D'a ta înțelepciune nu voi ca să-mi vorbesci,

Căci în înțelepciune tu frica învălesei,

Tu nu esci fiu al țerii, căci nu ai pîntu țeră

Nici inimă nici fală; esci plîntă din afară,

Dan Visterul.

O ici prea sus, fãrtate veđi, sã nu vii apoi
Sã faci o coborire prea naltã, înapoi.

Tudor.

Tu te roșesci de țerã! dar cela ce roșesc
De țera lui, pe sine el se desprețuiesce.
Nu facem noi ca tine, noi fi din popor,
Sub portul nostru simplu, bat inime cu dor
De țerã, și de lege și de neatãrnare.
Simțiri de ómeni liberi. al teú suflet nu are.

(ese.)

Dan Visterul. (singur, uitînduse dupe el.)

Prin alți nebuni ai nostri... mai iatã un desmãțat
Cu care Domnul țerii pe noi ne-a înđestrat.
Dar lasã sã se ducã ast vermuleț ce đice
Atãtea! el nu pôte nimica sã ne strice.

Sã ne n tunãm lovirea la alți mai mari ca el:
Mihai prea sã mãresce, și eú sunt prea Mișel,
Cãci nu îi daú odatã lovirea cea din urmã.
Cu dinsa rãul țerii; cu ea, cu ea se curmã,

Dan Visterul; Mihnea Vodã (deghizat.)**Dan.**

De nu mã-nșalã ochii, pe Mihnea Vodã vãđ?
Dar ochii mã înșalã, vorbesce ca sã cređ?...

Mihnea.

Eú sunt, tãcere însã!

Dan.

Ce trébã mare fórte,

Te face mindre Dómne, sã cauți cruda mórte?

O vorbã rãdicatã, un semn deosebit,

E mórtea! eú sunt nsumi, urmat și iscodit.

Colo în bătãfurã sunt doã furci nãlțate,

De ele sunt cincí trupuri de ómeni atãrnate,

Iscóde ale vóstre... nici una n'a scãpat...

Imi pare cã-nre ele te vãđ și agãțat.

Din prinșii-n bătãlie trei sute Turci tãiarã...

Aș vrea sã fug, și nu pociú... am viața ca povãrã...

Mihnea.

Sciú, Dane, sciú prea bine cã eú joc capul meú.

Ori pe Mihai îl prindeți și-l dați la Turci, ori ei
 Sunt mort: scăparea este să prinzi pe-acest om
 Mihai ce se numește al țării astăzi Domn;
 Sinan pacha îmi dete mișloce spre al prinde,
 Să cumpăr pe Kirale, de aur cât coprinde
 O banișă! e vorba să plece de aici,
 Cu 6ștea lui și-atuncea tu cu ai tei se I strici
 Ostirea ce rămâne...

Dan Visterul.

Să cumperi căpitanul
 Câți bani aduci? Voiu prinde îndată pe tyranul.

Mihnea Vodă.

Cinci deci de mii de galbeni, e suma ce mi a dat.
 Sinan pacha el însuși; dar viū, nevătămat...
 El trebuie să mără, scii tu, d'atâtea ori
 Câți Turci sunt morți de dînsul în munci și 'n sudori,
 Să-i tragă totă pielea pe trup cu măiestrie
 În timp d'un an; se verse pe carne apă vie,
 Să-i taie o bucată, să-o frigă, să-i o dea,
 Să o mănânce singur, și munca tot nu-i grea...

Dan Visterul (rîdînd)

Ce vei mai mult d'atata?... Eū d6mne sunt fanatec
 De Turci: dar tu esci încă d'un fanaticism sălbatec!
 Și mă întreb ce lucru putu așa de mult,
 De turci ca să te lege: acēsta e un cult.

Mihnea.

Nu! este o simțire ce am pentru Domnie.
 Scii tu ce este acēstă? Vai! este-o nebunie!
 Simțire care face să niți pe Dumnezeu,
 Se 'n sceli părinți, și frate, și pe copilul teū.
 Tu nu-nțelegi acēsta, căci tu nu ai fost domn
 Și n'ai avut durerea d'aperde al teū tron;
 Ea-n trece-orī ce durere! o mumă ce privesce
 Pe fiul sēū că m6re, un june ce iubese
 Femeia ce-l răspinge; un om ce a perdut,
 Și cinstea sa și stima o nu! nu a putut
 Să sufere ca cela ce perde-a lui putere,
 A cea durere este a 6șilor durere!...
 Ei bine, Dane, află că numai domn să fiū.
 Vănd țera, vind copii, pe Dumnezeu cel viū

Dan Visterul.

Din cincideci mii de galbeni?... a treia parte mie;
 Și cele altele două la cei lași să fie.
 Miha! va fi al vostru.

Mihnea.

Pociu fi dar liniseit?

Dan.

Cinci deci de mii de galbeni? e ore de-n doi?
 Sciū mulți ce se vindură pe sume mai mărunte,
 Și lumea cea pismașă le pune feru-n frunte.
 Cinci deci de mii de galbeni e lucru-răpitor,
 Acela ceî primesece nu este trădător:
 Mărirea lor îl scapă să 'i se dea ast nume:
 Un trădător e numai acel ce aici în lume
 Să dă pe sumă mică... acesta o sciū cū.
 Patriotism, virtute, nu trag atât de greu
 Ca cinci deci mii de galbeni în cumpăna lumescă,
 S'a desteptat ați lumea, începe să gîndescă.
 Să sentură de basme...

Mihnea Vodă.

Așa și eū 'gîndesc...

Cu ce chip îl veți prinde? ..

Dan.

Nu pociu să hotărăsc,

Veți sci acēsta numai pe mîne diminiță
 Când ve-ți avea în mână acēstă scumpă viață
 De cinci deci mii de galbeni... Kirale cu ai sēr
 Să plece, p'altă parte, să plec eū cu-ai mei,
 Și osta ceî rămăne, atuncea micșorată,
 Pe Domnul ei, cu spaimă îl va lăsa îndată.
 Nu sci ce este omul? esci tare? e plecat
 La tine, cu credință, ce este de mirat!
 Slăbesci o ți în viață! te lasă și se duce
 La Steoa ce se-nalță, ce-n cepe de străluce.
 Și-necă p'a de cade! apoi eū gînd imi fac
 Cu cinci deci mii de galbeni toți capii să-i împac.

Mihnea.

Toți nu cred să se vindă?

Dan Visterul.

Acastă lume are

De ǎestre interesul și repede schimbare,
 Cu aste doă lucruri, domnesci pe muritorî.
 Să fie numai aur, și aflî trădători!
 Din aur și din cinste oh! cinste cine n'are?
 Destul să va să aibă, orî cine și orî care
 Un șerb, un rob; dar aur, nu are cine va.
 Toți sunt vânduți în lume la câte cine-va!
 Chiar Domnii fac acêsta, voinđ adesea dînșii
 Să cumpere pe alții, să vînd atunci chiar înșii.
 În fund aici în viață toți suntem trădători.
 Ceî cumperați și aceia ee sunt cumperători.
 Va fi dar voia vóstră... Dar iată vin aici
 Ostași!... ia sêma, Dómne, în cursă să nu picî.
 Nu sta mai mult... pornesce, și banii ne trimete.
 La pod lângă fântâna; băeților l'e sete.

(Mihnea ese.)

Dan.

Cinci ǎeci de miî de galbeni! a treia parte eú,
 Și visteria țerii, c'un domn pe gîndul meú,
 Cum mi se pare greul, e lucru de minune!
 Eú am să fiú Domn țerii și el nu mai cu nume,
 Acuma cu Kirale se fac ce voiú putea.

Dan Visterul; un căprar de dorobani de Mehedinți, un căpr. de dorobani de Romanați; un căprar ungar mai pe urmă un roșior cu doi Turci alți ostași români. Linița.

Dorobanul de Mehedinți.

Cărciumăriță dragă, sê ne mai dai a bea?

Dorob. de Românați.

Acêsta ni se cade dupe o luptă mare
 Ce căstigarăm astăzi.

Linița.

Beți cu ne săturare!

Căci vinul nu lipsesce; aveți voi bănișori?

Dorob. de Mehedinți.

Intrebi de bani, ostașii când sunt învingători?
 La ține, puiculită cu pěr bălaiú, plătesce.

Tot vinul de la Greaca atât nu prețuiesce,
E un inel de pachă...

Dorobanul de Românați.

De nu va fi plătit,
Mai ține-un șal de pachă să ți fie de gătit.

Linița.

Păstrați acele Incuri, le duceți la neveste,
Și beți pe veresie!

Dorob. de Meidinți.

Socia-mi nu mai este.

Dorob. de Românați.

Eu sunt flăcău! ia șalul, se mi te-'mpodobesc
Duminecă la horă, și se nu bănuiesc,
Că nu ești tu frumoasă și nu ți se cuvine
Să-l porți, căci șalul este și vine de la mine,
L'am câștigat în luptă cu viața, e al meu.

Dorob. de Mehedinți.

Atunci ia și inelul și dă tot vinul tău
Să bea toți câți se află, Mihai ca să trăiască!
Și cere și la cei alți ca să te dăruiască!

Căprar ungur.

Noi nu avem nimica, n'am vrut a despoia...

Dorobanul de Mehedinți.

Postește păcătosul căci n'are ce mânca,
Măi, ungurenii prea falnici, dar nu vă scim noi bine?
Voi n'ați fost ați în luptă... Ia uităte la mine?
Ședurăți la pădure când noi intram în foc!
Ce prădi puteați a face când n'ați mișcat din loc?

Căprarul de Românați.

Că se despoie morții în urma bătălii.
Așa nu fac, sărmane, copii Români.

Căpr. de Românați.

Mă ascultați pe mine! știți cine s'a bătut,
Cu suflet? Moldovenii... p'olteni chiar ia-n trecut.
Puțin, dar tari că lei!

Căpr. Moldovean.

D'avem doi domni în lume,

Avem același țară, avem acelaș nume,
Români.

Căpr. de Mehedinți

Mihai ne dice că toți suntem români.

Dan Visterul (la oparte, ședînd la o-masă.)

O se vă dau eu voă, frăție cu păgâni.

Căpr. de Românați.

Mihai dîci tu? și este așa cum el ne spune,

El scie ce vorbește, el are gînduri bune.

Și e viteađ, ca leul! nu sciî de l'ați dărit,

Pe calul seî înzspumă, de fală strălucit,

Intrînd în Turci? pe cale-î mulțimea nepătrunsă,

Să despica ca brađda de fer de plug ajunsă,

Cădea grămocî alături, de rînduri omenesci

Și el trecea n'ainte! ai fi cređut că esci

In vre un vis de nôte, prin neguri, și prin vînturi

Dărînd pe un arhangel trecând peste momînturi.

C'o mănă ținea capul lui Caraiman tăiat,

Cu alta steagul. pacha dă dosul speriat.

Dă esci viteađ, cu mine tu vin și te măsoră!

Îi strigă Domnul țerii. Dar pacha, fuge, sboră,

Și-n nôte se topește. Mihai cu mănă lui

A dărămat o sută voinicî... ce s'ê mai spuî?

Din paloșu-î, din brațuî-veđ sângele că pică..

De n'ați văđut acêsta, nu ați văđut nimică.

Și nicî măcar o rană în luptă n'a luat!

In adevăr, un înger din ecr l'a apărat.

In timpul bătălii mulți spon că și văđură

Ast înger lângă dîusul sburînd, cu o figură

Frumosă ca lumina, fiînd pe capul seî

O pavăđă de aur și-l apăra mereu.

Căpr. de Mehedinți, (bind.)

Trăiască Domnul țerii!

(toți beău.)

Căprarul Moldovean.

Pe țeri să le unească!

Căprarul de Românați.

Ce buhă stă acolo și nu bea se trăiască

Mihai!

(toți se uită la Dan Visterul.)

Căprarul de Mexedinti.

Iscodă este ?...

Căprarul Moldovean.

Să fie ce va vrea !

(către Dan)

Auzi tu ? fii ce-ți place, numi pasă... însă bea !

Dan Visterul, (bând.)

Să ne trăiască oștea și țera sora noastră !

(la oparte.)

Să piară totă oștea și cu Moldova voastră !

Căprar Moldovean (către Dan.)

Ce ții încet, stăpâne ?

Dan.

Am ȃis să trăiți toți !

Ce v'ați luptat cu fală !

(la oparte.)

Ce mai cuibar de hoți !

V'oiu da eu dimineta la Turci se va pãrleseã

Pe voi și Domnul vostru !

Căpr. de Mexedinti.

O țera părintescă !

Și tu Moldovă dulce, tu strămosec pãmint,

Voi ați păstrat cãmînul cu sãngele cel sãnt

Al celor ce cãqarã în ȃioa luminosã

Spre mã...tuirea țerii ! aȃi viața e frumósã

Aȃi țera e mai mîndrã, mai dulce a ȃimbit.

Frumósã cãci se luptã și-i dẽmnã de iubit !

(rãdicãnd un toast.)

In amintirea celor ce astãqi cu mãrire

S'aũ abãtut în luptã !

Mai mulți.

Sã fie amintire !

Un roșior. (intrã cãntãnd și tãrind dupe el legați c'o funie doi Turci prinși robî.)

Mihai Domnul țerilor,

Fala luptãtorilor,

Trece-n umbra ȃorilor,

Ca fulgerul norilor.

S'a spart fala turcilor,

Turcilor, păgânilor,
Pe peptul Românilor.

(vorbind.)

În sănătatea țerii, beți zinguri, fără mine,
Eă Toma *Taie pachă*, de când tăiaă cu bine
Pe Mustafa viteađul la Dunăre-n răsboiă !
Eram căprar de *roși*, și avem vestiți copoi,
Lupta bătrînul pachă, tăia, tăia în cale
În rëndurile năstre, făcând și deal și vale,
Când deodată însă a dat d'un pept de leă.
Pe care a lui viață se sparse : peptul meă.

Căprar de Mehedinți

Ce snt acei doi ômeni ce duci legați de tine ?

Roșiorul.

Ei ômeni ? altă dată, acum snt robi la mine.
Prinși astăzi în bătaie de mine, snt ai mei.
Dar snt voinici cu totul, să bat ca pui de lei.
Mihaă mi dete mie... vedeți, snt de vinđare ?
(cătrecărciumăresă.)

Îi cumperi ? doă vedre de vin și-o sărutare ?

Linița.

Nu mi trebuie nici robii nici sărutarea ta !
Eă n'am născut în lume cu robi, deci n'oi avea.
Îi vinde la aceia ce aă învățămîntul
Să cumpere pe ômeni !

Căpr. de Mehedinți.

Să ți fie sânt cuvîntul !

Când o să vie timpul ce toți îl cer, îl vor
Să nu mai vinđă omul ca vită la obor ?

Dan Visterul.

Când trupul se va face a nu fi de vinđare,
Va cumpără pe suflet tot omul încă tare.
Ascultă, vinde-i mie, îi cumpăr, iată eă.
Cu aur, cătă sumă ? îmi spune, dragul meă ?

Căpr. Moldovean.

Eraă nu de vinđare ; ei de înjungiere...

Roșiorul (aședînduse la masă și fiind de funie.)

Mi s'a urf cu dinșii ! ai, cumpără-i vistere !

Să am eă robi nu mi place, dedat cu robi nu snt:

Căpr. de Mehedinți.

Sunt turci deci nu îi vinde acestui drac de sănt
Visterul Dan / la pacha îi va trimite-ndată?...

Visterul Dan.

Ce ceri ?

Roșiorul.

Doi boi de frunte în bani și acum îndată?

Visterul, (dîndu-i o pungă.)

Doi boi? aici sunt patru...

Dan Visterul (către robii.)

Ședeți colo pe bancă!

(ei șed.)

Roșiorul.

Voiu prinde alții măne.

Dar pe aceia însă nu îți voiu da, stăpâne,

P'aceia îi voiu vinde puicuții de colea

(arată pe cărciumăresă.)

Pe sărutări, Linița?...

Linița.

Istețul!... v'om vedea...

Iusorâte, nebune, și încetează-a cere

Femeilor streine săruturi; iați muiere!

Roșiorul.

Am una cu costița bălaie de fuior

De în și cu mijlocul, ai dice un mosor ,

Să-o ții prin întunerec, ea casa se îți lumine,

Atâta e de albă! să o aibi pe lângă tine.

Și ea se dea mirosuri de flori primăveresei,

Să-o puî la bubă, dragă, și se te lecuiesci.

Cu trupul de' domniță; dar suflet de țarancă,

Blind și 'n focat ea dorul, românecă și oltenecă

Căpr. de Mehedinți (bind.)

Trăiască dar Olténca! Ea este draga mea.

Căpr. de Romănați.

Să bem dar; pentru țeră, cu noi, magiare, bea!

Și om bea și noi în armă spre țera unгурescă,

Dar mai întâi să facem ea țera românească

Să trecă înainte!

Căpr. ung.

Sunteți vasali la noi...

Căpr. de Mehedinți.

De ai aceste gânduri, noi nu mai bem cu voi.

Roșiorul (cântind.)

Bate, bate pe Tătari,

Nu da mâna la magiari!

Căpr. de Romănați.

Dar cântă, Taie pachă un cântec ôre care,

De vitejie.

Visterul Dan (la oparte.)

Măne vă dau eu pe spinare!...

Roșiorul (cântă.)

Toba, trinbița resună.

Armasarul fulger, vînt,

Varsă spumă, nara-I fumă,

Bate mindru în pămînt.

Vulturul în vînt pătrunde

Ca un suflet de străbun

Și arată calea unde

Lupta nasce timp mai bun.

De cât țera în robie

Să trăiască, pe pămînt,

E mai bine ca să fie

Un întins, măreț mormînt.

In ainte! în ainte!

Mîndri se traîm aici,

Să lăsăm, murînd, morminte

Tot cu ôse de voinici.

Voi fetițe iubitoare

Pentru morți gătiți flori mi,

Sărutări resfățătoare

Pentru cei ce-au scăpat vii?

Țera este pomul mare;

Oamenii ei frunze sunt;

Primăvara le răsare,

Tómna le aruncă-n vînt.

A muri cu bărbăție

Ca ai nostri moșenași

Este sânta detorie,
A Românilor ostași!

(In acel moment se aude tobele de rapel sub arme.)

Roșiorul.

Ne chiamă la vegere!

Căprarul de vâlcea.

Să mergem a muri.

Sau, ca să dic mai bine, să mergem a trăi:

(toți se scólă se iasă)

Dan Visterul; cei doi Turci robi

Dan Visterul.

De unde sunteți ôre?

Intăiul rob.

De la Silistra, dară.

Al doilea rob.

Tu cine ești tu însuți?

Dan Visterul.

Boer d'aici din țără;

Al porții nalte ôspe; în interesul seû

Averea mea și viață aş vré ca să dau eû.

Sunt omul cel mai harnic și cel mai de credință

Al Turcilor aicea...

Al doilea turc.

Cum este cu putință

Sultanului și Porții să fii tu credincios,

Când nu ești țării tele? s'a-ntors lumea pe dos?...

Visterul Dan.

Dar țera mea e țera sultanului; el are

Inalta stăpânire.

Intăiul rob.

E lucru de mirare!

Dar legea ta nu î leğa sultanului... cum faei,

Pe Măhomet al nostru și cu Isus să-'n paci?

Dar di-ci că tu ești ôspe sultaului? nu-mi pasă?

Atunci ne dă tu drumal să ne-'nturnăm acasă?

Dan Visterul.

Să pôte, cu toameală ce este în folos

Sultanului, nu mie al seû rob credincios.

Și voă, și laî pa cha...

Intăiul rob.

Noi nu avem ayere.

Dan.

Nu este aur lucrul ce voă vi s'e cere.

Al doilea prins.

Atunci ce vreți?

Dan Visterul.

Aceia ce a voit

Sinan pacha și oștea aici când a venit ;
Ce caută sultanul acum se dobândescă
Cu-atâta chieltnială, Mihaș să se robescă.
Luați câte o armă, vă ascundeți aci,
Căci el aici vine cu noptea a dormi
Avind mai mult repaos cum și mai multă pace.

Intăiul rob.

Te înțelegem bine; acesta mie-mi place.

Dan Visterul.

Cu voi o să mai vie aici de ai mei panduri.
I rîns, il veți duce-n dată prin desele păduri
La pacha. o să vie aici în astă seră
Aici cărciumărița va spune-'n ce cămară
El dorme.

Cei din ainte. Capitan Kirale vine.

Kirali.

Ah! iatăte, Vistere; imi ceri o întâlnire,
Aici; eu vin, ce este cu mine spre vorbire?
Cu tine, mindre, Dane?

(vădînd pe Turci.)

Ce sunt acești doi inși?

Dan Visterul.

Doi turci, ce la lătaie de unii fură prinși...
Dar să lăsăm această căci alta am în minte.

(cătore Turci.)

Voi, dragii mei, bunii omenii, vă duceți mai n'ainte

(cătore Kirale.)

Înțelepciune naltă și suflet vitejesc

Unite, fac din tine un om ce toți cinstește,

Ascultă, căpitane, un vis e astă viață...

Treizeci de mii de galbeni s'e pleci de dimineața?

Albert Kirale.

Dar Batori ce-ar țice ?

Dan Visterul.

Creți că el vede bine

P'acest Mihaï că bate ne Turci, el, de la sinc :

Și face nume mëndru? Mihaï se face mare,

De va învinge mâne aceste osti barbare.

Și scii, nu te iubescé pré mult... ia banii dar

Și plécă! ai de scire că astă séră chiar

Aũ mai sosit lui pașa ostiri ajutătore.

Ce șeți ? te du cu óstea, și la al vieții sóro

Avut, trăiesce încă! și lasă pe Mihaï

Să-l prinđă astă nópte !

Albert Kirale.

Ciudate sciri îmi dai!

Dar banii ?

Visterul Dan.

Sunt aprópe... e suma numărată.

Kirale.

Să mi s'aducă banii și plec acum îndată.

Dan Visterul. Cărciumărésă Linița.

Drăguță vin încóce și spune cu ndemnare

Căstigi tu mult aicea ?

Linița.

Căstigul din perđare

Nuse alege. muncă destulă; dar folos

Nimica. orí ce facem, nu merge, cade jos!

Chiria ne plătita și butia secată,

Nu scim ce v'om mai face. bărbatu-meu se-mbată,

Mereu. el își bea marfa. ce este de vindut.

Mă bate réu și leneș cum nu s'a mai veđut.

Și fuge de ostire, de arme, de bătaie.

E slab ca logofeții...

Dan.

Puicuța mea bălaie,

Eũ aș putea da voă cu ce s'e cumpărați

Un petie de moșie; dar si voi s'e îmi dați

o mână-ajutătore ?...

Cărciumăreşa.

Ce lucru o să fie?

Dan.

Mihai când dorme-aicea, poţi tu ca se-mi spui mie?

Liniţa.

Aicea astă noapte.

Dan.

Poţi taina tu să ții?

Liniţa.

O ții când e streină.

Dan.

Avntă vei să fi?

Ascultă. astă noapte de va veni aicea
Mihai ca să se culce, tu, dragă îmi vei dice,
Vei spune și cămara în care e culcat
Vrem se-l furăm. n'ai grijă, că faci tu un păcat.
Noi nu îl v'om ucide; la pacha îl v'om duce,
Și iată tot...

Liniţa (la oparte.)

Tălharii cum vor se mi-l apuce!

L'am prins; dar ca mai bine să poți afla lovirea,
Să dic că sunt eu dinșii

(tare.)

Eă îți primesc gândirea.

E bună, este timpul, de dînsul a scăpa,
De el și de reboie ce ne vor secera.

Dan.

Pré bine! iată-o pungă cu aur ea să fie
A ta, și de v'om prinde pe Domn, să ți daă eu ție
Și altele mai multe.

Liniţa; cărciumarul.

Cărciumarul (beat.)

Cu cine ai vorbit?

Ce ai acolo? adu-mi să ved, ori te-am trășnit!

Liniţa.

Nu am nimie. Ce-ți pasă

Cărciumarul.

Nevastă! p'a mea lege,
De nu vei da îndată, de tine nu s'alege
Nimic!

(ridică ciomagul asupra ei.)

Linița.

Nu da în mine, astéptă mă în casă
Acolo îți voi spune ceva de care-ți pasă.

Cărciumarul (strigînd.)

Dar ce sunt acești ómenî ce vin cu bani aici
Și dau nevestii mele?

Linița.

Nimica sã nu ȓici.

(el în'rã în camerã.)

Linița (singurã.)

O Dómne, ce păcate! când o sã scap de el,
D'acest bețiv, ast trãntor cãđut cum și mișel?
Dar iatã domnul țerũ.

Mihai; Cãrciumãrãsa.**Cãrciumãrãsa** (la oparte.)

Nimica nu-ı voi ȓice.

Il voi scãpa eũ însã de cursa-n tiusã-aice,
Cãci este un Domn mare, Romãn, voinic, frumos.
Mı e drag cum mı este ȓioa aș da eũ bucuros
D'o sutã de ori viața ca el sã viețuiascã,
Ca el sã mai rãdice mãndria Rdmãnescũ!
Iași da chiar al meũ suflet!...

Mihai, vine.

Eșũ din cortul meũ.
Și nimine nu scie... schimbat de portu-mi, eũ
Rãsuflu! pace dulce ce grija ocolesce,
Și unde omul trece o viață ce iubesc,
Cu sufletul lın fõrte! nu pociũ sã te mai am
O sãntã datorie mã face sã sfãram
De colțurile lumii fãșie, cu fãșie
Ast suflet plin de doruri și de mãrinimie.
Dar ce sã fac? ursita așã a hotãrit.
Sã mor, ca sã trãiasã o țerã ce-am iubit

(dupã o pauđã.)

E greu pentru-al meu suflet să ții această stare!
 Să-ășed pe mici mijloce un scop atât de mare!
 Să fac cu ungurenii aceste învoeli
 Ce țera mea închină! și nasce bănnieli,
 Și tot ca să-mi dea ôste de Turci țera să scap!
 Cu gândul mai la urmă și lor să dau în cap!
 Să sufer lângă mine pe trădători ce cată
 Să mă răstórne! fără a cuteța vr'odată
 A desvâli simțirea-mi! să am ministri răi,
 Să fiu silit să-I apăr, să ȳc că sunt ai mei,
 Ca să-i rețiu în calca pe unde am pornit
 A scutura robia poporului iubit,
 Și nimeni nimeni încă să nu îmi dea cruțare,
 Să nu mă înțelégă! acesta e o stare
 Mai crudă de cât mórtea!... așa e când cei mari,
 Puterici într'o țeră, nu au credințe tari...
 (vedînd pe Linița.)

Ascultă, o Linița, voiŭ ca să dorm la tine,
 Aici eŭ aflu pacea ce mie se cuvine.
 Gătesce-mi patu-mi. Ce scii, ce ai mai auđit?

Linița.

Ce ai tu, Dómne dragă, te ved ȳrte mólit..
 Boerii te înceală! Ai dreptul ei tot strică.
 Și nu vor ca să facă pe drumul bun nimică!

Mihai.

În cort în astă nópte, vor să mă prinđă viŭ..
 Eŭ voiŭ dormi aicea. credința ta o scii.

Mihai, singur.

E greu să scuturi jugul acestui bun popor.
 O mănă ne-văđută oprește al seŭ sbor.
 Vrăjmașii lui cei aspri nu sunt acei d'afară.
 Vrăjmașii cei mai aspri se află chiar în țeră.
 Prigori de țeri streine, trist rod de venetici
 Ce în al țerii sânge s'au altoit aici;
 Nu sunt străini și țera români nu îi numesc,
 Îi lépăđă, străinul iar îi desprețuiesce,
 Prin luptă nici odată străinii n'au luat
 Acastă dulce țeră, ea s'a îngenuchiat
 De fii ei cei vitrigi prin intrigă, prin trădare,

Aicea e tot răul, aici e rana mare!

(către Linița.)

Merg se mă culc acolo în casă, să veghezi.

Linița, pe aproape și se mă 'nscințești

Dar spune unde este cămara de culcare?

Linița, (luminând cu o luminare,)

La ușa de la drépta.

Mihaï.

Tu scii, tăcere mare!

Să nu spui tu la nimeni că dorm aice eă.

Linița.

D'oiă spune acest lucru, mă bate Dumneđeă.

O Dómne, pentrn tine ași da și a mea viață

Tu ce dai viața fârii!

Mihaï.

Vin mai de dimineță

Linița.

(Ei intră în casă și Linița ese îndată fără luminare.)

Linița.

Ce om! cât e de mare și cât este de bun!

Acum să ne fatórcem la Dan, acel nebun

Ce-mi dete-atâta aur ca să predaă pe Domnul

În mâna lor când dulce el se va da cu somnul.

Dar iată aice:

Linița. Dan Visterul urmat de cei doi turei și de mai mulți ostași

Dan.

Liniță, tu de vorbă cređ că te ții mereă,

Ca-se-mi pređai pe Domnul și am dat mult aur eă.

Linița.

Da, tu mi ai dat mult aur și eă și-l daă în mână.

Acésta e tocemeală.

Dan.

În care loc amână?

Linița.

Veniți aici! acolo, la stânga-naintași

Deschisă este nșă.

(la oparte.)

O trădători spureați!

Acolo e bărbatul, în locul lui Mihai
Pe el îl dau, de diusul voiă se mă scap înca!,
Căci e bețiv și frică de arme multă are.
Deu! nu îmi plac mișei căduți în nepăsare.
El nu e demn să aibă el un mișel și mic,
Femeie ca Linița, ce cere un voinic!

(Ostașii intră prin ușa din stânga, și es fiind în brațe pe cărciumarul adormit. El se depărtează cu cărciumarul.)

Dan.

Și-acum a mea-i isbînda! acest măreț Mihai
D'acum e robul pachii! tu țără, nu mai ai
Ast braț viteaz cu tine, norocul părătesce
Pe Dan, acuma aur și rang nalt îmi dîmbeșce.

Linița, (la oparte.)

El duce dar la pacha pe bietul meu bărbat
Creșind că este Domnul...

(ei se depărtează.)

Linița.

Nu fac eu un păcat?

Ei poate se-l ucigă?

(Mihai-eșind)

Ce sgomot? cine vine?

Linița.

Dan mi a dat mie aur să te vreau pe tine.
El a venit aici, și eu iam înșelat,
Le-am dat, prin intunec, pe bietul meu bărbat.
Ei l'a luat pe brațe; cu el s'a dus d'aice.
Creșind că a pe Domnul! Creșii tureii se nu-l strice?

Mihai.

Tu ai făcut acesta?

Linița.

Nu ești tu Domnul meu?

Nu ești tu viața țării; și drag lui Dumnezeu?

Mihai.

Tu mi ai scăpat dar viața și țera tot d'odată.
Eu îți voi da un mire și-o ăstre însemnată.
(garda lui Mihai ajunge.)

ACTUL II.

Tabăra de la Iagăreni.

SCENA I.

Mihai, (plimbînduse.)

Noi v'om fugi la munte de și învingători!
Așa e când în țără se află trădători.
Toți capii de ostire d'ar fi ținut cu mine,
Ași fi sdrobot cu totul aceste osti străine,
Dar ei. s'au dat cu Turcii, se puie țera-n heră
Și eu nu pocii să-i sfarăm! nefericită țără!

Vin Tudor căpitanul; Preda Bușescu.

Mihai. (către Tudor.)

Vin, june căpitane, să te îmbrățișez?
Tu te ai luptat cu fală, te bine cuvinteș!
Tu și eu moldovenii, ce au venit cu tine,
Făcutu' ați demni, dragă, de țără și de mine,
Tă-ai însurat în țără la noi și de curind,
Și ai venit la luptă, în urma ta lăsind
In Bucuresci nevasta, gingaș înconjurată,
De desfătări, de vise, ce-atât de drag îmbată
Un mire ce iubesc... sunt recunoscător,
Ai voie a te-ntorce la dulcele tău dor,
Să treci mai multe zile, uitînd îndesmerdare
Cât viața are doruri și greutateți amare!
Iubirea și junia plăceri îți împletesc,
Te bucură îndată, căci ele să topesc!
Nu te roși! aceste plăceri sunt cununate
De cinste și virtute, sunt sante și curate!
Din câte bunuri cerul pe om a dăruit,
Iubirea le întrece. eu însumi am inbit!
Imi place mie omul de vârsta sa să fie,
Eram de a mea vârstă... frumoasă nebunie!
Ce-nțelepciunea însuși rivnesce negreșit!
Somn plin de visuri dalbe, când tot e fericit
Chiar și nefericirea!... ați însă ce schimbare!
Iubesc al meu suflet; dar d'o iubire mare,
Ce-'n brățișadă lumea, un țel mărinimos,
Neatărnaarea țării; un viitor frumos,

Înbesce să se lupte, să piară pentru ele,
 Acesta este astăzi înbirea vârstei mele;
 Dar dute!... dacă Turcii cobor spre București
 La Rucăr, căpitane sub arme ne găsești
 (ese.)

Mihai, Buțescu

(Pr. Buțescu întră.)

Mihai.

Buțescule! Kirale, mă tem că se va duce
 Chiar astăzi?

Buțescu.

Și de pradă în țără să s'apuce...
 Să pôte. București colo aproape sunt
 Și nu ai nici o gardă..

Mihai.

Dar spunem un cuvânt
 De Turci, ce fac? vin ore?

Buțescu.

Am scire, căpătață
 În tabăra turcescă ce s'a urmat îndată.
 Printre români fu unul ce'ncredințat că móre,
 Voi totdeodată cu Turcii să s'omóre.
 La ierbăria turcă el puse foc: curînd,
 Aprinsă, sare-'u aer, plesnind, trăsînd, tunînd.
 Și ucigînd mulțime de Turci, de cai, de vite;
 Creșură că românii, în cete odihnite,
 Căduseră pe dinșii; deci tabăra s'a spart,
 Ca paseri ce la sgomof, de pușcă se despart.
 Dar când aflară lucrul, veniră cu rușine,
 La locul lor...

Mihail.

Imi place... Mai sunt oameni de bine
 Și hotărîți în țără! acel ce foc a dat,
 E demn de bunii nostri români: s'a-n mormîntat
 Cu Turcii împreună. Deci, fala să plutescă
 P'ast nume-n tot'dauna! mărirea strămoșescă
 În sufletul lui mare, cu drag s'a fost ivit!
 Oh! jur că este mare disprețul ce am simțit

De omul ce în viață-i pe sine să iubesce
Și pertru viața țării nimica nu jertfese!

Buđescu.

Puțină la bune fapte, o Dómnă. se adun.
E mort în sînul nostru acel dar sânt, stróbbun :
Tot ce ne mișca încă e numai în vorbire.
Toți cată să inseale; sármana omenire
Îi crede, îl ascultă, căci lumea i un beteag.
Ascultă pe toți vracii ce spun de câte-un leac.
Ea dar primesce mórtea în ceia ce gîndesce,
Că se găsesec viața !.. dar cine mai sosese ?
Ceî din ainte. Dan Visterul.

Mihăi.

Scii că esci demn de mórte ! acum de patru ori
Te înțelegi cu turcii ai mei asnpriori.
Vei să mă surpi pe mine? nu ți fac nici o mustrare.
Dar ca să faci acésta cu-a patrii perđare.
Trădind'o spre robie, nu pociu să sufer eu.
Trădarea ta privesce pe însuși Dumneđu.
In sântul nume-al țării voi țera-'n genuchiarăți,
Strigănd neatárnare, de fěră o 'n cărcarăți.
Aveți voi mîndre vorbe : tyranî, apăsător!
Neatárnare sântă ! dreptate și popor !
Tyran? ei bine, fie, tyran să fii eu iată!
Dar nu tyran p'o țerà, ci spărgător d'o cétă,
Ce fără de rușine apăsă pe popor ;
Tyran ! dar sunt dreptatea, al ei resbunător.
Intrébă tu poporul tyranul cine este ?
Mihăi ce pe tyranii poporului lovesce ?
Său ceia care trađă și surpă c'un cuvint
O țerà care geme aprópe de mormint.
Nu ! fulgerul ce cade din marea înaltime
Nu este tyrania de ură și d'asprime;
El este resbunarea ce dreptul Dumneđu
Păstréđu, iată, Dane, aceia ce sunt eu.
Acéstă resbunare, pe capul teú s'abate
Căci țera, 'ngenuchiată, îmi cere-acum dreptate.

Dan.

Ertare-nalte Dómnă!

Mihai.

Ertare, ai strigat ?

Un domnitor ce iartă pe cel ce a trădat,
O țără, e complice cu acela care tradă,
Protege a lui crimă, dreptatea face pradă.
Ertind pré mult el face greșală ne ertată
Ca și cel ce nu scie să erte nici odată.
Te ert, cu toate-acestea, te las să viețnieci
Pedépsă mai amară ; se plângi, să te căiești !
(El ese cu suita.)

Dan Visterul, pe urmă Kirale.

Dan.

Te du, și te întorce când morții vor veni !
Dar iată căpitanul, voi încă a lovi.
(căt-re Kirale.)

Da, Batori cu óstea s'apropie de țără
Și planul nostru cade.

Kirale.

Incere o grea povară,
Pe sufletul meú, Dane, căci bani am primit
Și pentru Turci nimica eú nu am folosit.

Dan Visterul.

Nimic ? nu, căpitane, tu ai făcut să lașe
Mihai călugărenii. Sinan uu s'asteptase
La astă mulțumire, el a îndatorat :
Plecarea ta d'acolo pe dînsul a scăpat.
El póte ca să serie sultanului îndată
Că au fugit românii și fără să se bată,
Invinși la-ntăioa óră, cât pentru viața lui,
Mihai, e încă timpul : eú poșii ca să-l răpuii
Tu mergi în capitală, acolo-i avuție
Despoaie, pradă, arde tot ce-ți va place țic !
Lovesce în biserică, în case boeresci !
Sunt pline de avere ! orașul Bucuresci,
Cu ale sale fice cu ochii rupți din sóre,
Apare ca un arbor cu fructe răpitoare
Mergeți de le culegi căci turcii iată vin
Și ei le vor culege

Kirale (rișind.)

Cuvîntul e chrestin.

Dan.

(căt-re Horvat ce în-tră.)

Horvate cap de ôste, te simți tu infrunțat
De Tudor capitanul său pôte ai uitat
El te a rănit la mână; tu nu ceri răsbunare?
Te-a rușinat de mörte, si tu, uiți, o magiare?

Horvat (cu aprindere.)

Pe Moldovanu-acela, tot sângele din el
N'ajunge răsbunării-mi! sau eü să mor mișel!...

Dan Visterul.

Ei bine, dar; ascultă la Bucuresei dar este
Socia lui coróna frumóselor neveste,
D'o săptămána numai el este însurat...
Nevasta lui e cerul cu rađe semănat!

Horvat (cu bucurie.)

Tu ai deschis o rană închisă jumătate
Și rana-mult mă dóre, și dorul mă străbate!...

Dan Visterul, (arătîndule o hărtie.)

Acésta e o listă de case boeresei
Ca cată să se calce de voi în Bucuresei.
(Kirali ia hărtie și să uită pe dînsa.)
Ha! Ha! dar de minune! acuma plec îndată,
Famili. lui Tudor aici e însemnată,
Cu casa, și cu locul.

Horvat.

Acésta este a mea...

Să mergem, căpitane și fie ce va vrea,
Am sete d'al lui sânge... mânia mă imbată!
(ei se depărtedă repede.)

Dan stingur.

O inimă stricată

Maî mult!... dar n'o să fie din rîndul cel din tálă,
Ci o aneltă numai în mână, îl supui
Prin aur!.. nu se luptă nu pôte a combate
Acest metal, vederea-i pe dînsul îl abate;
Imi plac aceste intrigi! imi place se găsesc
Aceste minți plăpăndo ca să le amăgesc!

Mă joc cu aste vite un joc ce-mi place mie !
 Când ar lipsi din lume nerozi și nerozie,
 Nu ar mai fi nici intrigă, ce lumea-a amețit.
 Și însu-mi eu m'aș face atunci un om cinstit.
 Dar lumea e nerodă și stărue să fie,
 II place-a fi 'nșelată!.. se fiu eu la Domnie,
 Ași pune bir îndată pe tot ce e nerod.
 Aș pune nerozitat, și ar da un mare rod.

(după o pauză.)

Tot lumea face omul din bun, șiret să fie,
 Un suflet bun și nobil, il chiamă o prostie,
 Dovadă dar că lumea întorce gândul se
 Mai mult către Satana decât la Domneșeu !
 Ei merg ca să despoeie... dar mie-mi trebniesce
 Un om ! căci o idee în capumi se urdesce...
 Un om ? dar iată patru !..

Dan Visterni ; Miroslea logofătul ; Hrisea vornicu, Dumitru logofătul
 Fănuță fiu seș.

Dan.

Să fiți bine veniți !

Voi ce d'untimp încoce umblați cam rătăciți
 Nici steoa din vechime la magi nu s'arătase
 Mai princios ! ascultă... Mirosla, mă uitase.
 Tu Hrizea mă uitaseși ! și tu mai părăsit,
 Dumitre logofete !

(arătind pe stăfâniță.)

Și fiul teș iubit!...

Tu Hrisee plécă iute, la Bucuresci ajunge !
 Kirale încă plécă aeolo spre a mulge
 Acéstă țică plină d'atătea bogății
 Până nu o mulge Turenul.. acolo dar să fi,
 Să faci să cređă lumea că cel ce o lovesce,
 Despoie, și ucide, și arde, chinuiesce,
 Cu Domnul parte face, că, asfel, blăstemind,
 Pe domnitor, pe unguri; să vadă ajungând
 Pe Turci cu bucurie, să-i scape, să-i protégă,
 Te du curind acolo ! tu esci cu mintea-utrégă
 Și fă acéstă faptă. Te du la Săndulesci,
 Ast socru al lui Tudor ce-i bun în Bucuresci
 Acolo mulți s'adună, acolo o să vie
 Kirale...

Mirosle logofătul.

Ce gândire! ea îmi venise mie;
Dar nu am ăis nimica!

Dumitru logofătul.

Eū însumi am gândit
La una ca acésta,

Fănuță (la oparte.)

Cât sunt de fericit!

Kianina e perdută, ea ce n'a vrut de mine
Și a luat pe Tudor... așa dar, spre mai bine,
Voiū merge să fiū față, și din durerea sa
Eū să mă bucur!

Hrisce vornicul.

De merge lucru-așa,
Să merg m dar cu toții a ameți poporul.
(la oparte.)

O pradă atât de bună, să nu-î dăm cu piciorul!
Am trei boeri a pune sub sabie pe loc!

Dumitru logofătul.

Să mergem dar noi patru!

Dan Visterul

Atâta eū vă rog,
Opriți și pentru mine din prădile luate,
De n'oiū veni eū însumi?

Mirosle logofătul.

Aibi linisce, fărtate!
Sinan pacha acolo nimic n'u va avea.

Dan singur.

Acum voiū fi ferice în răsbunarea mea!
O Bueuresci tu care m'ai umilit, te teme!
Acum Dan își răsbună, deci tremură și gome!
Ah! tu m'ai pus pe gânduri, m'ai înfrunțat cumplit!
Mihai era Idolu-ți!.. Pe tine tē am sdrobi.
De dînsul, și pe dînsul eū l'am sdrobit de tine!
Ai vrut să sfărăm dreptul boerilor, ei bine!
Ți ai sfărămat tu viața! pe cât v'or fi Tătari,
Ruși, unğuri, Turci, nu-mi pasă! boerii v'or fi tari!
Atât că chiar atuncea când unul din mulțime
Va căpăta Domnia, voidn a se susține,

Tot la boeri alérgă! și tu Mihai mărit,
 Vei lăpăda poporul, din care ai eșit
 Și vei întinde mâna boerilor, ferice,
 Că ai să și-o primescă! Dar iată vin aice
 Mai mulți... să nu mă vață!... n'am timpul să vorbesc...

Pr. Bușescu; Mihalcea; Baba Novac. mai pe uruă vornieu Dumitru.

P. Bușescu.

Mirosle și cu Hrisee, Dumitru, să codesc
 De noi! cu Dan sunt bine ai crede că-npreună
 Gândesc ca să rădice pe țără o furtună,
 Eū am cățut pe dinșii pe când ei se sfădeaū,
 Și aū tăcut d'odată sfioși îmi răspădeaū,
 Mă prind că vor să facă o noă lovitură.

Baba Novac.

Tu ții scăpat de mórte! Inchide a ta gură
 Acum!...

Bușescu.

Rugam pe Domnul să-i erte și aveam
 Cuvinte, sciți prea bine că toți noi ne temeam
 Să nu se verse ura cu darea lor la mórte,
 In óstea romănescă, și la desbin s'o pórtē.

Baba Novac.

Eū sunt de alte gânduri. când pre vrăjmaș îi cruți,
 Urgia lui asuprăți mai mult tu o ascuți.

Pr. Bușescu.

Vrăjmașul e ca pirul; cu cât îl bate vintul
 Cu-atât sămănță-i cade și necă tot pămîntul.
 Vrăjmașul de afară ăutăiū să fărămăm
 Și apoi trădătorii.

Baba Novac.

Să nu ne încurcăm?

Ca să învingi streinul, cē țera îți robesce,
 Ciocoi stăū în cale, sunt stabila ce-opresce,
 Și trebui a o sparge! Dan fu descoperit?...
 De trădător; cum fuse acesta pedepsit?...
 El se ertă! acesta numiți în țelepeciune!
 Eū o numesc din parte-mi curată slăbiciune.
 Puterea cea mai vie a unui domnitor,
 Nu este să împace pe cel reū voitor,

Ci este să-lovească ! precum și să rădice
 Pe omul drept în fapte și totul este-aice.
 Un Domn făcând dreptatea, să face a fi iubit,
 Nu câștigând pe omul l' interes robit !
 Dreptatea t^otă lumea, o sciu, nu mulțumesc !
 Dar sciu că t^otă lumea dreptatea o cinstesce.
 Să câștigați pe omeni, făcând prin fapte rari
 Să nască simpatia, dar nu prin posturi mari;
 O inimă cu aur nu este câștigată,
 Cel ce pe interese, aq̃i vine și te cată,
 Te părăsesce mâne, când alții dau mai mult.
 E un tărîm ce-n șală pe omeni de demult.

P. Bușescu.

Mihai dă la tot viața, din viața sa; dă foc
 Din inima-i ce arde și espu-i e un loc
 În care se adună a tutulor gândire,
 E țera concentrată; e o dumnezeire !
 E tot și este singur ; e tare și plepând ;
 Și cată ca să aibă mult cumpăt, chiar făcând
 Ce face uriașul ! pe unii el sprijină
 Ca să învingă p'alții, acesta nu-î o vină,
 La toți le vine rîndul, e unal socofesc,
 Când voi goni din țeră pe Turcii ce o robesc,
 Cu Batori și căruî îi dă aq̃i ascultare
 El are să lovască ostirile magiare !

Cei de mai n'ainte, Mihai.

Mihai.

Ce disputați voi ore? de mine ați vorbit?
 Sunt sigur?

Baba Novac.

Da, de tine eă însumi am cărtit...

Mihai.

Tu ai cărtit ? ia spune căci scii că mie-mi place
 Se-mi spuneți totd'auna ce trebuie a face ?
 Baba Novac, vorbesce ?

Baba Novac.

La unguni am gândit
 Și la boerii țerii ce tu ți ai îngrădit
 Pe lângă tine, dis'am că-mi pare slăbiciune

Să cređi tu că boerii pe drumul bun vei pune
 Și că ți va da credință asti unguri îngămfați,

Mihai, (suspiniind.)

Tănjirea ta imi place; dar să mă ascuțați!
 Când m'am urcat pe tronul-mi, ași fi putut a dice,
 Acum a mea dorință a încetat a ice.
 A mă susține numai în locul unde sunt,
 E tot ce voiți eu încă! atunci, într'un cuvint,
 Aș fi cătat prin fapte avute de trădare.
 Să stați pe tron și a strânge prin pradă-avere mare;
 Dar eu nu voiți coróna ce fala a perdut.
 Mai bine supus liber de cât un domn căđut!
 Am o idee mare ce nu este Domnia;
 Din trei surori păminturi a face România,
 Frumósă, mare, mândră o țeră de Români
 O țeră ne învinsă, o țeră de stăpâni.
 O țeră, să trăiască prin sine, pentru sine,
 Să nu și încline voia voințelr streine,
 Când barbarii v'or puac piciorul p'ast pămint,
 Să află 'n potrivire, se afle un mormint.
 Atunci ori care arbor, răchită, iarbă, plânt
 Să se prefacă óste, și pe vrăjmași s'avinte.
 O singură voință, un pept, și un singur dor,
 Să aibă astă țeră ce cresce-n viitor.
 În țeră, -ostiri streine să nu se mai arete,
 De peptul vitejii să fie fărămate,
 Afară al țerii nume, ađi încă umilit,
 Să aibă un resunet de fală și mărit.
 Acela ce o se vađa pe un român, să spuie
 Un fiu de vitejie! pe tron să nu se suie
 Mai mult acei Domni galeși robii de truie plini,
 Ce ca să se susție, dați mâna la străini,
 Oprind să aibă țera paterc și ostire.
 Lucrind să i se stingă și viață și mărire.
 Acesta este țelul, acum să cercetăm
 Mijlocul d'a ajunge, să nu ne înșelăm
 Ađi de puterea noastră! în țeră nu-i unire,
 Nică dragoste, și asta aduce ei slăbire,
 E slabă biata țeră, și numai de la ea,
 Nu pôte bate Turcii, deci caută să și ia

Pe Battori alături. străinul când dă fie
 Un ajutor gîndesce stăpănul tău să fie,
 Ideie răfăcită ! nu sparge jugul seü
 O țără, ca să cađă sub alt jug și mai reü!
 Dar dacă ungurenii fac astfel de visare,
 Și pentru aste vise, ne daü ostire mare,
 Ca să gonim păgîniü, lăsații a visa,
 Și tu sdrobescce jugul ce-apasă țera ta!
 Când Turcii scoși afară, slăbiți, v'or cere pace,
 Atunci cu ungurenii v'om scî noi ce v'om face.
 Acum răbdare însă ! răbdare, auđiți ?
 Amara umilință, durerea ce simțiți,
 Văđînd ce o să fie, cu ungerii, în țără,
 Vă v'or ciupi ficiații cu slășiere-amară,
 Răbdați !... boerii însuși cei răi, v'or fi întăiü
 De voi, cinstiți de mine ! dar eü cu voi rămăiü,
 Acésta se va cere de mare trebuință...
 Ce trece... voi în mine aveți însă credință,
 Și nu slăbiți ! scîți bine cum capul mi-am supus
 La Turci să iaü Domnia ? scîți bine ce v'am spus !
 Că-odată la domnie, pe Turci îi v'oiü combate ?
 Eü mi am ținut cuvîntul... acum se mi dați dreptate ?
 (Să aude sunetul unei trămbițe.)

Mihai.

Ce este ?

Str. Buđescu.

Dómna vine.. Domuița e cu ea..

Cobóră din trăsură.

Mihai.

Sunt bucuria mea !..

Intră Dómna Domnița Florica.

Mihai, (sărutîndule.)

Nu mă-asteptam îndată a vă vedea și aici !

In tabără.

Dómna Florica.

Cu Domnu-mi, ori unde, sunt ferice

Să fiü, de e pericol aici a mă afla

Ce-mi pasă ? ast pericol voiü a'l întîmpina :

Sunt dómna și romăna...

Domnița Florica (ținând mâna tatăseii.)

Și eu sunt a ta fiică,

Deci sângele nu minte... de arme nu am frisă...

Mihai, (către căpitanii.)

Femeile plâpânde ați nu se mai sfîșe

Să moră pentru țără; dar mulți ce se numese,

Bărbați, și capi ai țerii, nu au nici bărbăția

Fămeilor! trădarea, hrăpirea, tirănia

Au stins în trînsii viața și au făcut din ei

O turmă cu chip d'omeni, cu inimi de femei.

Dómna Florica.

De ce te plângi o dómne? sunt suflete-njosite

În țără; dar sunt încă și suflete mărite.

V Frumóse, și mai multe d'aceste bune sunt.

Orî ce e bun, cu răul să-n gănă pe pămînt.

Orî unde e lumină, și umbra să arată,

Și unde-l bucuria, durerea-l asteptată,

Pe ceru senin să vede plutind mai negri nori

Și vermele alege pe cele mai aragi flori

Să le pătrundă simul în lupta strălucită,

Călugăreni, luptă ce fu nepilduită,

E adevăr, că unii pe tine te au trădat,

Dar lângă trădătorii ce țér' a rușinat,

Mulți ómeni de credință de cinste, vitejie

Luptară lângă tine, plini de mărînimie,

Și-nvinseră păgăni. deci țera n'a lipsit.

Mihai.

Romăni sunt cu țera, și țera a vorbit.

Sciū bine; dar puținii răi ce mă înconjoră,

Sunt de temut, prin intrigî ce țera lor omoră.

Căci ei vorbesc la patimi și-acésta este mult,

Aceste vorbe, dómna, mai bine să ascult.

Ei n'au putut a face să perdem bătălia,

Dar fac ca-'n vingătorii, cu tótă vitejia,

Să fugă în aintea acelor ce au învins!

Cei din ainte. Vornicul Dumitru.

Vornicu Dumitru.

Orî ce dorinți de lupte, o dómne, ni s'au stins.

Trădarea triumfă : o pulbere de care,
De boi, de ómeni vine, să naltă-ndepărtare,
Sunt Turcii ; ei cu toți spre București s'abat,
Și ungurii no lasă, s'aũ dus s'aũ de pãrtat
Kirale și cu Horvat cădură în trădare
Ei însuși.

Mihaï.

Să grăbescă ostirea de plecare !

(Vornica Dumitru ese.)

Când Turcii vin asupra-mi, eũ fug cu óstea mea !
Vai ! iată dar ce face trădarea, mórte rea
Ce n sîmul țerii noastre s'ascunde, o sfășie !
Cu inima sdrobotită, o sântă romănie !
Eũ plec !... răbdare încă !... Venivoiũ într'o ȕi
Mai tare și mai ager vrăjmașii a sdrobi.
Dar pãn atunci ce póte să spuie ce turbare
Sfășie al meũ suflet ? amară rãsbunare
O tãdãtori, v'astéptã ! al morții crud fior
Il simț plutind de astãzi în negrul viitor !
Sã sãvãrșim odatã cu aste-aspide rele
Ei aũ vãrsat veninul în sîmul țerii mele !

(ei se despãrteț.)

(Se aud trimbite și glasuri diferite ce anunțã plecarea armatei.)

Dan Visterul (singur.)

Sã duc ! și eũ rãsufu ! cãci iatã-mã acum
Ajuns cu fericire la planul meũ cel bun.
Kirali e de parte ; ai nostri 'l naintéqã,
La București... și steoa ce astãzi luminéqã
Așa strãlucitóre pe fruntea lui Mihaï,
Pãlesce deodatã... il voiũ surpa în caï !
Eũ sã urmeț ostirea la munți precum urmeqã
O bólã ne-nblinditã p'un om ce lãncezédã,
Acolo este locul ai face încă rëũ.
Prin Battori... o vorbã și el va fi al meũ...

A C T U L III.

SCENA I.

(O stradă la porța bisericii de la curtea veche, ômenii es de la biserică ce se vede în fund.)

Spătarul Săndulescu ; Sardarul Drag.

Spătarul Săndulescu.

Nu vii ia noi la masă ?

Sard. Drag.

La voi ? dar ce aveți ?

E dîoa adormiri, pe cine îl aveți ?...

Pe nimeni. Sărbătore cam tristă mi se pere

De diafeturi !

Spătarul Săndulescu.

Astăzi am sărbătore mare,

Căci gineremeu Tudor a casă s'a-nturnat

De la bătaia mare în care s'a purtat

Ca un viteaz, îmi place ast june; ați, pe mine

Cu cincideci ani n'ainte mă veđ trăind în sine.

Eram pornit spre arme, și viața mea era

La tabără, și lupta a fost plăcerea mea.

E falnic a te bate spre a țerii mântuire !

Sburam n'ainte morții ea spre o fericire,

Sub ranele luate în lupta ce avem

Eram cu mult mai mîndru, mai fericit eram

De cum ar fi sub sceptruî și sub a sa cunună

Un împărat; dar ce dic ? eram noi împreună...

Dar astăzi peste mine ani mulți s'au grămădit,

Și mâna tremurósă cu totul a slăbit.

Sardarul Drag.

E slabă pentru paloș ; dar încă pôte ține

Paharu cu tămăiosă, și înă-l ține bine.

Spătarul.

Acésta încă, o face și printre sărbători,

Când dulcea tinerețe în podobită-n florî

Alunecă sub ochiml, simț inima mi că sbóră

Cu dînșil, și întrece, voiósă și ușoră,

Acéstă lume noă!... pe care pismuiesc...

Dar vii la prănd, la mine ?

Sard. Drag.

Să pôte, să lipsesc ?

Ce scire de la ôste ? Mihaï nu o să vie
In Bucuresci ? El are o mare bătălie
Mai mult în al sêu număr...

Spătarul.

Chiar astăzi va veni

Cât pentru bătălie, n'a fost și nu va fi
Mai minunată luptă!

Sardarul Drag.

Dăresc îndepărtare

Pe Hrișea și Miroșlea, și logofătul mare
Dumitru ; văd pe Hrișea vorbind către popor.
Ei încă-au fost la luptă cu toți făcăli lor...

Spătarul Săndulescu.

Au fost ; dar mise pare că nu sunt de credință.
Ei n'au fost nici odată, și-acestă biruință
E fără a lor scire. cu lumea ei vorbesc.
Mă prinđ că au sub vorbe un cuget diavolesc.
Să mai ședem p'aice, să auđim ce este.

Cei din ainte. Hrișea Vornicul ; Miroșlea ; Dumitru Logofătul.

Spătaru Săndulescu.

Veniți de la ostire, a veți vr'o bună veste?

Hrișea Vornicul.

Avurăm veste neagră: Mihaï s'a depărtat
Cu ôstea către munte.

Miroșlea logofătul.

Și astfel a lăsat

Orașul fără gardă...

Dumitru logofătul.

Și Tureii pot să cadă

Pe Bucureci să facă ucidere și pradă...

(Poporul se adună și ascultă.)

Spătarul Săndulescu.

Atuncea va să dică că Domnul s'a unit
Cu Tureii să ne piarđă?

Hrișea vornicul.

Tu bine ai gândit.

Mihaï ne vinde țera !

Spătarul Săndulescu.

Nu cred așa să fie:

Un Domn ce face fapte d'atâta vitejie,
 Cu prețul vieții sale, nu vinde țera sa.
 Iși vinde țera Domnul ce fără d'a încră,
 Iși trece a lui viață în dulce moliciune,
 Cu curtesanî nemerici, în desfătări nebune,
 În baluri, în parade, plimbare cu nebuni.
 Spre-ași arăta mărirea în pene de pănî.
 În mese strălucite, în somn și în plăcere
 Visînd o Romănie eșită din cadere.
 Făcută cu nemerici, curtenî de mână bunî.
 Mihaî despretuiesce asemenea cununi :
 Prin lupte ne-necitate el cață-un nume mare
 Și a măriiî cale nu-î este-n nepăsare.

Hrisea vornicul.

De trădă orî nu trădă nu pociu să-ți dic curat
 Dar sciu că tătă ôstea cu dînsul a luat
 Și a plecat spre munte, când Turcii sunt pe cale
 Spre Bucurescî să prade.

Spătarul Săndulescu.

În datinele sale

Nu este ca să fugă; dar daca a pornit
 Spre munți, atunci să vede că el e birnit...

Hrișea vornicul.

El a învins și fuge; decî este o trădare.

Spătarul Săndulescu.

De a învins și tuge, de, este o vândare;
 Dar nu de el făcută, ci pôte chiar de voi.
 Să fugă din bătaie să-l lase în nevoi?
 L'ați mai vëndut odată!...

Un glas din popor.

Da! îmi a duc aminte!

O voce.

Dar Hrisea cel de față apărător ferbinte
 Al Turcilor fusese...

O altă voce.

Nu e deplin un an,

Miroslea și Dumitru, și cu Visterul Dan,
S'au înțeles cu Turcii.

Altă voce.

Să-i spânzure îndată!

Altă voce.

Să-i ucidem cu pietre!...

(Se aude mulțimea aprobând, mai mulți armagi cu pietre v'or să-i lovască.)

Spătarul Săndulescu, (căt-re popor.)

Ce faceți astă dată,

Copii?... opriți mânia ce mânia v'a armat!

Poporul e prea mare, prea nobil, prea curat,

Ca să se facă ghide, el însuși! sunt calăi,

Și lege să lovască pe ómenii cei răi.

Să-i judece n'ainte! voi ce cereți dreptate,

Fiți drepti! voi ce tyranii vă place a combate,

Combateți tyrania nu numai în cei mări,

Ci chiar în voi! dați pildă că sunteți încă tari,

Căci numai slăbiciunea ce frica imlădie,

Combate tyrania prin altă tyrănie,

O voce.

II ei în kețașie?

Spătarul Săndulescu.

II iaă, dar ii cruțați!

O altă voce.

Le dați câte o palmă și calea le lăsați!

Căci ómeni ce umblă cu hordele streine

Ca să-ngeruchie țera, nu merită mai bine

De cât desprețuire! ai omori pe ei

Ar fi a pune lauri pe capă-unor mișel!

Spătarul Săndulescu.

Lăsați să se ducă! Mihai e fórte tare

Ca să-l atingă hula.

O voce.

Trăiască Domnul mare!

El ține cu poporul, decî ține cu ai sei.

Un domn ce-n tinde mânia curtenilor cei rei,

E șerb fără rușine al celor diu afară:

Ciocoși și streinul sunt una pentru țără!

(ei es.)

SCENA II.

O cameră la boerii Săndulesci.

(Se vede o masă mare, la care óspeții mănăncă și se desfățedă. niseo
lăutari cântă.)

Tudor; Chianina.

Spătarul Săndulescu ; Păharnicu Drag.

Și alții bărbați și femei.

Spătarul Săndulescu.

(către Drag.)

Ce scîți voi de la óste? Mihai pe Turci învinse,

Și țera e scăpată; puterea lor se stinse?

Ei bine! să trăiască Mihai!

(lăutarii acompañađă repede.)

Cei din ainte. Miroslu logofătul.

Spătarul Săndulescu.

Bine ai venit!...

Un scaun și la masă!... veđi, ei sunt fericit...

Pe cerul vieții mele nu se arată norul.

Miroslea logofetul (șeđind la masă.)

Ferice de acela ce nu cunoște dorul!

Cu-atăta mai ferice căci dorul e-n velit

Și póte să loveseă atunei când n'a găndit.

Chianina.

Esci buhă care cade p'o dragă sărbătóre!

Taci! nu vorbi de doruri!

Miroslea.

Tu care esci o flóre

Plăpăndă și frumósă, mai tare să-n grijesci,

De doruri, drăguliță, să nu te vestejesci.

Sp. Săndulescu.

In adevăr esci astfel cum nimeni nu te vede

In ڃile mulțumite! și cineva ar crede

Că Turcii sunt la ușă!.

Mirosle.

De Turci nu te-n griji,

De unguri te-n grijesce!

Spătarul Săndulescu.

Ei póte a veni.

Sunt soei acum ai nostri,

(umplănd o cupă.)

Trăiască ungurenii!

Kirale căpitanul!

(lăntarii cântă repede.)

Drag (bind.)

Mai bine Moldovenii!...

Miroslea, (la oparte.)

El este ca poporul, ce laudă mai mult

Pe cel ce îl sugrumă...

(tare.)

Imi place să ascult,

Increderea cea mare ce-aveți. Deci nu voi dice

Nici că Mihaî trimite pe ungurenii aice

Să prade, să ucigă: căci nu voi fi crezut,

Visați! visați! căci visul e dulce și plăcut!

Chianina.

Mă sperii cu cuvinte pe jumătate țise!

Miroslea.

Junie, frumusețe, pe flori sunt, dragă, scrise,

Și viața e un ținbet! așa vă desmerdați!

Spătarul Săndulescu.

Mihaî e Domnul nostru deci nu vă înșelați,

Buni oșteți! îndoiala pe fruntea voastră lină

Să nu-n pletescă umbra în rața de lumină!

Veî spune, o Mirosle, că cerul a perit;

Că sórele se culcă de unde-a răsărit.

Cu riul de la vale la munte se întorce,

Dar ce țicî tu acolo în mintea mea nu tórce...

Trăiască Domnul țării.

(lăntarii cântă.)

Chianina, (căt-re Tudor.)

Tu lasă-î se se certe, și se mî vorbesci de tine

Imi spune, țioa, nóptea de aî gîndit la mine,

La dulcea ta iubită, cum eî am fost gîndit

La tine țioa, nóptea, frumosul meî iubit?

Tudor.

Pre cum în lunca d'aer plutesce-un hor de stele

Plutea a ta figură pe gîndurile mele;

În tótă-a acéstă luptă, ai fost o dulce stea,

Ai luminat ferice și ténér calea mea.

Chianina.

Vei tu se ți spuî eû ție ce-î viața fără tine?
 Un sóre ce resare și nu mai dă lumine.
 Portret pe o colivă de morți ce se abat.
 O musică de cuie ce-n tr'un cușciug se bat.
 O flóre ce se trece și sóre nu cunósce,
 O lume ce se mișcă și nici un sgomot nasce.
 Ceva ce n'are nume; ce nu este nici traiú
 Nici mórte; și nu póte a spune slabul graí.
 Dar tu poți înțelege, de ai gândit la mine,
 De mă iubesci cu dorul se simț eú pentru tine.
 Dar aste dile negre chiar fermece aveaú
 Când gânduri de mărire pe dorul meu pluteaú.
 Era ceva ca sóre ce luce-n vijelie,
 Era ceva de mare: Era a mea mândrie
 S'aud că lupfi cu fală, s'aud numele teú
 Strigat de tótă lumea, era numele meu.

Spăfarul Săndulescu.

Sunt dulei acele zile când pentru țera lor
 Ai noștri fi în lupte cu arma-n mână mor.
 Acésta dovedesce că este viața-n țéră.
 Un popul ce se luptă nu póte ca să piară.
 Acolo unde-î viață sunt jertfe de făcut,
 Prin jertfe ori ce popul în lume s'a ținut,
 Amar acelor neamuri ce nu sciú să jertfescă!
 Acei ce nu fac jertfe, n'aú drept să viețuiască!
 A nóstră viață scurtă, ori cine e dotor
 Se-o dea pentru-a lui țéră: Ea este-a tutulor.
 Amar acelor neamuri ce cad în trândăvie,
 Căci trândăvia duce la viciú, la robie!
 Și nu e altă mórte mai crudă pe pămînt
 De cât vai! pentru mortul ce nu are mormînt!
 Te bucură, o țéră căci fi tei sub arme
 Pe cei ce calcă țera, sunt încă demni se-î sfarme!
 Aú încă energie; o simț pe sînul meu;
 Un popul ce o perde, îl lasă Dumneđeú.
 (Un șerb întră repede în casă.)

Serbul.

E sabie și mórte pe poduri și prin case,
 De unguni,

Sp. Săndulescu.

Toți la porțiă cu arme, să nuî, lase
In curte să pătrundă!

Un alt șerb.

Stăpâne, aū intrat

In curte, pradă casa, și încă foc iaū dat.

Cei din ainte. Soldați unguri.

Soldații se aruncă asupra mcsiî.

Și óspeților; unii iaū pe Chianina

Și dispar cu dînsa.

SCENA III.

In cortul din Tabăra lui Mihaî la Stroienescî.

Mihaî. P. Bușescu; Mihalcea; Novac și alți căpitani.

Mihaî.

Maghiarii despoiară cu totul capitala.

Vedeți prin ce miqlóce se vestijesce fala

Armatelor crestine! lovire, pradă, foc!

Ei aū facut să trecă durerea p'acest loc,

Ei ce-aū venit aicea s'aducă ușurință

In a crestinătății amară suferință!

Pe d'altă parte Turcii în Bucuresci intrînd.

Tot ce-a scăpat de prada maghiarului, prădînd,

Biserica crestină o schimbă în geamie.

Icône, ernel și vase le ard cu barbarie.

Din turnuri ei scot crucea și globul aurit,

Și-așaqă semi-luna! mirabū-a-n locuit

Altarul, rugăciunea turecescă-n locuiesce

A noastră leturgie și cerul nu trăsnesce!

Acolo unde fuse altarul lui Isus!

Coranul și memberul acesti barbari aū pus.

Sinan adună sfatul, și toți într'o unire.

Aū hotărît a țerii robie și perire.

Doi pași să cărmuiască aceste țeri surori

Schimbate în Ialete! ce diceți, trădători!!!

Vē place-acéstă sórtă ce a ți făcut voi țerii?

Dar tremurați, unelte de mórte a le trădării!

Căci Dumnegeu poporul Român n'a părăsit,

El are încă dreptul sé nu fie robit,

Căci are încă viață, căci scie a se bate

Și a muri se face a țerii libertate.
 A fost un timp de lacrimi de mörte, pe pămînt
 Străinii aũ vrut sã schimbe ast stat intr'un mormînt.
 Sã stingã ori ce fuse Romãn, ce fuse mare,
 Și ce face a lumii mândrie și mirare!
 Dar lutul Romãnii din sînul lui de flori
 Ca sã resbune țera nãscu isbãnditori!
 Ađi pentru-a doã orã pãmîntul' Romãnii
 Va nãsce sã-o resbune, copii ai vitejii.
 Romãni cu inimã calde, neperitori bãrbați,
 Ce ca heroul Radu din satul Afumați
 Va îneca streinul în Dunãrea bãtrãnã,
 Și țera-n genuchiatã va face iar stãpãnã,
 Nu perdeți bãrbãția! cãt viațã n'a perit!
 Prin ea strãbunii nostri în lume aũ strãlucit.
 Prin ea poporu-acesta avãca neatãrnare.
 E flacãra din ceruri în sufletul cel mare.

Intrã un curieru.

Curierul.

Cu Battori intrãrã ostași treideci de miã.
 Prin munți, vin cu grãbire ca nori de vijelii,
 Pe unde trec ei, fruntea umbritatã de durere,
 Insenineadã dulce sub gîndnri de plãcere.

Mihai.

Vedeți? Cum se împlinã acuma gîndul meũ?
 Nu pere România, o ține Dumneđeũ!

(Intrã Tudor cãpitanul.)

Tudor.

Mariã ta, Kirale și Horvat mã prãdarã
 In Bucuresci, nevasta ea róbã imi luarã,
 Kirale-o ține róbã în cortu i șențuit
 In tabarã. ostire se ție cer eũ am venit
 Voiũ se imi scap socia.

Mihai.

Așa. Tu ai dreptate.

Ia Moldoveni și-alergã, cu Kirale te bate
 Și scapã-a ta socie, cũ ție sunt dator.
 Mihalcea-las pe tine se-i vii în ajutor.
 Se-necã al meũ suflet. O barbarie-amarã!
 (Ese Tudor și Mihalcea.)

Mihai (urmînd.)

Ridică încă fruntea, o dragă, dulce țără!
 Incege a ta spadă! cordeață brățul tîu,
 Inaltă al teŭ suflet, te chiamă Dumneșeu!
 Trumpeta sê resune! și ôstea sê pornescă
 Cu ostile maghiare măreț sê se unescă!

SCENA IV.

In cort la Kirale.

Kirale.

Acum de bună seamă am rupt tot cu Mihai.
 N'am ce mai face-aicea. Sê trec dar peste plaiŭ!
 De Sigismund sunt sigur, am chiar a lui ertare
 Se-părăsese pe Domnul! ascund a mea trădare.
 Sunt dar avut; am aur din prăđile turcesci.
 Despolii de preț mare luare-n Bucuresci.
 Dar cea mai prețiosă și dulce din trophée,
 E fără îndoială o teneră femeie,
 Kianina, a mea róbă, ce-a smuls de la bărbat
 Horvat și eŭ în urmă am smuls'o lui Horvat.
 Mai dulce frumusețe nu pôte ca sê fie!
 E curcubeŭ ce luce pe nori de vijelie!
 Horvat, Dan, mî o dispută, dar eŭ nu o voiŭ da,
 Ca sê-o păstreț, cu dînuși mai bine voiŭ lupta.
 E prinsa mea; e dreptu-mî, o voiŭ păstra la mine.
 Ea trece timpu-n cortu-mî în lacrimi și suspine,
 Rămăne ne-mblîndită ca cele căpriori
 Ce fug de lanț chiar lanțul când e făcut din flori,
 Dar o se se-mblîndescă; cu-n cetul tot se face
 La sôrtă, și cu rēul începe d'a se place.
 Femeia-î ca poporul ce cade gemător,
 Incet încet se face cu lanțul apăsător
 Și atât se dă în urmă cu starea sa amară,
 In cât numai voiesce sê spargă-a le lui hēră!
 Ea va nita hărbatul, amorul femeiesc
 Se schimbă ca cociocul când vinturî îl lovesc

Kirali; Dan Visterul.

Dan.

Sinan pacha îŭ spune

Din Bucuresei mulțime de vorbe ce sunt bune,
A lui recunoștință se va îndeplini
In viitor în timpul cât el va viețui.
Când țera ta vr'odată te va lovi pe tine,
La Pórta, tu vei merge și vei afla mult bine.

Kirali.

Se póte și acésta aicea pe pămînt.
A domnilor credință se schimbă ca un vînt.
Dar eaută a ȓice că a noastră depărtare
Din luptă, a dat țera visirului cel mare ;
Mihai il fărămase ?

Dan.

Cu drept tu ai vorbit :
Voî cu înțelepciune ast lucru a ți ursit.

Kirali.

Cu mare-nțelepciune ? mai bine cu trădare.

Dan.

Nu ! ci cu dibăcie din care țera are
Folosul ei. Kirale, al vostru înteres
Nu e ca Domnul nostru pe când voi a ți cules
Ai biruinții dafinî, pe țeri ca se unescă
Și el ca rsare rege p'Ardeal ca să domnescă.
Nu vă lăsați la curse : Mihai vré să vă ia,
Și țerilor Romăne vasali vré să ve dea.
Deci tu eșind din luptă, tu ai scăpat de héră
Ardealul care este o patrie maghiară.

Kirali.

Sunt vorbe tóte-acestea ; dar ce este sciut
E că noi pentru aur, o Dane, am vëndut.

Dan.

Eū viū ca să rescumpăr cu galbeni una mie
Pe ténëra femeie ce-ai prins tu în robie.

Kirali.

Chianina ? nici cu ȓece nu daū pe róba mea.
Ceî ce vor că se-o aibă, cu sabia se-o ia !
O apăr chiar prin arme. de vei să faci din mine
Vrăjmaș, imi cere încă să daușeu acest bine.
Ea este a mea viață. De când ? de unde-o sciî ?
Tu o iubesci, spuî mie, și aici la mine viî ?

O trăsnet! o turbare! te scie ea pe tine?
 Și te iubesc? spune! nu te feri de mine?
 Da. spune mie, Dane, că tu așa vorbești,
 Că ea nu te cunoșce, că tu nu o iubesci!
 Tu nu scii ce foc arde în inima-mi încinsă
 D'acéstă stea frumoasă pe gândul meu întinsă
 Ca cerul ce străluce, ea însuși Dumnezeu!
 De o iubesci, o uită, și fugi de ea. cer e!

(la oparte.)

Dar voi! se sciu ea are de dînsul vr'o simțire.
 Amara gelosie maresce-a mea iubire.
 Se varsă ca un acru în sufletu-mi ranit!

(căt're șerbî)

Să vie-aici Chianina! cât sant nefericit!

(căt're Dan.)

Ascultă, Dane dragă, tot ce pociu e! a ți face
 E să te pun la masă cu rōba ce îți place.
 Aici în cort.

Cei din ainte. Chianina.

(Ea vine cu capul plecat.)

Kirali.

Apropiete, dragă, și ședî aici cu noi!
 Oh! cât e de frumoasă! un hor de fermeci noi
 Revarsă-n tot minutul! în ochii arde sōre.
 Și gura-I e o rujă rîdînd desfătătoare;
 Ca sōrele cosița I plutesce larg și lin
 Pe sînu-i ce rechiamă grădinile de crin.
 Aici par doă ruje pe doă albe sphere
 Pe care aiurea răpită-orî ce vedere.
 Miros are de flōre și rađe-are de foc,
 Dorințe de plăcere în jurul ei se joc.
 Veđi mânia ei cea mică și albă? ce plăcere
 Se-o veđi resfătătoare jucănduse 'n tăcere
 Pe a le tele plete gingașă, tremurînd,
 Sē-auđi, țîind'o-nbrate, în sînul ei, gomănd
 Amorul și junia? Chianina, spune mie
 Că tu iubesci p'acela ce-ți dă cu bucurie
 Și inima și viața? oh? spune, dragă reca,

Inpotrivirea este un vis : tu esci a mea,
 Și la a mea voință datore-a te supune.
 Șești lângă noi la masă, voiósa tu ne spune
 Cunoscî pe omu-acesta ? imi spune; -amorul meu !

Chianina.

De sunt eú a ta róbă, și nu e Dumneđeú,
 Nicî ómenî, oh ! nimica aici se mă protege,
 De tine, o tyrane, nicî ómenî, și nicî lege,
 Ce întărđii tu óre, și viața nu-mî ridicî ?
 Cređi tu că a mea fãrie poți tu ca se o strici ?
 Tu ai trãdat pe Domnul și țera Romãnescã,
 Ai despoiat orașul ferice sã primescã
 In sînul seú un óspe, pe mine mai rãpit,
 Din brațul unui tatã și unui sociú iubit.
 Și ai și ne rușinea se mă înfrunți pe mine ?
 Barbare ! mă trimite la mórte și la chine,
 Astept ; de ce întărđii ? o blestemați barbari !
 Ce đic ! Voi numai sunteți ostași ; sunteți tãlhari !
 Ceî din ainte. Horvat.

Horvat.

Ah ! iatã-și Chianina ! Kirale, astã fatã
 I a mea, tu mi ai rãpit-o, decî sã mi-o dai îndatã !
 Eú i am cãlcat locașul ; și Sociul ei mi a dat
 Cuvinte de resbunã ; cu el eú m'am luptat,
 Și Dan e mãrturie cã-acestã resbunare
 Era a mea cu prada și róbã. E trãdare
 Acestã faptã ! asfel pe róbã eú o cer,
 De nu mi-o dai, dreptatea se-ș facã acest fer.
 (aratã sabia.)

Kirali.

N'am timpul a mă bate ! și oi da eú pe robită
 Când va primi de voe sã fie-a mea iubitã ;
 Când unul câte unul din pomul vieții ei
 Eú voiú culege rodul, și astel, dragii mei,
 Când n'o sã mai rãmaie alt lucru pentru tine
 De cât ce mai rămãne în pom când iarna vine.

Kianina.

Tu nu te bați... Kirale, rușine ! esci mișel !

Kirale.

Te du d'aici îndatã ! saú te declar rebel !

Sunt capu ostirii noastre, și dioa viitoare
Te teme să te aple într'o spânzurătoare!

Horvat.

Amar, Kirale, ție! curînd ne v'om vedea,
Curînd va curge sînge și ea va fi a mea.

(ese.)

Kirali, chemănd; un ostașu ungur intră.)
Să sune de plecare îndată! să pornim!
Chianina, te gătesce, și uită ori ce chin
Cum eă uit înfruntarea ce mi-ai făcut.

Chianina.

De mörte

Sunt totđ'auna gata!

(Ceî din ainte; un ostaș ungur.)

Horvat cu óstea vine și groza va sé pörto
In tabără.

Kirali.

Chianina, aici ne v'om vedea
Mă duc se-n frîng turbatul ce-mi cere viața mea.

Chianina; Dan.

Dan.

Chianina esci perđută, nu poeiu a țî da seăpare.
Dar daca al teü suflet mărirea lui mai are,
Și vei să mori curată, ia ceia ce țî daü eü.
Veniauul: el te scapă de ori ce mare rēü.

(îi dă un flacon cu venin și fuge.)

Chianina, singură.

Venin! oh! ce plăcere! o fericită sórtă!
De cât a mi perde cinstea, mai bine să fiü mörță.
Va fi ferice Tudor atunei când va afla
Că am murit eü demnă de asteptarea sa.
Va fi el mîndru fórte, de draga lui socie
Căci nu e nici o fală mai mare, nici mîndrie
De cât aceia care virtutea noă-a dat!
O Dane, astă dată, fi bine cuvîntat!

(bea veninul.)

Acum se curmă dorul, acum sunt fericită.

Kianina. Tudor.**Tudor.**

Dar unde ești tu ôre, frumoasa mea iubită ?
 Veniî cu Moldovenii, pe unguri, resturnând,
 La tine. Vino ! Vino ! e timpul, înger blind
 Ca să te scap.

Chianina (aruncându-se în brațele lui.)

O dragă, târziî vii tu aice.

Dar nu îți tac mustrare... Eî mor, dar sunt fericite.
 Căci am ramas curată și demnă de a fi
 Socia ta. O Tudor, curînd eî voiî muri,
 Căci am băut veninul să scap a mea virtute.
 Și mor pe sinu-ți dulce...

Tudor.

O țile ne plăcute !

O durerôsă viață, o Dómne ! Ce-am făcut
 Ce crimă sângerôsă ce ție n'a plăcut ;
 Să merit eî lovirea atâta de amară !
 Acésta-i fapta vóstră, o trădători de țeră !
 (el o ia în brațe și o resfăță.)

Chianina.

Simț mórtea... mă sfășie... mă lasă p'al teî sin.
 Murînd, cu fericire eî capul să înclin.
 Îubesci tu pe Chianina. o sociul meî cel dulce ?
 Eî te iubesc ! în ceruri, acolo mă voiî duce,
 Acolo eî odată gîndesc a te vedea.
 Când vei lăsa tu lutul în astă lume rea.
 Să nu mă uiți tu însă ! se te gîndesci la mine,
 Dar să nu plângi cu lacrimi, se nu verși tu suspine
 Căci lacrimi și suspine, când dorul le lungesc,
 Scurteață-orî ce plăcere și traiul omenesc.
 Voi să trăiesci tu încă ! Eî n'am fost fericită.
 Căci am trăit ca flórea d'o țî căđînd sdrobotită.
 Dar cel puțin în locu-mî să fiî tu fericit
 Tu care suferi astfel, o sociul meî iubit !

Tudor.

Nu vei muri tu, dragă ! acésta nu se póte,
 E vis ce veđ cu ochii ! păreri aceste tóte !
 Acest venin, ideie ! tu nu poți ca să mori,

Veî sã rãmãie triste atãtea dalbe flori
 Ce iþi ñimbeaũ în viaþã ca la a lor suratã?
 Veî bolta peste lume sã parã întristatã?
 Ði luna-n tunecósã în sinul descã serî?

Chianina.

Simþ sinul cã se sparge de viile dureri,
 O sãrutare încã mã duc...

Tudor

Nu te veî duce
 Cãci ñioa fãrã tine va perde faþa-i dulce.
 Cãci viaþã jos în lume ca tine, dulcea mea,
 Era iubitã mie, Ði dulce imi pãrea.
 Acum va fi anarã, ca ochii fãr de privire
 Cu buþe fãrã ñimbet, ca Ði fãr de lucire.
 O lasã al teũ suflet se-l beaũ cu un sãrut,
 Ði apoi sã daũ viaþa ce-n viaþa-þi a trecut.

Chianina.

O sãrutare, darã, eũ mor.

Tudor.

Ði eũ cu tine.

(Chianina móre pe braþele lui, el scóte paloþul Ði iþi pãtrunde sinul,
 cade pe cadaverul Chianinii.)

Intrã Kirali; Ð Dan. ostaþii.

Dan.

Kirale, vin aicea Ði veþi ce ai lucrat!

Kirali (vãþinq cadavrele.)

Ce ai fãcut, o Dane? sã fii tu blestemat!

F I N E.

